

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra žurnalistiky

**ŽIVOT BEZ TELEVIZE –
MÁME VÍCE VOLNÉHO ČASU?**

Magisterská diplomová práce

Zuzana KUDLIČKOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Renáta SEDLÁKOVÁ, Ph.D.

Olomouc 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto magisterskou práci vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedené v bibliografii. Konečný počet znaků včetně poznámek pod čarou a mezer je 170 640.

V Olomouci, 4. května 2010.

Poděkování

Děkuji všem, kteří se podíleli na vzniku této práce. Zejména těm, kteří se účastnili rozhovorů a podělili se se mnou o jejich zajímavé a nevšední názory, postoje k životu a novou inspiraci.

Poděkovat bych také chtěla vedoucí této práce Renátě Sedlákové za věcné rady a připomínky.

ABSTRAKT

Antitelevizní hnutí usilují o omezení doby sledování televize a pořádají každoročně mezinárodní akci s názvem Týden bez televize. Televize, stejně jako další masová média, má prokazatelný vliv na své příjemce. Práce obsahuje rešerši literatury s antitelevizní tematikou a dosavadních výzkumů monitorující ne/diváckou populaci.

Empirická část se snaží zjistit souvislost mezi ne/sledováním televize a způsobem trávení volného času. Život bez televize nutně nemusí znamenat více volného času. Nediváci tráví svůj volný čas velmi aktivně. Svůj životní styl popisují jako bohatý, kvalitní, naplňující. Věnují se čtení, sportu, přátelům, outdoorovým aktivitám, tráví čas v přírodě atd

Klíčová slova

Televizní diváci, nediváci, výzkum ne/divácké populace, týden bez televize, antitelevizní hnutí, život bez televize, volný čas

SUMMARY

Antitelevision movements attempt for reduction of watching TV and they arrange an international action TV turnoff week every year. The television as other mass media has an evident influence on the audience. The thesis summarizes antitelevision literature and research about non/viewer population.

The thesis is trying to find a connection between no/watching TV and the way of spending their leisure time. The life without TV does not need to mean we have more leisure time. They describe their life style as a rich, quality and replenishing. They are reading, doing sport and outdoor activities, meeting friends, spending time in the nature etc.

Key words

Television viewers, nonviewers, research of non/viewers population, turnoff week, antitelevision movement, living without TV, leisure time, information source

Motto

Televize je fenomén, o kterém by se mělo víc diskutovat

(Občanské sdružení Beztelevize)

OBSAH

1 Antitelevizní hnutí	10
1.1 <i>TV turnoff week</i>	11
1.2 <i>Beztelevizní hnutí v České republice</i>	12
1.3 <i>Televizní statistiky</i>	14
2 Televize.....	16
2.1 <i>Televize v mediálních studiích</i>	16
2.2 <i>Televize v dnešní společnosti</i>	17
2.2.1 <i>Koncept televize jako</i>	17
2.3 <i>Funkce televize</i>	21
3 Účinky médií.....	25
3.1 <i>Účinky masových médií</i>	25
3.2 <i>Kultivační teorie</i>	27
3.3 <i>Užití a gratifikace</i>	29
3.4 <i>Globální média</i>	31
4 Zkoumání účinků médií	33
4.1 <i>Zkoumání účinků televize</i>	33
4.1.1 <i>Negativní vliv televize</i>	35
4.1.2 <i>Literatura zabývající se antitelevizní tematikou</i>	35
4.1.3 <i>Výzkumy a studie</i>	40
4.1.4 <i>Kdo je nedivák?</i>	40
4.1.5 <i>Studie o netelevizní populaci</i>	40
4.1.6 <i>Shrnutí výzkumů - charakteristika nedivácké populace</i>	45
5 Metodologická část.....	47
5.1 <i>Výzkumný problém</i>	47
5.2 <i>Kvalitativní výzkum jako výzkumná metodologie</i>	48
5.2.1 <i>Zakotvená teorie</i>	49
5.2.2 <i>Analytické postupy</i>	49
5.3 <i>Základní výzkumná otázka, specifické výzkumné otázky</i>	50
5.4 <i>Metoda zkoumání, volba metody</i>	51
5.5 <i>Volba vzorku</i>	51
5.6 <i>Sběr dat</i>	52
5.7 <i>Metoda sběru dat</i>	53
6 Život bez televize.....	55
6.1 <i>Rozhovory</i>	55
6.2 <i>Charakteristika respondentů</i>	56
6.3 <i>Zkoumané kategorie jevů</i>	56
6.3.1 <i>Televize</i>	57
6.3.2 <i>Život bez televize – záměr nebo důsledek?</i>	59
6.3.3 <i>Život s televizí</i>	62
6.3.4 <i>Reakce okolí, rodiny</i>	63
6.3.5 <i>Získávání informací</i>	66
6.3.6 <i>Internet X televize</i>	69

6.3.7 Volný čas.....	72
6.3.8 Hnutí za zábavnější život bez televize.....	74
7 Závěr.....	75
8 Zdroje.....	77
9 Přílohy.....	80

Úvod

Vypněte televizi, zapněte život! Tímto heslem se snaží probudit dnešní společnost hnutí za život bez televize (anti-television movement). Do iniciativy, která každoročně vyhláší akci s názvem *Týden bez televize (TV-turnoff week)*, se hlásí přibližně 8 milionů jednotlivců a je podporována více jak stovkou velkých organizací.

První kapitola teoretické části se věnuje antitelevizním snahám ve světě i u nás a popisuje mezinárodní akci s názvem Týden vypnuté televize. Součástí kapitoly jsou statistické údaje o době strávené sledováním televize v USA a v České republice. Další údaje o ne/televizní populaci jsou oporou pro následující kapitoly.

V druhé kapitole se budu zabývat tím, co pro nás v dnešní společnosti televize znamená a jaké plní funkce. Jak chápeme televizi v diskurzu mediálních studií a jaký význam má pro své příjemce? Sledování televizního obsahu prostřednictvím televizního přijímače je zažitou součástí života v mnoha domácnostech. Televize nahrazuje často společnost osamělým lidem, stává se součástí rodiny, vytváří pocit ontologického bezpečí a plní další funkce v naší každodennosti.

Třetí kapitola se věnuje ukotvení televize jako masového média a reflektuje jeho vliv na příjemce. Účinky masových médií a jejich výzkum jsou v centru zájmu sociologů a dalších vědců již od počátku 20. století. Na vztahu, který vzniká mezi divákem a médiem, lze sledovat vlivy odrážející se v chování a jednání jednotlivců. Média si kultivují své publikum, avšak ne vždy k jejich jednoznačnému prospěchu. Jiné teorie (například „uses and gratification“) zkoumají jak a proč publikum užívá média a jaký z toho má užitek.

Média, jakožto zprostředkovatelé, jsou v dnešní době velice úzce propojená, navzájem si sdělují obsahy, spolupracují a odkazují na sebe navzájem. Na počítačích s připojením na internet je možné sledovat některé televizní kanály v přímém přenosu, jiné televizní stanice nabízí jejich pořady na svých webových stránkách. Divák není odkázaný jen na určitý vysílací čas, ale může televizní obsah sledovat kdykoli. Otevírají se tím nové možnosti, jak sledovat pořady, které nás zajímají, aniž bychom byli vázáni na vysílání televize v přímém přenosu. Nabízí se nové formy užití médií s ohledem na rozvoj informačních technologií a rychlost toku informací v dnešní světě. Právě rychlost toku informací v dnešní společnosti, globální média a jiné časoprostorové vnímání světa má za důsledek změnu životního stylu i formu užití médií. Dnešní společnost skrývá či odkrývá mnoho skupin, které žijí jinak než většina populace. Globální média, která spojují různé části planety, jiné kultury a hodnoty jsou

součástí našich životů. Můžeme hovořit o novinové, televizní či internetové kultuře, která se integruje (či již integrovala) do společnosti lidí.

Čtvrtá kapitola nabízí souhrn poznatků z výzkumů o televizi, zabývá se negativními účinky televize na její publikum. O televizi i proti ní bylo napsáno již mnoho knih, většinou se jednalo o názorově vymezené práce. Výzkumy zabývající se studiem negativních účinků televize na děti, rodiny nebo mezilidské vztahy jsou v jistých ohledech v rozporu s jinými pracemi autorů, kteří spíše naopak podporují pozitivní funkci televize a její dopad na společnost. Na konkrétních studiích poukážu na rozdíly, ve kterých se výzkumy liší.

Pátá kapitola popisuje metodologický základ pro empirickou část a definuje výzkumný problém, popisuje zvolenou výzkumnou metodu, volbu vzorku, sběr dat. Jako výzkumnou metodologii jsem zvolila kvalitativní výzkum a přístup zakotvené teorie. Ve vlastním výzkumu se pokusím zjistit, jak lidé chápou a interpretují své postoje a hodnoty k televizi a bytí bez ní, jak tráví svůj volný čas a kde získávají informace potřebné pro jejich život.

Empirickou část práce tvoří kapitoly, které popisují a analyzují data poskytnutá respondenty. Co v jejich pojetí znamená televize? Jak získávali informace o světě dříve (když televizi měli) a jak je získávají nyní? Vnímají respondenti rozdíl v užívání televize a internetu? Jak respondenti tráví svůj volný čas?

Tato práce je zaměřena na televizi a život bez ní, na volný čas a způsob jeho trávení. Sledování televize a trávení volného času jsou dvě aktivity, které pro někoho znamenají totéž a pro jiné dvě naprosto nesourodé činnosti.

Výsledky mého výzkumu přinesou charakteristiku lidí, kteří žijí bez televize, pomohou nahlédnout do jejich životů, a způsobu trávení volného času. Výzkum by měl odpovědět na otázku, zda skutečnost, že nemáme televizi, ovlivňuje množství volného času nebo jeho kvalitu.

Všudypřítomnost televize se dotýká i těch, kteří ji doma nemají. Domnívám se, že absolutní eliminace přijímání televizního obsahu je (alespoň v euroamerickém prostoru) buď velice těžká nebo nemožná. I přesto, že se řada nediváků vyhýbá televiznímu vysílání, nijak to neovlivňuje fakt, že nevědí, co zrovna v televizi „běží“.

Tato práce si neklade za cíl kritizovat, ospravedlňovat či jinak hodnotit televizi, život s ní a bez ní. Měla by být námětem k zamyšlení, přemýšlení a ujasnění si myšlenek, co pro nás televize znamená a do jaké míry se jí necháváme ovlivňovat.

A. Teoretická část

1 Antitelevizní hnutí

Protitelevizní hnutí mají svou základnu v USA. Různé sociální hnutí vedou boj proti televizi nebo alespoň za snížení její konzumace.

Zřejmě nejznámější a zároveň zakladatelskou organizací tohoto druhu je americká *The TV turnoff network*,¹ která je financována národní neziskovou organizací *TV-Free America* (založena 1994). Její cíl je zvýšit povědomí o škodlivých účincích nadměrného sledování televize a podporovat beztelevizní aktivity vedoucí ke zvýšení gramotnosti a zkvalitnění produktivního života. Organizace každoročně vyhlašuje na poslední dubnový týden akci nazvanou Týden bez televize (TV turnoff week).

Celonárodní hnutí TV-Turnoff Network se zaměřuje na televizní média a žádá, aby lidé přehodnotili roli televize ve svém každodenním životě a nepoužívali ji jako baviče, dudlík, chůvu a permanentní kulisu v domácnostech.

Kromě zmíněného týdne se organizace snaží o propagaci a pořádá přednášky, komunitní nebo školní projekty a vzdělávací akce, vydává osvětové publikace. Podle údajů na internetových stránkách se pravidelného týdne bez televize zúčastnilo od roku 1995 do roku 2005 celkem 24 milionů lidí. Organizace *The TV turnoff network* je podporována šesti desítkami národních a dalších mezinárodních organizací a institucí, z nichž některé (např. *American Medical Association*, *National Education Association* nebo *American Academy of Pediatrics*) jsou poměrně vlivné a jsou každoročně schopny zaujmout velké množství účastníků [Škařupová 2007:13].

The TV turnoff network ovšem není jedinou organizací, která se snaží působit proti (nadměrnému) sledování televize. V USA působí například ještě *The Television Project*,² který má uschopnit rodiče k větší kontrole sledování televize dětmi. Organizace *LimitTV*³ se zabývá šířením informací o účincích sledování televize na děti.

Ve Velké Británii působí proti televizi zaměřená organizace *The White Dot*,⁴ která

¹ Web organizace (www.tv-turnoff.org) je velmi bohatý na propagační a podpůrné materiály, včetně rad, návodů, seznamů aktivit, které lze vykonávat místo sledování televize, apod.

² www.tvp.org

³ <http://www.limitv.org/>

⁴ V internetovém obchodě na stránkách *The White Dot* (www.whitedot.org) je možné zakoupit elektronický přívěšek na klíče nazvaný TV-B-Gone. Jedná se o dálkové ovládaní, které je schopné během několika vteřin vypnout všechny známé typy televizorů, které se nacházejí ve vzdálenosti do 14 metrů. Tato záškodnická hračka byla údajně vyvinuta především pro využití ve veřejném prostoru (například v restauraci), kde vysílání může rušit jiné aktivity.

vznikla původně v roce 1996 jako bulletin pro lidi, kteří nemají či nesledují televizi. Organizace – pojmenovaná po bílém bodu, který se objevuje na obrazovce těsně předtím než zhasne – má motto: „Vypni televizi, jdi ven a začni žít!“

Hnutí usiluje o vypnutí televize na veřejných místech jako jsou restaurace, kavárny či čekárny. K tomu jim napomáhá zařízení zvané TV-B-Gone, které je schopné vypnout v dosahu všechny televizní přijímače.

Na internetu lze najít i několik individuálních, často mnohem radikálnějších projektů. Mezi nejznámější a nejkritičtější z nich patří stránky Kill Your Television.⁵ Webové stránky hnutí se opírají o širokou škálu kritiky televize v různých ohledech ale nabízí také rady, co dělat namísto sledování televize.

1.1 TV turnoff week

Týden bez televize (jiný název, který se také používá Týden vypnuté televize) vyhlašují antitelevizní hnutí po celém světě. V České republice se tato akce konala poprvé v roce 2006, kdy ji reflektovala i některá česká média.⁶ Tehdejším agitátorem byl Jan Macek z hnutí Bez televize.

Cílem celého projektu je účinně bojovat proti nadměrnému sledování televize, zvyšovat obecnou mediální gramotnost a působit směrem k hodnotnějšímu využívání volného času především u dětí.

Letos se koná týden bez televize ve dnech 24.4.-2.5.2010. Český článek hnutí pořádá k této příležitosti několik aktivit, jejichž smyslem je popularizovat beztelevizní životní styl, podpořit komunitu lidí stranících se televize a upozornit veřejnost na existenci každoročně vyhlašované kampaně „Týden bez televize“. Nejde o to poukazovat „jak je televize špatná“, ale „jak může být život pestrý a smysluplný“, pokud se dokážeme z televizní závislosti vymanit.

Podle pořadatelů akce stráví lidé před televizní obrazovkou v průměru dvě hodiny denně, což je 14 hodin týdně. Pokud by se člověk na oblíbené televizní pořady nedíval, získal by poměrně velké množství volného času. Hnutí nabízí až na padesát rad a nápadů, jak využít volný čas (od návštěv muzeí, kin či výstav po pečení koláčů nebo výrobu nejrůznějších věcí)

Česká sekce navrhuje na tento týden nesledovat žádné filmy ani video na počítači. Týden je podle organizátorů dostatečně dlouhá doba na to, aby bylo třeba si hledat něco jiného na práci nebo na vyplnění volného času. Zároveň se už po několik dnech projevuje naplno naše

⁵ <http://www.turnoffyourtv.com/>

⁶ Akci reflektovaly internetové zpravodajské portály: www.blisty.cz; www.bleskove.centrum.cz; www.technet.idnes.cz

ne/závislost na televizi. Smyslem týdne bez televize je zaměřit se na tvorbu, objevování, budování, osobní účast a konání. Podle Martina Zíky ze sdružení Beztelevize je televizní půst cesta k mediální gramotnosti [Beztelevize 2010].

V článku *Why I am watching this (2006)* se Kristen Slavin z bostonské univerzity zamýšlela nad tím, proč vlastně sleduje televizi, když shledává, že nabízený obsah je nudný a už vůbec nenabízí prvek zábavy, kvůli kterému je používána. Jako studentka sociologie zohledňuje ve svém článku různé dopady televize.

V roce 2006 se Slavin zúčastnila projektu TV turnoff week v Bostonu. Výsledkem byl její pocit, že měla více volného času, věnovala se činnostem, které ji naplňovaly. Tato zkušenost ji ovlivnila natolik, že se od té doby dívá na televizi mnohem méně. Uvědomuje si, že ideální by bylo zcela se oprostít od sledování televize, ale vlivem okolí (společnosti, způsobu života) to pro ni není možné. Slavin si uvědomuje, že pokud nepropadneme televiznímu průmyslu (zejména reklamnímu), může pro nás být televize i přínosným zdrojem vzdělání a zábavy (zmiňuje zejména televize veřejné služby a kanál HBO, kde je mnohem méně reklamy). Klíčem ke spokojenosti je kritické myšlení diváka. Nyní se změnil její způsob sledování televize z pasivního přijímání na aktivní výběr pořadů. Na závěr upozorňuje, že televize není zdrojem pravdy nebo inspirace a už vůbec ne místem pro sociální interakci [Slavin 2006].

Na případu Kristen Slavin lze sledovat zajímavý vývoj názorů a postojů k televizi, které se změnilo z malé pohnutky. Antitelevizní hnutí pomohlo ukázat jinou možnost, jak trávit volný čas i dalším milionům účastníků akce.

Podle mého názoru nedejde k radikálnímu omezení sledování televize, ale je důležité, aby se k divákům dostaly alespoň impulsy vybízející k racionálnímu myšlení a objektivní kritice.

1.2 Beztelevizní hnutí v České republice

V České republice vzniklo hnutí za zábavnější život Bez televize (Beztelevize.org). Její představitel je Jan Macek, který se angažoval také v akci Týden bez televize (viz výše). Iniciativa, kterou se hnutí pokoušelo rozvíjet, mě velice zaujala. Podařilo se mi kontaktovat pana Macka, který odpověděl na některé otázky, týkající se vzniku hnutí za zábavnější život. Uvedu zde část rozhovoru, která se věnuje právě jeho aktivitám souvisejících s tímto tématem.⁷

⁷ Celý rozhovor je součástí přílohy

„Byl jste agitátorem hnutí za zábavnější život. Jaký jste k tomu měl podnět?
Znechutila mě všudypřítomná reklama na "reality show" VyVolení a Big Brother, která v roce 2006 zamořila veřejný prostor v celém Česku.

Byla v té době odezva z řad obyvatel? Jakým způsobem jste se snažil propagovat svou iniciativu? Co bylo cílem? Dospěl jste k nějakým výsledkům?

Ano, samozřejmě různorodá. Rozeslal jsem e-mail na několik desítek internetových portálů, většinu z nich zaujal. Jeho obsahem byla výzva k založení hnutí za zábavnější život bez televize. Neměl jsem v úmyslu stát je jeho vůdcem. Spíš mi šlo o to, aby se našli další lidé, kterým bude tato myšlenka blízká a sami ji tvůrčím způsobem rozvinout - a je jedno, zda se budou k hnutí "bez televize" hlásit nebo ne.

Myslíte, že dnešní antitelevizní snahy přimějí lidi, aby omezili dobu strávenou před obrazovkami? Mají proto podle Vás nějaké účinné nástroje?

Určitý ústup skupiny "konzumentů digitální zábavy" od televize je pravděpodobně daný samovolným vývojem - přesunem aktivit k internetu a on-line her. Tuto skupinu je nejobtížnější oslovit a nadchnout, ale právě ta by to podle mého názoru nejvíce potřebovala. Intelektuálové a kulturní elita pravděpodobně televizi příliš nesledují.“ [Macek 2010, rozhovor].

Dalším hnutím, které v České republice vzniklo je relativně nové občanské sdružení BEZTELEVIZE, které bylo oficiálně registrováno 8.9.2009. Sdružení není antitelevizní, jako některé organizace v USA, není agresorem proti televizi. Na svých stránkách výrazně deklarují, že nechtějí poškodit zájmy žádné televizní společnosti ani televizních konzumentů. Předseda Martin Zíka dále upozorňuje, že BEZ televize neznamená PROTI televizi.

Sdružení vzniklo jako další článek globálního beztelevizního hnutí a také jako reakce na stav v naší české společnosti, kdy lidé po dlouhá léta nevlastnící televizor jsou různě atakováni kvůli rozporům kolem televizních poplatků. Z původní myšlenky vytvořit ochrannou organizaci pro beztelevizní komunitu ale nakonec vznikl sympatický komunitní projekt, který je zaměřen na beztelevizní kulturu, vzdělávání, volný čas, sport a spiritualitu. Hlavním posláním sdružení je podpora rozvoje kulturních, vzdělávacích, sportovních a osvětových činností, které směřují k aktivizaci lidí a snižují jejich závislosti na masových médiích, zejména pak na televizi. Dalším motivem je snaha popularizovat, zachovávat a znovuobjevovat kulturní a historické dědictví a rozvíjet filosofii trvale udržitelného rozvoje společnosti. Majoritním cílem je zvyšovat zájem veřejnosti o hodnoty spojené s kulturně

historickým dědictvím a zároveň sdružovat osoby, které nevlastní zařízení k příjmu televizního vysílání.

Sdružení Beztelevize chce nabízet nové možnosti, jak plnohodnotně žít a také poskytovat informace o některých aspektech televizního fenoménu⁸ [Beztelevize 2010].

V České republice se jiné snahy o omezení sledování televize a hledání alternativ, jak trávit plnohodnotně volný čas, neobjevují. Než jsem se osobně začala zajímat o beztelevizní tematiku, také jsem nezaznamenala žádné zmínky o hnutích nebo akcích typu „Týden bez televize“.

Pokládám tuto myšlenku za smysluplnou a oceňuji snahu všech, kteří se podílejí na tvorbě aktivit během týdne vypnuté televize. Stejně jako Martin Zíka se domnívám, že televize je bezesporu fenomén, o kterém by se mělo více diskutovat.

1.3 Televizní statistiky

Mezinárodní iniciativy a antitelevizní hnutí vychází ze statistik, které uvádějí různou dobu strávenou před obrazovkou. Tyto údaje jsou většinou platné pro státy, kde se nachází ohnisko snah o omezení doby sledování televize. Podle Krcman (viz dále) má 98% domácností v USA alespoň jednu televizi. Předškolní děti sledují televizi 4 hodiny denně, dospělí 3 hodiny denně, starší lidé až 6 hodin denně. V průměrné americké domácnosti je televize zapnutá 7 hodin denně [Krcman 2009:3,4]. Barbara Brock v roce 2002 (viz kapitola 4) prováděla výzkum zaměřený na nediváckou populaci. Ve své publikaci uvádí, že průměrná doba strávená sledováním televize je v USA 4 hodiny denně. Dále tvrdí, že v americké domácnosti je televize zapnutá 8 hodin denně [Brock 2002: 70]. V datech se objevuje hodinová diference. Krcman provedla svůj výzkum v loňském roce 2009 a Brock již v roce 2002. Data mohou být signálem, že doba trávená průměrně před obrazovkou klesá, nicméně je stále v některých případech alarmující.

České beztelevizní hnutí uvádělo v roce 2006, že průměrný člověk stráví 2 hodiny denně u televize. Údaj nebyl podepřen žádným odkazem a tedy šlo nejspíš o domněnku. InSTITUTE jako Česká televize i Český statistický úřad, které se údaji o sledování televize zabývají, poskytují informace televizní populaci v České republice.

⁸ slovo fenomén pochází z řeckého slova *fainómenon* – úkaz, jev [Rejzek 2001, převzato z Škařupová 2007:32]

Česká televize na svých stránkách uvádí, že v roce 2006 měla více než čtvrtina domácností⁹ dva a více přístrojů pro příjem televizního signálu [ATO 2010]. Z dostupných zdrojů jsem vypočítala, že téměř 92% ze všech domácností v České republice mělo televizor.¹⁰

Podle údajů českého statistického úřadu za rok 2008 připadalo na 100 domácností 131 televizorů. 23% rodin má kabelovou televizi, 40% televizních domácností vlastnilo počítač a 30% mělo přípojku k internetu.¹¹

Asociace televizních organizací (zal. 1997, dále ATO) se zabývá výzkumem elektronického měření sledovanosti televize (tzv. peplemetrový výzkum). V současné době jsou řádnými členy Česká televize, CET 21 s.r.o., FTV Prima spol. s.r.o. a asociace komunikačních agentur České republiky. ATO mapuje změny chování televizní populace a penetrace nových televizních technologií, řešení měření s ohledem na připravovanou digitalizaci televizního vysílání [ATO 2010].

Konkurence televize ve formě ostatních mediatypů, zejména dynamicky se rozvíjejícího internetu, se odráží v odlišných vzorcích mediálního chování. Dnes již běžně „surfujeme“ na internetu a máme zapnutou televizi. Také se změnil náš přístup k mediálním obsahům, které jsou v této době technologicky dostupnější. Už letošní skutečný nástup digitálního vysílání ukazuje divákům, vysílatelům i zadavatelům možné změny ve struktuře vnímání a konzumace televizního vysílání. Očekávat rychlé a razantní změny však není na místě. Pozice televizního průmyslu je u nás stále silná [Škoda 2008].

Aktuální trendy (za březen 2010) naznačují klesající sledování televize [ATO 2010]. Meziročně nastal pokles sledovanosti o 3%. Průměrná délka sledování ve věkové kategorii 15+ přesahuje 3 hodiny denně, ale rok od roku pomalým tempem klesá. Je třeba zohledňovat tzv. sezónní výkyvy - v zimním období dochází k nárůstu sledovanosti a v letním naopak k snižování.

Pokud hovoříme o sledování televize jako o volnočasové aktivitě, lze ze statistických dat zjistit, že se jedná o velice oblíbenou činnost drtivé většiny obyvatel v České republice.

⁹ 100%= 3 699 000 televizních domácností; všech domácností bylo 4 027 670 (zdroj CSÚ pro rok 2006), tedy vyplývá, že beztelevizních domácností bylo 328 670

¹⁰ Nicméně data již nehovoří o tom, kolik domácností televizi vlastní a neplatí koncesionářské poplatky, pak lze těžko dohledat skutečný počet ne/televizních domácností

¹¹ Přičemž celkový počet domácností v roce 2008 byl 4 081 852 domácností

2 Televize

Televize nabývá jako výraz několika významů, které používáme v konkrétním kontextu. Co pro nediváky i pro nás (diváky) televize znamená a v jakém pojetí o tomto fenoménu bude nadále pojednáno? Je třeba vymezit určitý diskurz, z něhož budeme nahlížet na život bez televize. Zajisté je rozdílný pohled na televizi těch, kteří se jí záměrně vzdali a nyní si uvědomují jistou dávku volnosti a svobody a jinak budou vnímat televizi ti, kteří ji nikdy. V celé práci se zabývám pouze první skupinou a to jedinci, kteří mají přímou zkušenost s televizí.

Z hlediska mediálních studií jsou nediváci zajímavou minoritní skupinou. Nediváci nepatří k většinové části populace a nepřijímají masově televizní obsah. Vzdali se konzumace jednoho typu masového média¹², ale užívají jiná média (rádio, tisk, internet). Co jiného jim ostatní média nabízejí? Získávají méně nebo více informací z jiných typů médií? Na tyto otázky budu hledat odpovědi v empirické části. V rámci této práce bude pojednáno o těch, kteří se dobrovolně vzdali televizního sledování a tráví svůj volný čas jinak než sezením před obrazovkou. Je pravda, že jejich pohled bude mírně kritický, poněvadž tito lidé mají srovnání s dobou, kdy televizi sledovali a rozhodli se vymanit z jejího vlivu.

2.1 Televize v mediálních studiích

Z pohledu mediálních studií má televize¹³ následující významy:

- **elektronický systém** přenosu pohyblivých obrazů spojených se zvukem (vzduchem z pozemních vysílačů; ze stacionárních družic; pomocí kabelových rozvodů; vždy pomocí záření, které je schopno konvertovat obraz a zvuk v elektrické vlny a opět je rekonvertovat do viditelného světelného proudu reprodukcijícího vyslaný obraz a slyšitelných vln reprodukcijících zvuk),
- přístroj schopný příjmu televizního signálu (také televizor),
- **obsah**, který je tímto signálem nabízen – různé typy TV obsahů (tv drama, reality show, zpravodajství),
- jedno z **odvětví mediálního průmyslu** - věnuje se výrobě a distribuci televizního vysílání (v evropské demokratické tradici dělíme soukromou tv X tv veřejné služby – popř.státní),

¹² v kapitole o výzkumech nedivácké populace je více pojednáno o záměrném odsunutí konzumace jednoho typu média

¹³ z řeckého překladu - vidění na dálku

- **prostředek masové (mediální) komunikace** – projev společenské instituce masových médií. Televizi bývají připisovány různé schopnosti např. mainstreaming¹⁴; organizování denního rozvrhu diváků a intimní prostor rodiny [Reifová 2004: 259,260].

V této diplomové práci se bude hovořit o pojetí televize jako o přístroji (o televizoru), o televizním obsahu a o médiu, které zprostředkovává masovou komunikaci. Pokusím se vždy v konkrétním případě upozornit, který z daných významů bude platný.

2.2 Televize v dnešní společnosti

Televize je začleněna do naší společnosti a nalezneme ji téměř kdekoli. Je součástí většiny domácností, nachází se na veřejných místech jako čekárny, nemocnice, školy. Televize má mnoho podob a z hlediska dnešní postmoderní společnosti bychom měli zohlednit její postavení v životech mnoha jedinců.

V následující kapitole popíšu několik konceptů, jak je dnes televize vnímána svými příjemci.

2.2.1 Koncept televize jako...

každodennost, stereotyp – Televize ovlivňuje časové rozvržení našich každodenních aktivit. Dlouhodobé užívání televize má vliv na vnímání a používání času i v rámci velmi odlišných kultur. Uložení se ke spánku, doba společného jídla, čas domácích prací, stejně jako doba pro vypracování úkolů do školy je do jisté míry ovlivňována televizním vysílacím schématem¹⁵ [Volek 1999]. Podle mého názoru je důležitým momentem v ČR vysílání večerníčku pro děti a večerních zpráv. Mnoho lidí si televizi zapne jen ze zvyku, aby získali informace o uplynulém dni. Jiní považují sledování za trávení svého volného času. V rodině, která vlastní televizi, je sledování televize určitým druhem rituálu. Jedná se o opakovanou aktivitu, která je formována na základně rodinných i kulturních pravidel. Jako první se

¹⁴ Z „mainstream“ – hlavní proud, kdy intenzivní příjem relativně homogenizovaných a stereotypizovaných sdělení a obrazů, zejm. z televize a médií vede k názorovému a hodnotovému zestejnování příjemců z rozdílných sociálních a kulturních prostředí [Reifová 2004:126]

¹⁵ Behlová (1988) v této souvislosti ukázala, jak televize transformovala životy zemědělských komunit v Indii, když je posunula od závislosti na tzv. přírodním čase k orientaci podle abstraktního času, který reprezentuje též televizní vysílací schéma. Neděle se tak podle uvedené autorky stala „televizním svátkem“ a večerní televizní čas vytěsnil obchodní aktivity a různé další činnosti, které se podílely na integraci dané komunity. Jednotlivé části dne byly postupně redefinovány a strukturovány na základě vysílacího schématu. Například odlišný čas jídla pro ženy a muže v indických zemědělských komunitách byl sjednocen v zájmu zachování času televizní konzumace [Behlová 1988, převzato z Volek 1999].

každodenním užíváním televize v rodinách zabýval americký sociolog James Lull.¹⁶ Zajímal se o sociální užití televize z antropologického a etnometodologického hlediska. Podle Lulla má sociální užití televize dva základní typy: strukturní a příbuzenský.¹⁷ Jako strukturu má Lull na mysli fakt, že televize je kulisou tvořící pozadí k aktivitám, které každý den provádíme. Orientujeme se podle televizního programu a struktury pořadů v televizi. Druhý typ, příbuzenský, označuje televizi jako objekt, který otevírá rodinnou diskuzi, nabízí témata k hovoru. Je prostředkem, který spojuje rodinu ale také může vyvolávat konflikty. Pomocí televize se diváci vzdělávají, získávají cenné návody a znalosti [Lull 1990:35].

Každodennost a televize byla výzkumná témata i odborníků. Patricia Palmer a studie *TV, The lively Audience (1986)* se zaměřila na pasivní sledování televize malými dětmi. Další studie od autorů Rogge a Jensena (1988) hovoří o cyklech rozvoje, kterými rodiny prochází. Tyto cykly jsou charakteristické kontinuitou a změnami v jejich komunikačních a mediálních zvycích. Rodiny staví své zkušenosti na tom, jak vnímají televizní produkty a jak je prolínají do vlastních životů [Hill, Gauntlett 1999:10].

O přejímání televizních pořadů do svých myšlenkových rámců hovoří také kultivační teorie George Gerbnera, o níž pojednám ve třetí kapitole o účincích médií. Přijetí televize jako součást naší každodennosti souvisí s následujícím konceptem, který ji včleňuje do struktury rodiny jako jejího právoplatného člena.

člen rodiny - Televize je dnes integrální součástí rodinného života. Měli bychom pátrat spíše po tom, jaký status rodiny přiřazují televizi, když ji včleňují do svých každodenních aktivit. Výzkum dané problematiky v osmdesátých a devadesátých letech 20. století ukazuje, že televize je v tomto smyslu přijímána jako přítel, zprostředkovatel, nebo naopak jako tvůrce komunikačních bariér či místo rodinných konfliktů. Večerní sledování televize je vzhledem k výrazné pracovní zaneprázdněnosti většinové populace nezřídka poslední či jedinou příležitostí, kdy se rodina schází a komunikuje. Kritici útočí na skutečnost, že vliv televize v rodinném kruhu má destruktivní následky na rodinné vztahy. V posledních letech tyto kritiky zeslábly. Výsledky výzkumu Hill a Gauntlett (1999) nedokazují, že by televize měla negativní dopad na rodinné vztahy. Spíše naopak se zdá, že rodina na základě sledování určitého televizního pořadu debatuje právě o televiznímu obsahu a tím do jisté míry odsouvá řešení problémů. Zdá se tak, že televize byla definitivně přijata jako součást rodinného

¹⁶ Provedl řadu etnografických studií v Americe a Číně v letech 1980, 1982, 1990.

¹⁷ Vlastní překlad Z.K.; Z angl. orig. structural and relational [Lull 1990:35]

dialogu. Tato skutečnost je pro řadu teoretiků jedním z nejsilnějších empirických důkazů potvrzujících sociální či prorodinnou funkci televize.

Televize se stala součástí rodinné struktury také proto, že je vždy přítomná, zabezpečuje zábavu i pocit bezpečí [Rogger 1988, převzato z Hill, Gauntlett 1999:7]. Současné teorie berou v potaz dva přístupy, které se navzájem setkávají. První nahlíží televizi jako stabilní součást rodinného systému, která se podílí na procesu jeho sociální konstrukce v čase i prostoru. Druhý pohled chápe toto médium jako produkt konstrukce či rekonstrukce různých typů televizní konzumace. Jinými slovy, soustřeďuje se na odlišné formy jejího užívání a z nich plynoucího vlivu [Volek 1999].

V oblasti mediální výchovy se objevují názory, že televize vstupuje do života dětem a to hlavně ve chvílích, kdy rodiče nemají čas se jim věnovat. Televize, video nebo DVD se stává partnerem pro komunikaci dítěte. Dvěma rodičům přibývá v domácnosti další člen - televize, která se tak stává „třetím dospělým“ [Suchý 2007] ve výchově dětí.

spolutvůrce domova – Podle Volka (1999) pro nás domov znamená tři zkušenostní či zážitkové roviny. Domov je pro nás místem: 1) pro eskapismus 2) pro rodinný život 3) odpočinku a relaxace. Televize má od počátku tendenci fungovat jako opora domova. Televizor je samozřejmě součástí vybavení domácnosti, často zakomponovaný do tzv. obývací stěny, kde je de facto „extenzí“¹⁸ dekorativní a materiální roviny domácího života.¹⁹ Je jakýmsi středobodem bytu. V dřívějších dobách měla hlavní úlohu kuchyně s kamny, kde se vařilo a topilo a rodina se tak setkávala doslova u rodinného krbu. Někteří autoři (např. Spigel 1992, Haralovich 1988) se zabývali tím, jak se televize podílí na vytváření sociálních vzorců. Významnou roli zde sehráli situační komedie, mýdlové opery i reklama. Televize je typickým domácím a rodinným médiem, které hraje ve vztahu k ostatním technologiím dominantní roli. Její razantní vstup do našich obývacích a ložnic vedl k tomu, že ač ji často kritizujeme a občas se ji snažíme též ignorovat, je neustále přítomna v prostoru naší největší

¹⁸ Toto pojetí zdůrazňuje, že při sledování televize, interpretaci jejich obsahů či jejím ovládnutí nedochází jen k „extenzi“ těchto smyslových dispozic, ale též sociálních a kulturních vzorců a dispozic členů publika, nevychází z McLuhanovského pojetí extenze jako prodloužení lidských smyslů

¹⁹ V českých domácnostech je místem dominantní lokalizace televizoru „obývací“ (91%). Další přijímač je pak většinou umístěn v kuchyni (17%), dětském pokoji (17%) a ložnici (13%). Téměř čtvrtina domácností (23%) pak má televizor na chatě nebo chalupě (Focus, 1999). Zajímavé je v této souvislosti porovnání například s Velkou Británií, kde je stejně jako v České republice hlavním místem televizní konzumace obývací pokoj (90%). Téměř pětina britských domácností (19%) má televizor v kuchyni, 8% v jídelně. Více než třetina (36%) jej může sledovat v ložnici, kde mají čtyři procenta dokonce televize dvě. Čtvrtina britských rodin (24%) pak umístila televizor do dětského pokoje (ITC, 1995).

intimity, v teritoriu našeho domácího *privatissima*, kde nezřídka zaujímá centrální pozici [Volek 1999].

sociální médium – Televize plní řadu funkcí ve společnosti a společenském styku, v rámci tzv. socializace.²⁰ Jako další média vychovává ke kulturnímu a všestranně prospěšnému soužití, vytváří vzory a ovlivňuje sociální změny. Stejně jako se televize stala součástí rodinného prostředí, je již integrována do celé společnosti (alespoň v západní)²¹ a svým působením přispívá k soudržnosti [Média 2004:54].

Mezi nejčastější témata k rozhovoru při sociální interakci patří televizní obsahy, které se nabízí majoritní části populaci. Zejména zpravodajství se stává součástí každodenních hovorů v práci, v dopravních prostředcích nebo doma.

zprostředkovatele ontologického bezpečí, reflexe pozice člověka – Giddens (1990) chápe pojem ontologického bezpečí jako výsledek důvěry většiny individuí v trvalost vlastní identity a ve stabilitu materiálního a sociálního zázemí vlastního jednání. Volek (1998) se domnívá, že jednou ze základních funkcí televize je její schopnost zprostředkovat divákům pocit bezpečí. Ontologické bezpečí je vytvářeno pocitem spolehlivosti individuí a věcí. Volek dále doplňuje, že televize je aktivně zakotvena v naší každodennosti a projevuje se fyzickou existencí, kognitivním aspektem i emocionálním vztahem. Extenze televize jako média nám pomáhá vyznat se ve světě plném informací, čímž nám poskytuje pocit bezpečí. Množství informací stále roste a abychom se v nich vyznali, nabízí nám televize strukturu. Televize se podílí na vytváření základního pocitu našeho občanství či identifikace s vlastní kulturou.

emocionální prožitek - Televize je ohniskem distribuce emocí a poskytuje možnost prožívat harmonii i úzkost, radost i smutek, strach i bezpečí. Alespoň na čas je tak schopna léčit samotu. To je také jeden z hlavních důvodů její masové akceptace. Volek (1998, viz výše) uvádí, že se mezi jedincem a televizí vytváří emocionální vztah, který se odráží v pocitu ontologického bezpečí.

Televize je ovšem schopna do jisté míry přítele nejen nahradit, ale současně dokáže velmi razantně připomenout svému divákovi jeho vlastní osamělost či izolaci. V této souvislosti je

²⁰ Socializace několik charakteristik: přejímání a zvládání sociálních rolí; osvojování norem a vzorů společenského soužití; osvojování vzorů sociálního jednání, které v dané společnosti tvoří organizace a instituce; podstata procesu přeměny jedince z biotické bytosti v bytost společenskou a kulturní [Hubík 2009, přednášky-základy sociologie].

²¹

třeba připomenout její roli v rodinách důchodců, respektive starých, nezřídka osamělých lidí. Často se televize účastní zvrátů nebo životních zlomů, slouží jako emocionální opora nebo antidepressivum [Cybercollege 2010].

okno do světa zpráv a informací – Tištěná média přináší jiný stupeň „opravdovosti“ reality, zato televize přináší dění do našich obýváků včetně barevného obrazu, zvuku a časového souslednosti. Čtení o tisících hladovějících dětech v Africe je jedna věc, ale pokud utrpení vidíme a určitým způsobem i „cítíme“ je věc druhá a jistě se nás dotýká více²² [Cybercollege 2010]. Televize rozšiřuje obzory diváků. Dokud televize nebyla, obyčejní lidé věděli málo o okolních zemích, o zvířatech, které žijí na jiném kontinentě. Televize nám umožňuje být očitými svědky událostí. Masová média včetně televize nám pomáhají orientovat se ve světě. Opět se zde prolíná potřeba pocitu ontologického bezpečí.

nové myšlenky a nápady – ještě v době před masovými médii šíření informací (například o nových lécích, metodách a jiných užitečných postupech) trvalo několik měsíců i let než se staly obecně známými. Dnes je tento čas zkrácen na jeden den nebo několik hodin. Televize se stala nejrychlejším komunikačním prostředkem, protože od konce osmdesátých let je technologicky schopná prostřednictvím satelitů přenášet obrazy okamžitě, rychlostí světla [Ramonet 2003:37]. Lull (1990:35) potvrzuje, že televize může příjemce vzdělávat, nabízet jim cenné rady a návody.

Z dnešního pohledu nových médií považují televizi za nástroj, který má jisté edukativní funkce, ale oproti internetu zahlučuje prostor množstvím informací, které příjemce neosloví. Při sledování televize máme možnost volby pouze v tom, zda se na ni budeme nebo nebudeme dívat a jaký program si vybereme. Nemůžeme postupovat hypertextově po linii, která nás zajímá. Musíme přijmout celý nabízený obsah. Internet má v tomto ohledu řadu výhod a to již zmíněnou hypertextualitu, dále multizdrojovost a asynchronitu. V textu bude dále popisováno detailněji klady nových médií.

2.3 Funkce televize

Debaty o vlivu televize na diváky (v negativním i pozitivním smyslu) jsou stále v zájmu nejen mediálních teoretiků. Jelikož je televize často součástí naší každodennosti, dotýká se

²² Příkladnou ukázkou je válka ve Vietnamu – dokud o ní obyvatelé USA četli nebo slyšeli z rádia, nedotýkala se jich situace tolik, jako když sledovali válku „v přímém přenosu“ a viděli den co den umírat americké vojáky. Výsledkem bylo, že většina obyvatel USA začala vyjadřovat svůj negativní postoj proti válce [Cybercollege 2010].

velice úzce téměř všech aktivit. Funkce televize je pro každého jedince individuální. Přesto vznikla řada návrhů, jak tyto funkce definovat. Snad ani jeden pokus o definici není vyčerpávající a přesný, ale pomůže nám, abychom funkci televize ukotvili do našeho prostředí.

V následující kapitole nabídnou přehled rozdílných přístupů známých mediálních teoretiků a sociologů jako jsou Burton, Jiráček, Merton, Lasswell a Wright.

Podle Burtona a Jiráčka (2001) se funkce televize mění v závislosti na typu uspořádání společnosti, kulturním kontextu a sociálních, politických a ekonomických podmínkách.

V závislosti na kontextu se mohou některé funkce prolínat či překrývat. Pojmenovali pět základních funkcí televize.

- Zábavní funkce – přináší publiku zábavu a rozptýlení,
- Informační funkce – zprostředkovává informace o okolním světě,
- Kulturní funkce – zajišťuje kulturní kontinuitu,
- Sociální funkce – pomáhá se jedinci socializovat a orientovat se ve společnosti,
- Politické funkce – uvádí politická témata, aktivity.

Dělení dvojice těchto autorů jsem zařadila na první místo, protože je podle mého názoru nejkomplexnější a nejvíce odpovídá požadavkům, které využívám ve své práci. Pro potřeby mého výzkumu nebudu příliš využívat definici politické funkce. Domnívám se, že nejpodstatnější jsou první čtyři a poslední by se svým obsahem dala zařadit k některé z uvedených (například sociální a informační).

Další autoři nabízejí jiné rozdělení a uvádím tento přehled pro porovnání.

Harold Lasswell dělí funkce médií do tří odlišných kategorií:

- funkce informovat - stejně jako u Burtona a Jiráčka tato funkce přináší zprávy o okolním světě,
- funkce korelace - schopnost vytvářet a posilovat vzájemné vztahy mezi informacemi a jednotlivými částmi společnosti,
- funkce kontinuity - schopnost přenášet kulturní dědictví, přispívat k udržení společnosti v čase [Reifová 2004:67].

Robert C. Merton se pokusil odstranit řadu nedostatků strukturálního funkcionalismu a navrhuje nové členění funkcí ve společnosti. Rozlišuje funkce médií do čtyř základních skupin:

- pozitivní funkce – vše, co se ve společnosti odehrává, sociálnímu celku prospívá,
- negativní funkce – dysfunkce – jsou veškeré funkce, které společnost destabilizují a dezintegrují. V komplexní společnosti se ale stává, že co je funkční pro jedny je dysfunkční pro druhé,
- zjevné funkce – manifestní, jsou známé a pozorované, kryjí se s motivy jednajících,
- skryté funkce – latentní, nezamýšleným důsledkem aktérů [Keller 2006:107].

Charles Wright se také na stejnou problematiku dívá z jiného úhlu pohledu. Na podkladě Lasswellova členění dělí obecně funkce médií do čtyř skupin. Wright nezapomíná, že každá funkce může být zároveň pozitivní i negativní.

- Kontinuita (pomocí informací) – v období nebezpečí či krize slouží jako výstražný systém, může také udržovat a podporovat sociální řád a sociální hodnoty tím, že reprezentuje deviantní chování a následně ukazuje hrozící sankce. Naopak může způsobit šíření poplašných zpráv či vyvolávání paniky,
- Korelace – objasňuje a vysvětluje relevance informací, které kladou do širších souvislostí. Na druhou stranu může způsobit přílišné spoléhání na interpretaci událostí masovými médii a ztrátu kritické schopnosti vlastního hodnocení událostí,
- Socializace – přenáší a šíří sociální hodnoty a normy, přispívá také k jejich osvojení (a zvnitřnění) příjemci sdělení, usnadňuje integraci nových jednotlivců do společnosti, posiluje tedy sociální integritu a kohezi; negativum je naopak, že může vyvolat mediaci sociálních hodnot a norem, které korespondují s převládající sociální majoritou, může způsobit stereotypizaci a opomíjení (následné stírání) hodnot a norem subkultur a minorit,
- Zábava – coby pozitivní vidí Wright, že masová média navozují odpočinek, zbavují stresu, poskytují možnosti sdílené zkušenosti a mohou napomáhat k integritě sociálních skupin; naopak mohou být příčinou eskapismu. Negativní dopad funkce způsobuje pasivní vztah k vlastnímu osudu [Reifová 2004: 67].

Každý z teoretiků přispěl novým pohledem na funkce masových prostředků nebo rozšířil již stávající koncept. Podle mého názoru se v mnoha bodech značně překrývají s prvním uvedeným rozdělením Burtona a Jiráka (2001).

3 Účinky médií

3.1 Účinky masových médií

V této kapitole uvedu krátký náhled do sféry vlivu masových médií. Tento širší rámec pomůže porozumět vlivu televize na diváka, protože právě televize je jedním z hlavních prostředků masové komunikace. V následujících kapitolách se budu více zabývat koncepty (Kultivační analýza; Užítí a gratifikace), které považuji za důležité z pozice tématu méj diplomové práce.

„Masová média nejsou ta média, která jsou vnímána masami, ale ta, která lidi v masy proměňují...pohled na sociální instituce jakožto média, která svému okolí nepozorovaně vnucují určitou komunikační situaci, nám otevírá prostor svobody vůči nim. Bránit se něčemu totiž můžeme jen tehdy, když víme čemu“ [Blažek 1995:19].

Od dvacátých let 20. století se sociální vědci zajímají o vliv masových médií. V tehdejší době rostl význam filmu a rozhlasu a v souvislosti s první světovou válkou se projevil v rámci propagandy. Podle teoretika McQuaila (1999) lze rozdělit účinky masových médií do čtyř základních fází.

1) Fáze všemocných médií – od počátku 20.let století do 30.let. Tvrdilo se, že média mají neomezenou moc manipulovat s veřejností. Tyto názory však nebyly doloženy žádnými výzkumy. V této době vzniká také tzv. teorie zázračné střely²³. Představy o účincích plynuly z rozvoje potenciálu propagandy a reklamy. Mnoho domněnek o vlivu masových médií pocházelo z dobového poznání jak v psychologii a sociologii,

2) Fáze zkoumání (omezených) účinků – 30.léta až 60. léta 20. století jsou spojena se studii Paynova fondu v USA. Na základě experimentálních metod se začíná rozvíjet systematický výzkum účinků médií. Vznikla řada empirických prací, ale celkový poznatek z tohoto období je spíše zklamáním oproti očekávání. „Médiím se začala připisovat mnohem skromnější schopnost vyvolávat plánované či mimovolné účinky. (...) Nebylo zjištěno, že média jsou zcela bez účinků, spíše se však ukázalo, že fungují v rámci stávající struktury sociálních vztahů a konkrétního společenského a kulturního kontextu.“ [McQuail 1999:361] [Nečas, Trampota 2008].

²³ Autorem konceptu je Laswell (1927) - představa, že jsou média schopna okamžitě a přímo zasáhnout svými sděleními a mít tak vliv na jeho rozhodování. Tato teorie také předpokládala, že vliv médií na všechny příjemce je stejný

Tým pod P.F.Lazarsfeldem upozornil na koncept názorového vůdce, tzv. opinion leader²⁴ a dvoustupňového toku komunikace²⁵ ve výzkumu People's choice (1944). Fázi završuje práce J. Klappera *The effects of Mass communication*, v níž tvrdí, že působení masových médií je omezeno tím, že masová média vždy pracují v ustavené struktuře sociálních vztahů a limitujícím sociálním kontextu, které drží nad účinky primát [Reifová 2004:298],

3) Znovuobjevení mocných médií – 70. léta 20. století. Zabývá se dlouhodobými a nepřímými účinky. Nové zaměření na účinky nepřímé a dlouhodobé potom přineslo zjištění, že s účinky masových médií je opět třeba počítat, a to z hlediska psychologického (zejména pokud jde o předkládání vzorů a modelů chování přejímaných formou učení) a z hlediska sociologického (zejména pokud jde o anticipovanou socializaci a směřování recipientů masových médií s hodnotami, normami, rolemi a sankcemi dané sociální organizace) [Reifová 2004:299]. Do této fáze bychom zařadili kultivační teorii (viz dále) George Gerbnera (1986),

4) Fáze dohodnutého vlivu médií – počátek 80.let do současnosti. Pozornost se zaměřuje na mediální obsahy, zejm. zpravodajství, na publikum a na mediální organizace. Tento směr lze nazvat sociálně-konstruktivistický, protože připisuje schopnost masových médií vytvářet, konstruovat významy připisované realitě a ty následně zprostředkovávat svému publiku. Podle McQuaila pak právě publikum na základně jisté „dohody“ (ne)včleňuje do svých osobních významových struktur, často formovaných předchozími kolektivními identifikacemi. Předpokladem je, že média specifickým výběrem a rámováním událostí konstruují sociální realitu, přičemž publikum si vytváří svůj vlastní pohled, svoji vlastní sociální realitu, na níž se obrazy nabízené médií spolupodílí. Tyto koncepce počítají jednak s mocí médií vytvářet významy, ale současně také se svobodou publika při přejímání těchto významů. Mezi nejdůležitější koncepce této fáze patří spirála mlčení²⁶ Noelle-Neumannové (1993) a koncept agenda setting²⁷ [Nečas, Trampota 2008].

²⁴ K. Merton analyzoval názorové vůdce – jsou schopni informaci z média šířit dál (i k někomu, ke komu se nedostanou skrze média) N.V.konzumují média více než ostatní a jiným způsobem, konzumují více druhů médií.

²⁵ Autoři Katz, Lazarsfeld - hypotéza, podle níž se informace šířené médií nejprve dostávají k tzv.názorovým vůdcům a teprve od nich k méně aktivním členům společnosti.

²⁶ Lidé mají u kontroverzních témat být v izolaci se svými názory. Proto neustále sledují své okolí, aby poznali, který názorový tábor získává na síle. Jedinec, jenž má pocit, že jeho názorový tábor sílí, má tendenci o svém přesvědčení hovořit volně a bez obav. Kdo má naopak pocit, že podpora jeho mínění ve veřejnosti slábne, stává se zamlklejší a opatrnější. [Reifová 2004: 231]

²⁷Autoři koncepce jsou M.E.McCombs a D.L.Shaw (1972). Součástí teorie je, že média mají schopnost formovat veřejné mínění a nastolovat témata, která veřejnost následně vnímá jako důležitá. Základem konceptu nastolování témat je tedy přesvědčení, že masová média výběrem (ať už záměrným či nezáměrným) témat

Zjištění z výzkumů jsou specifická, zaměřená na konkrétní cílovou skupinu, na konkrétní problém. Každý výzkum má svou metodu zkoumání, proto jsou často podrobena kritice.

Dosud totiž neexistuje jednoznačná odpověď na otázku: Jaké mají média účinky?

Neexistuje žádný výzkum, který by odpověděl na to, jakým způsobem média fungují a jaký mají vliv.

3.2 Kultivační teorie

Média produkují obsahy v určitém rytmu za jistých okolností a tímto svým počínáním zcela jistě vyvolávají určité účinky – tedy vyvolávají reakce a ovlivňují, pěstují, kultivují²⁸ publikum, příjemce. Kultivační pohled vychází z myšlenkového schématu příčiny a následku a hledá, které typy obsahů (či chování) médií mohou způsobovat ten či onen typ změn a u kterých typů příjemců a za jakých okolností [Jiráček, Köpplová 2009:329].

Kultivační analýza - vznikla na přelomu 60/70 let 20. století a je jednou z nejlépe dokumentovaných a prozkoumaných teorií dlouhodobých účinků médií.

Kultivací v rámci kultivační analýzy můžeme rozumět:

- a) Metaforu, která popisuje, co s diváky televize dělá,
- b) Způsob učení se dominantního pohledu na svět,
- c) Pojem v biologickém slova smyslu jako vývoj či zrání v určitém prostředí.

Pro Gerbnera je kultivace tendence sledování televize k pěstování určitých konceptů spojených se stálým životním stylem a užíváním televize²⁹ [Signorielli, Gerbner 1988:16]. Podle kultivační teorie získala televize mezi ostatními moderními médii natolik výsadní postavení, že dominuje našemu symbolickému prostředí a svým (zkresleným) sdělením může nahrazovat osobní zkušenost. Média kultivují (avšak ne v pozitivním smyslu „zvyšování“) představy konzumentů mediálních obsahů, oslabují jejich smysl pro realitu a nahrazují vnímání skutečnosti přijímáním mediálních obrazů a konstruktů. V tomto bodě mohu zmínit konstruktivistickou teorii reprezentace reality Stuarta Halla. V jeho pojetí je realita jedinci zprostředkovaná vždy a je vytvářena mimo jeho rámec myšlení. Televize a další masová média konstruují svoji vlastní realitu, kterou následně produkují příjemci.

ovlivňují míru důležitosti, jakou těmto tématům přikládá veřejnost [Nečas, Trampota 2008].

²⁸ Kultivování nemá v tomto kontextu kladný ani záporný význam

²⁹ Z ang. Orig. přeložila Z.K.

Z kultivační teorie dále vyplývá, že čím více času člověk stráví sledováním média (zejm. televize), tím víc jsou jeho představy o skutečnosti odvozeny z mediálního obsahu a tím méně se řídí osobní zkušeností s přímou realitou. Jinak řečeno s růstem míry sledování roste tzv. neselektované vnímání, kdy pocítujeme, že nemáme kam uniknout. Neuvědomujeme si, že je naše vnímání v jiném než reálném světě.

George Gerbner prezentoval násilí v televizi.³⁰ Podle závěru jeho studie mají pro mnoho diváků televizní významy a nebezpečný svět tendenci směřovat k pocitu relativního nebezpečí, nedůvěře a závislosti, odcizení a melancholii [Signorielli, Gerbner 1988: 17]. Podle těchto autorů vede zobrazování násilí v médiích k akceptaci tohoto chování ve společnosti [ibid: 21]. Kultivační proces v masových médiích proto bývá nejčastěji vysvětlován jako růst obav a strachu ze zločinnosti v závislosti na konzumaci televizních pořadů.

V důsledku kultivačního procesu dochází k homogenizaci různých orientací, perspektiv a významů i přesto, že jejich heterogenita zůstává zachována. Podle Gerbnerova rozdělení dochází ke stírání rozdílů v představách o světě u silných diváků – tedy těch, co sledují televizi 4 a více hodin denně [Reifová 2004: 19, 20]. Z toho vyplývá, že vysoký stupeň konzumace televize deformuje vnímání.

Kultivační teorie se stala po zveřejnění terčem mediálních kritiků jak po věcné tak po ideové stránce. Vyčítány byly nedostatky ve zpracování dat, hypotetické předpoklady byly platné pouze pro některé televizní pořady, dělení diváků na slabé a silné je nedostačující atd. Pro Suchého [2007:40] je kultivační teorie svou hypotézou sice zajímavá, ale nebyla dostatečně potvrzena.

Život bez televize se nutně nevyklučuje s kultivační teorií a vlivu televize na život nediváků. Televize je v naší společnosti všudypřítomná a pokud se sami jedinci rozhodli ji doma nemít, může to znamenat, že si její vliv uvědomují. V mezilidské komunikaci dochází k sociálním interakcím, k výměně myšlenek, názorů. Televizní publikum je podle kultivační teorie ovlivňováno, kultivováno a přejímá mediální obsahy do svých myšlenkových rámců. Pro nediváky se projeví dopad kultivace také, i když se mu snaží zabránit alespoň nepřijímáním televizních obsahů. Jak jsem zmínila, pokud dochází k sociální interakci,

³⁰ Gerbner se zabýval více oblastmi, kde se projevuje vliv televize na příjemce. Mezi léty 1969-1979 analyzoval primetimeové pořady vysílané hlavními americkými televizními sítěmi. Analýza prokázala velmi konvenční zobrazování mužských a ženských postav a potvrdila stereotypy (například při užívání televize muži a ženami) a doplnila ji o to, že žena není schopná současně zvládat rodinu i kariéru [Volek 1999:22].

dochází k výměně obsahů. Podle mého názoru má televize na nediváky zprostředkovaný vliv, který je přenesen televizními konzumenty.

3.3 Užítí a gratifikace³¹

Každý jedinec je individuální ve svých přáních a potřebách. Všichni se odlišují svými motivy a chováním. Jak a proč členové publika užívají média? Na tyto otázky odpovídá koncept užítí a gratifikace.

Uživatelé médií mají touhu uspokojovat své individuální potřeby a proto vyhledávají různá sdělení (informace), která ale užívají odlišně. Každé médium je vnímáno jako nositel obsahových a formálních charakteristik, které jsou schopné poskytovat specifické gratifikace. K této koncepci se řadí výzkumy chování filmového publika.

Po druhé světové válce významně ovlivnila přístup práce Elaihu Katze a Paula Lazarsfelda *Personal Influence*³² (1955). Práce se pokusila zachytit mechanismy, prostřednictvím kterých se jedinci v moderní společnosti dostávají k informacím. Publikum se vlastní iniciativou snaží uspokojovat a tím projevuje jistou dávku aktivity [Reifová 2004:302].

McQuail (2002) vymezuje čtyři způsoby uspokojení médií:

- Potřeba informovanosti – poskytují informace o blízkých i vzdálených událostech, dohlížejí na chod světa,
- Eskapismus,
- Znalost mediálních obsahů posiluje každodenní reálnou komunikaci se skutečnými postavami,
- Mediální obsahy slouží při hledání a formování identity konzumentů.

V posledních desetiletích se soustřeďuje pozornost na užívání nových médií, tedy nových komunikačních a informačních technologií, zejména internetu.

Ruggiero (2000:19) se zabývá konceptem užítí a gratifikace ve 21. století. V souvislosti s internetem zmiňuje jeho interpersonální povahu a tedy tvrdí, že je třeba pozměnit koncept publika, jak jej původní teorie užívá.

Podle Dicken-Garcia [1998, převzato z Ruggiero 2000:19] se objevuje u internetového publika nový fenomén v jeho chování – uživatelé komunikují tak, jak by nikdy jindy nejednali osobně nebo po telefonu. Jedinci si totiž mohou například změnit svůj profil a

³¹ Potěšení a uspokojení

³² Na základě řady výzkumů dospěli k závěru, že lidé mají tendenci zaujímat politické postoje pod vlivem přirozených referenčních skupin (bezprostředního sociálního okolí) a navíc, že rozhodování ve skupinách ovlivňují a zprostředkovávají místní „vůdci mínění“

vydávat se za někoho jiného. Uživatelům se také líbí, že mohou komunikovat v hovorovém jazyce, což při přijímání televizního nebo rozhlasového pořadu není možné.

Ruggerio tvrdí, na základě citací dalších autorů (Newhagen, Rafaeli 1996), že výzkumníkům, kteří se zabývají teorií užití a gratifikace v dnešní společnosti a zejména na internetu, se nabízí nové nástroje, jak publikum sledovat. Na internetu je totiž snadno vystopovatelný obsah, který je sledován, nahráván a kopírován. Lze vysledovat chování uživatelů podle jejich spotřeby, výběru, pozornosti a reakcí [Ruggerio 2000:26].

Při zkoumání nevidácké populace je nutné zohlednit, jaké potřeby uspokojuje prostřednictvím nových médií a jak vnímá rozdíl mezi konzumováním televize, internetu, tisku nebo rádia? Jedná se v jejich případě o jinou formu užití médií nebo získávají jiný (nový) obsah?.

Koncepce užití a gratifikace není propracovaná a v dnešní době je již zastaralá. Neopírá se o širší sociální teorii, nezohledňuje, že chování publika není regulováno pouze jejich vlastními potřebami. Pro nás ale nabízí zajímavý pohled na to, jak a proč jedinci užívají média.

Ruggerio si uvědomuje, že starý model konceptu užití a gratifikace není příliš vhodný pro aplikaci na dnešní publikum. Navrhuje však, aby se teorie modernizovala. Teoreticky i prakticky by základní otázka zůstala stejná: „Proč a jak jedinci užívají média? Jaký z toho mají požitek?.“

Současný teoretický model se musí rozšířit zejména o koncepty jako je:

1) Interaktivita - již se nepočítá s převážně jednosměrným tokem informací, ale dnešní nová média jsou založená na interaktivní formě,

2) Demasifikace - společnost dnes není velká masa, která přijímá pasivně (nebo s malou dávkou aktivity) nabízené obsahy. Demasifikace je v tomto kontextu chápána jako kontrola jedince nad médiem, schopnost respektive možnost uživatele vybrat si ze široké nabídky,

3) Hypertextualita - uživatel se pohybuje v rámci celé sítě pouze po těch zdrojích, které mu přináší užitek a zajímají ho,

4) Asynchronita - nevázanost na čas a zároveň možnost užívat média v tu dobu, kdy uživatel potřebuje a chce. Odesílatel i příjemce mohou číst nebo posílat zprávu v jinou dobu, ale přesto se zachovává interakce [Ruggerio 2000:27].

Nevidáci se rozhodli pro uspokojování svých potřeb nevyužívat televizní médium. Tento zdroj získávání sdělení (informací) nahradila kniha, denní tisk, počítač a internet. V rámci

koncepte teorie užití a gratifikace se budu zabývat tím, jak a pro jaké účely nevidáci využívají jiné zdroje, aby uspokojili své potřeby.

3.4 Globální média

V předchozí kapitole bylo pojednáno o internetu jako o jiném zdroji získávání informací. Internet je v dnešní době rozšířenou komunikační sítí po celém světě. Může mít regionální, státní i celosvětovou povahu. Často se setkávám s názorem : „na internetu je všechno“.

Přesto myslím, že je nutné si ujasnit, jakou pozici zaujímá ve světě internet, televize, tisk a rádio. Co znamená globální a proč bychom se tím měli globálními médii zabývat?

Dnešní lidé mají přístup k poznatkům a zprávám z odlehlých zdrojů. Čas a vzdálenost se při komunikaci zkracují na minimum a to umožňuje stále se zrychlující toky informací. Tento proces je dnes nazýván spíše již fenomenologickým názvem globalizace. V každém odvětví se projevuje různě a v rámci mediální komunikace má své kořeny již u vzniku komunikačních sítí. O šíření informací se starali už poslové v římské říši. Dalším významným momentem je bezesporu vznik knihtisku. Ale o globalizaci lze hovořit spíše po vzniku prvních zpravodajských agentur v polovině 19. století [Thompson 2004:125].

Globalizaci v nejobecnějším smyslu budu v tomto ohledu považovat za výraz k silicímú vzájemnému propojení různých částí světa, tedy k procesu, který dal vzniknout složitým formám interakce a vzájemné závislosti.³³ Tento jev je příznačný pro dvacáté století a významný pro něj byl rozvoj rozhlasového a televizního vysílání.

Televize ovlivnila jak podobu tištěných médií, tak mezilidskou komunikaci a lidé si podle jejího programu mnohdy řídí denní program. Za tohoto stavu na scénu přichází nové médium (internet), vyvinuté vojenským průmyslem USA. Spojilo možnosti televize, PC a modemů. Propojilo celý svět a stalo se tak podle některých autorů skutečně globálním médiem. Technologický vývoj umožňuje využívat i další multimédia [Popp 2004].

Mediální produkty se pohybují stále více na mezinárodní úrovni než na domácím trhu. Samozřejmě je koloběh ovlivněn mediálním průmyslem, kde se promítají politické, ekonomické a jiné mocenské vlivy. Koncentrace mediálních konglomerátů je největší v USA a není překvapením, že jsou největším vývozcem televizních pořadů [Thompson 2004: 134].

³³ Ke globalizaci dochází když:a) se příslušné činnosti odehrávají v aréně, jež má celosvětovou povahu, nebo se v této povaze alespoň blíží b) pokud jsou tyto činnosti organizovány, plánovány nebo koordinovány v celosvětovém měřítku c) pokud tyto činnosti obsahují nějaký stupeň reciprocity a vzájemné závislosti, takže průběh místně zakotvených událostí, jsou-li umístěny do jiných částí světa, se navzájem ovlivňuje [Thompson 2004:123].

Z globálního hlediska je v západní společnosti televize jedna z hlavních forem komunikace a zároveň jedna z dlouhotrvajících. Díky globalizaci se stáváme cestovateli, objevujeme další kultury [Barker 1999:3]. Televize je otevřena každému v moderní společnosti a zviditelňuje se po celé Zemi. Televizní obsahy se stávají součástí života diváků po celém světě a nezáleží z jaké země pocházejí. Lidé se je přetvoří tak, aby zapadaly do jejich kulturní identity a rámce [ibid: 4].

Globální elektronická kultura je kultura, která k nám přichází skrze obrazovku, video, rádio. V televizi se mísí myšlenky různých historických period, zeměpisných míst. Hodnoty a významy spojené s místem zůstávají podstatné, síť v níž jsou zahrnuti také lidé prodlužuje jejich vnímání [ibid: 52]. V tomto ohledu můžeme hovořit o extenzi smyslů, jak je zmiňuje McLuhan.

Jaké médium lze nazvat globálním? Pokud bychom jako kritérium považovali jeho dostupnost pro alespoň 80% světové populace, dojdeme k závěru, že takové médium neexistuje (pokud vynecháme prosté slovo a písmo jako prostředky mediální komunikace). Televize je sice masovým médiem, ale ne na celém světě. Stejně je to u internetu, tisku či rozhlasu, i když ten je zřejmě nejrozšířenějším z nich [Popp 2004].

4 Zkoumání účinků médií

4.1 Zkoumání účinků televize

Rozvoj televizního průmyslu byl v historii komunikace významným počinem. Oproti rozhlasu televize zprostředkovává masovému publiku vidění na dálku, přináší obrazy světa, které by jinak (výjimkou je fotografie) neviděli a mohli by se je představovat v mysli. Reálné zobrazení skutečností se projevuje dopady na příjemce, televize své publikum ovlivňuje. Následující kapitola se věnuje zkoumání dopadů televize na příjemce a uvádí provedené výzkumy v této oblasti.

Práce Davida Morleyho *Family Television* (1986) sledovala, jak se na užití televize podílí rodinná konstelace. Gender je pro Morleyho hlavním strukturálním principem, který dominuje ve všech rodinách. Dominantní model genderových vztahů v rodinách je postaven na tom, že pro muže je domov prostorem odpočinku. Muži nechtějí být rušeni, soustředí se na sledování. Ženy jsou zaměstnané mnoha úkoly spojenými s vedením domácnosti. Při sledování televize ženy pocítují vinu za to, že se na ni dívají. V odborné terminologii se tento pocit nazývá „viewing guilt“.³⁴ Ženy v domácnosti si sami uvědomují, že u románek ztrácí mnoho času a opomíjí primární úkoly. Na jednu stranu si sledování televize užívají a na druhou stranu přiznávají, že by měli dělat něco jiného.

Morley provozoval rozhovory v přirozeném prostředí domácností (tzv. living room studies). Pozorováním také zjistil, kdo manipuluje v rodině s technikou. Dálkový ovladač má funkci žezla. Většinou určuje program pro celou rodinu muž a má pomyslné žezlo ve svých rukách.

Ženy ví, kdy se vysílají jejich oblíbené pořady, ale dívají se nejraději osamotě, najdou si čas pro sebe, vybírají si lokální informace.

Muži, mluví o sportovních přenosech, ne o fiktivních filmech. Oproti ženám se muži zajímají se o globální informace a souvislosti. Morley pozoroval, že muži zapínají televizi hned po příchodu ze zaměstnání jako jistou formu toho, aby se ujistili, že je vše jak má být a aby zjistili informace užitečné pro celou rodinu [Morley 1986].

³⁴ Dorothy Hobsonová (1982) a Anna Grayová (1987) upozorňují, že tyto pocity provinilosti jsou zvláště intenzivní v průběhu dne, v čase domácích prací. Grayová (1992) v dané souvislosti upozorňuje též na skutečnost, že ženy si uvědomují odlišnost vlastních preferencí a bojují tak navíc ještě s představou inferiority vlastního vkusu [Volek 1999].

Morleyho výzkum byl významný tím, že se zaměřil jak na odlišnosti v konzumaci televizních obsahů mezi jednotlivými členy rodiny, tak na odlišnosti mezi různými rodinami. Vyhnul se obecnému předpokladu, že televize působí na rodinu negativně a poukázal na kladné stránky televizního konzumování. Poukázal na to, že genderový aspekt je jedním z nejdůležitějších a formuje užívání televize v rodinách.

Morley byl částečně ovlivněn pracemi Jamese Lulla (1990)³⁵, který se například zabýval jakými různými způsoby jsou v domácnostech vybírány televizní programy.

James Lull se zabýval řadu let výzkumem televizního publika. V knize *Inside family viewing* nabízí soubor etnografických studií a teoretických perspektiv televizního publika. Podobně jako Hill a Gauntlett (1999) zastává názor, že televize je spíše médiem, které podporuje rodinné rozhovory a vysílané televizní obsahy jsou často předmětem rodinných debat. Podle výzkumů, které Lull prováděl, se i děti častěji zapojují do debat s dospělými, pokud se hovoří o televizních pořadech [Lull, 1990]. Lull prováděl studii týkající se výzkumu čínských a indických rodin. Oproti Morleymu dochází k závěru, že v těchto zemích nedochází k maskulinizaci videorekordéru nebo dálkového ovládače. Muži mají sice formálně větší slovo při výběru pořadů, ale ženy uplatňují větší aktuální vliv [Volek 1999].

Lynn Spigel v souvislosti s rozvojem předměstských čtvrtí po 2.světové válce popisuje pocity lidí, které zažívaly, když se přestěhovali do nových předměstských kolonií. Jejich představy – zejména na základě sledování pořadů v televizi – nekorespondovaly se skutečností periferie, kde ani neexistovala infrastruktura. V této době nakoupily televizní set téměř dvě třetiny Američanů a revoluce v sociálním životě a populární kultuře mohla začít³⁶. Kniha ukazuje, že televize se stala zrcadlem amerických nadějí, snů ale i obav a mýdlové opery tvořily vzory pro ženy v domácnosti [Spigel 1992].

Podobné závěry přinesl i Haralovich (1988), který ukázal, jak se poválečná televizní produkce podílela na formování domácí identity. Vedle již zmíněných situačních komedií a mýdlových oper zde hrála významnou roli i reklama, která nepochybně posilovala novou domácí ideologii či přesněji ochotu žen přijmout servisní roli ve společnosti [Haralovich 1988, převzato z Volek 1999].

V 90. letech 20. století proběhly výzkumy, které se zabývaly vlivem televize na vztahy v rodinách. V konceptu televize jako člena rodiny bylo naznačeno, že dřívější poznatky spíše naznačovaly destruktivní funkci televize na rodinné vztahy. Zmíněné výzkumy ale přináší jiné

³⁵ James Lull se zabýval řadu let výzkumem televizního publika. V knize *Inside family viewing* nabízí soubor etnografických studií a teoretických perspektiv televizního publika [Lull, 1990].

³⁶ Průměrná doba sledování televize byla v této době kolem 5 hodin denně

závěry. Dvojice autorů Hill a Gauntlett (1999) ukazují, že rozhovory před obrazovkou jsou pozitivního ladění. Z dlouhodobých výzkumů nevyplývá jednoznačný závěr, že by televize narušovala dialog, produkovala konflikty nebo působila destruktivně na jednotu rodiny. Bylo několikrát prokázáno, že nadprůměrnou konzumací televize lze prokázat u rodin s vyšší mírou rodinné tenze [Hill, Gauntlett 1999].

Hill a Gauntlett provedli rozsáhlý výzkum, kterého se zúčastnilo 500 britských respondentů. Závěrem rozsáhlé analýzy bylo, že významnou televizní funkcí je její schopnost nahrazovat chybějící společnost. Již bylo zmíněno v přechozích kapitolách, že televize je schopna nahrazovat přítele, mírnit dopady samoty, úzkosti i smutku.

4.1.1 Negativní vliv televize

Z různých důvodů roste počet těch, kteří pocítují negativní vliv sledování televize ve svém životě. Může se zdát, že jedinec se v dnešní společnosti 21. století bez televize neobejde. Množství informací, které se tak či onak vztahují k televizi (ať už původem, nebo prostou referencí ke světu televizní kultury) je totiž už tak vysoké, že se jim dost dobře nedá vyhnout, pokud se člověk nevydá na cestu informačního poustevníka a tím se dobrovolně neodřízne nikoli pouze od televize, ale v jistém smyslu od „světa“ vůbec.³⁷

Tato práce se zabývá nevidáky, respektive těmi jedinci, kteří se rozhodli bez televize žít. V empirické části se budu zabývat jednotlivě důvody odmítnutí.

Nyní uvedu nejčastěji se objevující kritiky, které se televize – ať už ji vnímáme jako přístroj či televizní obsah – týkají. Z nabízené literatury jsem vybrala několik titulů, které vidí televizi v nepřilíš pozitivním světle. V jejich díle jsou shrnuty základní postoje zastupující také názory lidí, žijících bez televize.

4.1.2 Literatura zabývající se antitelevizní tematikou

Proti televizi bojují akademikové ve svých textech a knihách. Mezi nejznámější protitelevizní knihy patří zřejmě *Čtyři důvody pro zrušení televize* Jerryho Mandera (2000), *Ubavit se k smrti* Neila Postmana (1999), *O televizi* od Pierra Bourdieu (2002) nebo *Tyranie médií* Ignacia Ramoneta (2003).

Další odborníci z řad sociologů a mediálních kritiků vidí v televizi nebezpečí. Autoři si uvědomují, jakými mechanismy je schopný televizní obsah měnit naše názory, chování, jednání nebo do jaké míry se stává součástí našeho života.

³⁷ http://is.muni.cz/th/43275/fss_m/Posudek_Skarupove.txt

V roce 1977 vydala Marie Winn knihu *The Pulg-In drug*. Publikace se zabývá myšlenkou, že zkušenost s televizí – samotná činnost sledování- je mnohem důležitější než televizní obsah, který divák sleduje.³⁸ V knize se objevuje i tvrzení, že televize je pro dětské diváky návyková, že celou současnou generaci dětí mění na pasivní, nekomunikativní „zombie“, které si neumějí hrát, nejsou schopné tvořit a dokonce jim to ani příliš nemyslí. Winn nastiňuje děsivý obraz dětí, které si nejsou schopni osvojit základní dovednosti a netuší, jak naložit se svým volným časem. Popisuje také všeobecné odcizení v rodinách, které kopírují vztahy z televizní zkušenosti. Jedinci přestávají žít svůj vlastní život a cítí se jako jejich filmoví či seriáloví hrdinové. V tomto ohledu se projevuje kultivační teorie, kdy dochází k tomu, že televize si své diváky kultivovala a ti dále promítají odvysílané obsahy do svých vlastních životů.

Neil Postman vychází se situace Ameriky 80. let. Televize je pro něj zejména médiem zábavy, proto také knihu *Ubat se k smrti* doplnil podnázvem *Veřejná komunikace ve věku zábavy*. Skeptickým pohledem se dívá především na směr vývoje mediální sféry, na roli televize, které negativně ovlivňuje veškeré komunikační formy současné kultury a způsoby našeho poznávání světa. Televize určuje sdělení, které přenáší a diktuje kulturní obsahy, které v daném komunikačním systému mohou kolovat. Nepozorovaně formuje naše vědomí a postupně si podřizuje veškerou veřejnou komunikaci.

„Jsme kulturou, kde informacím, myšlenkám a epistemologii neposkytuje formu tištěné slovo, ale televize...zastávám názor, že epistemologie založená na televizi znečišťuje veřejnou komunikaci a její okolí, ale netvrdím, že znečišťuje všechno“ [Postman 1999:36]. Zde se Postman setkává se známým konceptem Agenda Setting, který ale v knize nezmiňuje. Koncepce účinkuje na publikum v rámci všech médií, ne pouze televize. Postman podle mého názoru nadsazuje vliv televize nad jiná masová média.

Televize se stala „*metamédiem*“ – prostředkem, který ovládá nejen naše povědomí o světě, ale i o způsobech, jak tento svět poznávat [ibid :86].

Jak Pierre Bourdieu tak Jerry Mander kritizují televizi – obsah jejího vysílání.

Televizi definují jako kulturu, prostor, kde se střetávají veřejné zájmy a odlišné názory. Ale koho vlastně zastupují? Pierre Bourdieu upozorňuje na nebezpečí, jež představuje televize

³⁸ McLuhann již 1964, kdy publikoval svou knihu *Understanding Media: The extensions of Man*, vyjádřil své přesvědčení o tom, že samotné médium je poselstvím, nikoli obsah, který přenáší (Medium is the message).

pro politický život a demokracii. Jeho slova představují důrazný vykřičník mířený jak do řad konzumentů televizních produktů, tak samotných tvůrců [Bukáček 2007].

Bourdieu vystoupil se svou kritikou televize přímo v televizi.³⁹ Upozorňuje na zákulisí, které je skryto očím diváka. Vidíme jen, co nám televize ukáže. Zamýšlíme se však nad tím, co nám zůstává skryto? Uvědomujeme si, že vlastně nemáme možnost volby? Že nám někdo servíruje, co a jak dlouho budeme sledovat? Bourdieu označuje tento výběr *neviditelnou cenzurou*. Hrají zde roli latentní jevy jako jsou politické vazby nebo ekonomická omezení.

Televizi zároveň obviňuje z toho, že působí mimořádně zhoubnou formou symbolického násilí. Symbolické násilí působí za mlčenlivé spoluúčasti těch, kteří je snášejí a také často těch, kteří je vykonávají [Bourdieu 2002:13].

Televize podle Bourdieua paradoxně skrývá tím, že ukazuje: „tím, že ukazuje něco jiného, než co by bylo třeba ukázat, kdyby dělala to, co má, tj. informovat. Nebo sice ukazuje, co je třeba ukázat, ale takovým způsobem, že to vlastně neukazuje nebo to činí bezvýznamným, nebo že sdělení konstruuje tak, že nabývá smyslu, který vůbec neodpovídá skutečnosti.“

Pro Bourdieua je důležitým pojmem je metafora brýlí – jedná se o produkt naší výchovy, historie atd. Novináři mají zvláštní „brýle“, přes něž některé věci vidí a jiné ne. Ty, které vidí, vidí určitým způsobem. Provádí selekci a pak konstruuje to, co bylo vybráno [Bourdieu 2002:15].

Ve výsledném obsahu televizního vysílání se projevují také další vlivy. Některá témata jsou vnucena divákovi, protože se vnucují producentovi, a vnucují se producentovi, protože jsou vnucena konkurencí s jinými producenty [Bourdieu 2002:24].

Bourdieu se zabývá zejména obsahovou stránkou televize, nezmiňuje další komplexnější důvody jejího odmítání (například sociální, kulturní, zábavní).

Jerry Mander⁴⁰ zveřejnil své životní poznatky a názory v knize *Čtyři důvody za zrušení televize*. Uvádím jeho argumenty a stavím proti konstrukcionistické teorii reprezentace reality (dále jen k.t.) S. Halla a dalších dříve zmíněných konceptů.

Mander podle mého názoru kritizuje, že televize je „tvůrcem všeho zla“, ale nezamýšlí se nad kritikou z jiného pohledu.

³⁹ Na podobné téma vznikla v roce 1976 film *Network*, který nahlíží do zákulisí televize a ukazuje boj za větší sledovanost

⁴⁰ Mander se stal v útlém věku spolujednatel nejvyhledávanějších reklamních agentur v USA, získal odpovídající zisk i klientelu. Posléze však pochopil zvrhlost oboru a začal působit ve veřejně prospěšných organizacích [Patočka, předmluva knihy *Čtyři důvody pro zrušení televize*, 2000].

Důvod č.1 – zprostředkovaná zkušenost – přesouváme se do zcela umělého životního prostředí...naše znalosti o naší planetě mizí. Nastaly vhodné podmínky pro to, aby nám kdokoli jako realitu vnutil cokoli [Mander 2000:49]. Abychom nevznášeli vinu pouze na televizi, ve hře jsou i další masmediální prostředky. Televize ale svou rychlou adaptací vše umocňuje. Z pohledu k.t. je každý přístup ke skutečnosti zprostředkovaný. K.t. se stala základem postmoderní diskuze o vztahu masových médií a jejich schopnosti zobrazovat skutečnost. Podle Mandera by se musela zrušit nejen televize, ale i všechna masová média, aby naše zkušenost nebyla zprostředkovaná.

Důvod č.2 – kolonizace zkušenosti – televizi ovládá hrstka největších společností. Propojením technických a ekonomických vlivů se televize využívá k přetvoření lidských bytostí, aby lépe zapadaly do umělého, komerčně zaměřeného prostředí [Mander 2000:111]. Masové prostředky kultivují (viz kultivační teorie) své publikum, které následně přejímá přijaté rámce do svých životů. Zkušenosti příjemců se kolonizují podle obsahů, které přijmou do svých rámců a projevují se v jejich vnímání, chování. Mander naznačuje model manipulace s lidmi, kde hrstka největších společností ovládá příjemce a přetváří je tak, aby z jejich následných (ovlivněných) počínů měli zisk.

Důvod č.3 - vliv na člověka – televizní vysílání vyvolává u lidí, kteří ji sledují, neurofyziologické reakce. Ty mohou způsobovat nejrůznější onemocnění, ale v každém případě vedou ke zmatku a podřizování se představám, jež nám někdo vnucuje zvenčí. To vše jako celek připravuje člověka na autokratický způsob vlády [Mander 2000:151]. Domnívám se, že do jisté míry se toto tvrzení překrývá s důvodem č. 2. Velké mediální společnosti se snaží vnutit své produkty publiku a ovlivnit jej. Dostávají se na vrchol mocenských struktur společnosti a tím se si podmaňují své příjemce zejména informacemi, které jim nabízí. Jak tvrdí Bourdieu, televize paradoxně ukazuje tím, že skrývá. Tedy jedinci, kteří jsou zodpovědní za produkci společnosti, mají velkou moc zatajit nebo naopak upozornit na informace a tím si svého příjemce zmanipulovat.

Důvod č.4 – zákonitá deformace televize - jisté informace lze přenášet dokonale, některé jen částečně a jiné nemůže televize sdělovat vůbec. Nejpůsobivější přenáší jednoznačné, zjednodušené informace, právě takové, jaké shodou okolností odpovídají komerčním záměrům jejich vládců. Největší potenciál televize spočívá v reklamě. Tuto skutečnost předurčuje už samotná technika. Obsahová omezenost je tedy podmíněna i technickými faktory [Mander 2000:255]. Opět se v této kritice projevuje Manderova zkušenost s mediálním průmyslem a jeho produkcí. Dotýká se technické omezenosti technických mechanismů přenosu, které se musí přizpůsobovat tak, aby byly jednoznačně vypovídající.

Typickým příkladem je výše zmíněná reklama. Prezентuje nabízené produkty přímo, bez ohledu na jiné názory nebo konkurenci.

Ignacio Ramonet píše kriticky o televizi a dalších masových médiích ve své knize *Tyranie médií*. Televizi nazývá prvním informačním médiem. Ramonet ale nezmiňuje úlohu tisku a rádia, které vznikly před rozvojem televize a jejich funkcí bylo primárně informování. Dále však pokračuje v úvaze a vysvětluje, proč je pro něj (alespoň v dnešní době) televize místem, kde informace začínají svůj koloběh.

Podle něj televize diktuje normu, prosazuje svůj řád a nutí ostatní, zejména tisk, aby ji následovaly. Po vypuknutí aféry falešného „masového hrobu“ v rumunském Temešváru v prosinci 1989 odpovědní představitelé některých novin (např. Dominique Pouchin z *Libération*) veřejně připustili, že pod vlivem obrazů, které viděli v televizním přímém přenosu, přepsali text svého místního korespondenta, který nad tímto „masovým hrobem“ vyjádřil své pochybnosti...Centrální médium - televize – má na veřejnost tak silný dopad, že ostatní média cítí povinnost doprovázet tento účinek, udržovat ho a prodlužovat [Ramonet 2003:37].

Obraz stírá zvuk a říká se, že vydá za tisíc slov. Televize umí manipulovat s tím, co divákovi ukáže. V případě válečných konfliktů se stává televize zbraní pro lsti, lži a zamlčování.

Televize je schopná díky satelitním přenosům a četným spojením proměnit jakoukoli událost v centrální záležitost celého světa. Dosahuje toho tím, že vyvolá reakci světových vůdců, osobností, které jsou nejvíc na očích...[Ramonet 2003:42]. Nastolováním témat, které určují veřejnou diskuzi se zabýval výše zmíněný koncept Agenda setting. Uvádí televizi jako hlavního protagonistu v manipulaci s informacemi, které se zveřejní.

Další spornou otázkou je pro Ramoneta tzv. důvěryhodnost. Televize svými triky umocňuje dojem publika tak, aby působila zpráva „reálně“. Divák už nevidí, co je v pozadí. Televize je nástroj pro reprodukci událostí ne na produkování. V tomto případě se jeví rozpor s konceptem mediální konstrukce reality. Z pohledu mediálně konstruktivistické teorie se realita například ve zpravodajství neodráží, ale vzniká a to ve chvíli, kdy je definována⁴¹.

Autoři se ve svých kritikách často překrývali. Pro Ramoneta a Bourdieua jsou nejdůležitější na televizi její obsahy, které negativně a skrytě ovlivňují své publikum. Postman preferuje zejména zábavní funkci, která má vliv na ostatní oblasti vlivu a působení

⁴¹ Situace se stává skutečnou ve svých důsledcích (Thomasův teorém).

televize. Mander se dotýká různých oblastí, podle mého názoru je jeho text nejvíce komplexní kritikou televize jako obsahu, přístroje i prostředku komunikace.

4.1.3 Výzkumy a studie

Sledování vlivu televize na diváka je subtématem účinků masových médií, které byly popsány v předchozích kapitolách. Již byly zmíněny provedené výzkumy o účincích televize na jedince, rodiny, děti.

Nesledování televize je z pohledu mediálních analytiků zajímavým fenoménem, přesto není na poli komunikačních studií ničím novým. Počátky lze zařadit do poloviny 20.století, kdy se výzkumníci zabývali lidmi, kteří vyloučili konzumaci určitého typu mediálního sdělení. Nejednalo se pouze o eliminaci televizního vysílání.⁴²

4.1.4 Kdo je nedivák?

Tento pojem je pro celou práci stěžejní a je třeba si vyjasnit základní úskalí, která jsou s touto definicí spjata. Z výzkumů, ze kterých čerpám, se funkční pojetí nediváka vymezuje nejednoznačně, protože zahrnuje konzumaci televize od nulové po maximálně půlhodinové denní sledování televize. Autoři jako Jackson-Beeck a Robinson (1979) uváděli, že míní nedivákem jedince s naprostou absencí sledování - tato absence mohla nabývat různých podob.⁴³ Je téměř jisté, že tyto základní rozdíly vedly výzkumníky k odlišným výsledkům a závěrům. Ve studiích byla velmi častou metodou sekundární analýza statistických dat.⁴⁴

4.1.5 Studie o netelevizní populaci

V této kapitole uvedu studie a výzkumy těch autorů, kteří se zabývali nediváky. Většinou se jednalo o celé nedivácké rodiny, z nichž každý člen reflektuje nevlastnění televizoru jiným způsobem. Výzkumy jsou seřazené podle oblasti jejich vzniku na dvě kategorie – USA a Česká republika. Výzkumy se věnují postojům, hodnotám, sociodemografickým i osobnostním charakteristikám lidí, kteří se straní televize.

Škařupová (2007) uvádí, že nejstarší studií o domácnostech bez televize je výzkum Westleyho a Mubiuse z roku 1960. Autoři v něm hovoří o lidech bez televize jako o „vzácném ptactvu“. V tomto výzkumu porovnávali domácnosti s televizí a bez ní. Z 800 domácností bylo 14% bez televize. Relativně vysoké číslo může mít souvislost, že v roce 1960 nebyla televize ještě tak masově rozšířeným prostředkem a pro některé sociálně slabší

⁴² Lidé se vyhýbali např. čtení noviny nebo jen některým typům pořadů.

⁴³ Měla odlišné trvání nebo dokonce mohla být způsobena neobvyklými okolnostmi.

⁴⁴ Většina uskutečněných výzkumů je z USA a data pochází ze statistických šetření.

skupiny obyvatelstva mohlo být její pořízení finančně nedostupné. Autoři na závěr výzkumu konstatují, že rodiny bez televize se nacházejí na obou extrémních pólech demografických charakteristik (ve vzdělání, povolání) [ibid: 10].

V letech 1975-1976 se autoři Jackson-Beeck a Robinson zaměřili na netelevizní populaci a pokusili se ji charakterizovat. Studie se nazývá *The Nonviewers: An endangered species (1979)*. Autoři nazývají nediváky ohroženými druhy.

Výzkum se zaměřil také na srovnání domácností s televizí a bez ní, stejně jako u předešlých autorů Westleyho a Moibuse. Zájem zkoumání byl kladen na práci, péči o děti, odpočinek, osobní péči, vzdělání a vztahy s ostatními.

Výsledky výzkumu ukazují, že nediváci jsou více aktivními v téměř všech zahrnutých oblastech ve srovnání s diváky. Je těžké říci, co přichází jako první impuls k nediváckému životnímu stylu – zda nadšení pro jiné aktivity nebo odmítání televize jako média. Vyplývá ale jasně, že nediváci tráví svůj čas často mimo domov a to nejen v rámci jejich bydliště ale také outdoorovými aktivitami.

Z jejich zkoumání vyšly na povrch tři modely organizace času nediváků. Hypotetické úvahy o možných scénářích se snažili autoři ověřit na datech z deníkového šetření.⁴⁵

Nediváci se liší od diváků tím, že nahrazují sledování televize jinými „funkcionálně ekvivalentními komunikačními aktivitami“ [Jackson-Beeck, Robinson 1979:356]. Konzumují jiná, alternativní média, aby získali informace a zabavili se. Volný čas tráví s rodinou a přáteli nebo se participují na formálních společenských vztazích.

Nediváci se straní americké většinové kultury, úmyslně s izolují od produktů celého mediálního průmyslu.

Pro nediváky je důležitější, aby se mohli účastnit „cennější či vyšší“ kultury (divadlo, opera, koncert či muzeum). Někteří získaný čas věnují například fyzickému cvičení nebo péči o rodinu.

Autoři byli schopni uzavřít výsledky výzkumu se závěrem, který podepřen získanými daty potvrdil validitu všech tří uvedených scénářů [Jackson-Beeck, Robinson 1979]. Výzkum byl zaměřen na práci, rodinu, vzdělání a vztahy s okolím. Z této studie není jasné, zda se jsou nediváci aktivní v různých oblastech zájmu právě proto, že televizi nemají nebo zda tento zdroj entusiasmů pochází z jejich vlastního přesvědčení a vlastnictví televize na to nemá žádný vliv.

⁴⁵ Jako „nediváci“ byli chápáni všichni ti, kteří v deníčku neuvedli žádné sledování televize všichni ostatní byli kódováni jako diváci.

Barbara Brock provedla v roce 2000 další výzkum zaměřený na nediváky. Výsledky studie nazvané *Life without TV* prezentovala v následujících letech ve snaze upozornit na události spojené s akcí „Týden bez televize“ (TV- turnoff events). Lidé účastníci se těchto událostí potvrzují, že čas, který by jinak strávili před obrazovkou, věnují svým dětem, partnerům a známým či jej tráví jiným aktivním způsobem. Brock odkazuje na předešlé výzkumy, jež se zabývaly trávením volného času. Zjistilo se, že průměrně Američané sledují televizi 4 hodiny denně, což je 40% z jejich volného času. Brock poukazuje na všudypřítomnost televize, ne jen v našich domovech, ale také na veřejných místech. Televize je zdrojem zábavy pro více než polovinu Američanů. Děti tráví nejvíce času právě sledováním pořadů než kteroukoli jinou aktivitou. V průměrné americké domácnosti „běží“ televize téměř 8 hodin denně [Brock 2002: 69].

Podle jedné studie provedené na 700 respondentech se prokázalo, že sledování násilí v televizi má vliv na chování jedinců. Diváci (starší 17- ti let), kteří tráví sledováním těchto pořadů více než hodinu denně jsou více náchylnější k agresí a násilným činům a to až 4 krát více než u jedinců, kteří sledují méně než hodinu [Brock 2002:70]. George Gerbner (autor konceptu kultivační teorie – viz výše) se také domníval, že s rostoucí konzumací televizních pořadů roste inklinace jedince k násilným činům [Signorielli, Gerbner 1986].

Studie Barbary Brock se zabývá také tím, jaké jsou vlastně „tv-free“ rodiny? Brock přijala do výzkumu i rodiny, které sledují televize méně než 6 hodin týdně.⁴⁶ Do výzkumu v roce 2000 se zapojilo přes 500 rodin ze 43 států USA, z nichž 80% sledovalo televizi méně než hodinu týdně a více než polovina z nich vůbec. Dvě třetiny z respondentů se účastnili komunitních projektů, pozitivní dopad se projevil i na dětech a jejich prospěchu ve škole i na jejich zdraví.⁴⁷ Rodiče se věnovali více dětem; pociťovali, že manželství a vztahy v rodině jsou všeobecně pevnější. I přesto, že 93% rodin vlastní počítač, jeho použití neplnilo substituční funkci místo televize, využívali jej méně než 3 hodiny za týden. Všeobecně se rodiny bez televize věnují více svým koníčkům, čtení, vaření, uklízení nebo hraní her. Cítí více pohody a svobody při rozhodování. Připouští sice, že se necítí příliš spojeni se současnou kulturou, ale co se týče aktuálního dění – jsou v obraze (zejména prostřednictvím rádia, magazínů, novin a internetu). Nedivácké rodiny se spíše podivují, kde ostatní lidé berou čas na sledování televize...? [Brock 2002:72].

⁴⁶ Opět se zde vracíme k funkční definici nediváka a můžeme zaznamenat odlišnost v pojetí mezi Brock (2002) a Jackson-Beeck a Robinson (1979).

⁴⁷ USA jsou známy svým bojem proti obezitě, v poslední době rostoucí zejména u dětí

David Boyns a Desiree Stephenson napsali v roce 2003 studii *Understanding television without television: A study of suspended Television viewing*. Práce hovoří o televizi jako o důležité dimenzi našich každodenních zkušeností. Zkusili na 150 studentech jejich reakce, když si měli představit televizi jako desocializační cvičení. Výsledky studie poukazují na různé způsoby, jakými se sledování televizi stává rutinou každodenních životů mnoha Američanů. Autoři zvolili neobvyklou metodu výzkumu. Posadili studenty na půl hodiny před vypnutou televizi, potom se jich ptali na jejich dojmy.

Tato práce poukázala na to, jak je důležité zabývat se sledováním televize v kontextu každodennosti. Použitá metoda dokazuje, že televize je nejen každodenním sociálním objektem, ale je také užitečná pro tzv. grounded theory⁴⁸ televizního sledování. Z tohoto zkoumání vyplývají některé závěry. Za prvé, televize je sociální aktivita, která zůstává v rámci zvyků a rutin nepovšimnutá. Za druhé, potenciál televize je tak velký, že by mohla být „sociální“ bytostí (zejména v momentech, kdy nahrazuje společnost lidí, je nám přítelem v samotě). Za třetí, jedinci i se svou znalostí sociální reality přejímají rámce použité televizí a myslí v nich. Za čtvrté, potvrzuje se McLuhanova teze „medium is the message“, čili záleží na médiu, které produkuje obsah.

Studie dále podává důkazy o televizi jako zprostředkovateli ontologického bezpečí. Nejen, že sledování televize poskytuje smysl přátelství či společnosti a slouží k omezení samoty, je také významným zdrojem zvyků a rutin pro naše strukturování myšlenek, chování a dalších aktivit našeho každodenního života [Boyns, Stephenson 2003].

Marina Krcman (2009)⁴⁹ publikovala knihu *Living without the screen*. Autorka zkoumá dopad televize na život jedinců. Na základě uveřejnění inzerátu v novinách se jí ozvaly rodiny, které byly ochotny k hloubkovým rozhovorům. Krcman navštívila jak divácké tak nedivácké rodiny.⁵⁰ Provedla rozhovor s celkem 120 respondenty. Zkoumala hodnoty a postoje k faktu, že rodiny doma televizi nemají.

Rozděluje význam televize do tří kategorií – televize jako médium, obsah a průmysl. Podle Krcman má 98% domácností v USA alespoň jednu televizi. Z jejich respondentů dvě třetiny měli k televizi připojení⁵¹, zejména proto, že pro ně bylo výhodnější poříditi si celou sadu připojení, včetně internetu. Předškolní děti sledují televizi 4 hodiny denně, dospělí 3

⁴⁸ zakotvená teorie – snaží se najít teorii, která popisuje zkoumaný jev

⁴⁹ Krcman sama televizi nesleduje a ze strany jejích kolegů na ni bylo nazíráno zvláště, když oznámila svůj cíl výzkumu. Říká o televizi, že je to neustálé obtěžování, jako komár.

⁵⁰ Stejně jako výzkumníci před ní (Westley a Moibus – 1960; Jackson-Beeck a Robinson 1979).

⁵¹ I přesto, že se považují za „TV-free“.

hodiny denně, starší lidé až 6 hodin denně. V průměrné americké domácnosti je televize zapnutá 7 hodin denně [Krcman 2009:3,4].

Sledování televize je přirovnáváno k aktivitám jako je spaní či jídlo. Namísto času stráveného sledováním televize si nevidáci nacházejí jiné aktivity, kterými vyplňují volný čas. Věnují se svým koníčkům, čtou knihy, setkávají se s přáteli. Dospělí jedinci většinou absenci televize v jejich domovech obhajují jako správnou věc. Co je snad víc překvapivé je fakt, že i děti to vnímají jako benefit, ačkoliv někdy si stěžují že přicházejí o sociální kapitál a zdá se, že jim televizní obsah chybí. Většinou se dokázali zabavit sami než aby se nechávali bavit.

Pro nevidáky pojem televize znamená jak obsah, tak médium zprostředkovávající streamový televizní obsah ale i mediální průmysl zahrnující herce, produkci, zábavu a reklamu. Krcman zmiňuje i koncept televize jako člena rodiny. Tvrdí, že i pro nevidácké rodiny je televize součástí jakési struktury rodiny, protože tvoří část debat.

Na základě výzkumu Krcman dělí nevidáky do tří kategorií:

- 1) Ti, kteří chtějí zamezit nadměrnému přísunu násilí, sexu a komerce do svých rodin,
- 2) Ti, kterým vadí, že jim televize překáží v rodinné konverzaci, příliš jim zasahuje do jejich životů,
- 3) Ti, kteří si uvědomují vliv televizního průmyslu a nepřejí si mu být vystavováni.

Krcman radí, aby si diváci vybírali obsah, na který se budou dívat. Přirovnává to k výběru jídla z menu v restauraci - vybíráme z toho, co je nám nabídnuto, ne to, co opravdu chceme.

V České republice se rodinami bez televize zabývali zejména vysokoškolské studentky. Při rešerši na toto téma jsem našla i řadu bakalářských prací. Je evidentní, že život bez televize či televize v rodině jsou témata, která jsou výzvou pro mladé studenty. Pro další inspiraci krátce zmíním magisterské absolventské práce zaměřené na rodinu a televizi.

Tkáčová (2002)⁵² provedla dotazníkové šetření, které bylo zaměřené na zjišťování některých postojů nevidáků a jejich životní styl. Více než polovina z nich prohlásila, že je jejich život zaměřen na rodinné hodnoty, duchovní směr, žijí šetrně a v souladu s přírodou.⁵³ Televizi nemají, protože ji nepotřebují nebo považují její sledování za škodlivé. Všeobecně

⁵² K primárním pramenům Tkáčová 2002 a Palánová 2002 nebyl možný přístup pro jiné studenty, zmínky o jejich výzkumech jsou převzaty z Škařupová 2007.

⁵³ Pro zajímavost uvádím ke srovnání a doplnění text od Hany Librové, *Pestří a zelení (kapitoly o dobrovolné skromnosti (1995))*. Autorka provedla výzkum o dobrovolně chudých rodinách. V souvislosti s televizí uvádí, že její respondenti buď neměli žádnou nebo měli starou. Stejně jako Tkáčová potvrzuje, že tito lidé žijí více duchovně, ekologicky šetrně, uznávají rodinné hodnoty.

má na nedivácké rodiny pozitivní efekt skutečnost, že se rozhodly televizi ze svých životů odstranit.

Palánová (2002) z Masarykovy Univerzity v Brně provedla komparační analýzu a práci nazvala *Rodiny bez televize*. Palánová provedla porovnání každodennosti v rodinách s televizí a bez ní. Stejně jako předchozí američtí autoři⁵⁴ se pokoušela zkoumat, jak rodina vnímá absenci televizoru v jejich domácnosti. Zaměřila se na souvislost vlastnictví televize s trávením volného času, získáváním informací a sdílením vzorců chování a kulturních zážitků s okolím. Závěrem jejího zkoumání byl poznatek, že v každodennosti rodiny bez televize se nacházejí alternativy, které uspokojují funkce televize. Tedy televize není jediným médiem zprostředkovávající informační, zábavní, kulturní, sociální či politickou funkci.

Další českou statí o nedivácích je diplomová práce na téma *Televize v rodinách, které ji nevlastní* od Kateřiny Škařupové (2007). Autorka ve své práci vychází z předpokladu, že právě nepřítomnost televize v rodinách může napomoci lepšímu pochopení obecných sociálních funkcí a nabízí netradiční úhel pohledu na její fungování. Škařupová zvolila pro svůj výzkum fenomenologickou metodu a vrací se až k základům Edmunda Husserla. Autorka se dívá na fenomén televize očima těch, kteří ji nevlastní. Zkoumala 12 rodin žijících bez televize. Tyto rodiny pociťující spíše pozitivní vliv na kvalitu jejich životů, když televizi doma nemají.⁵⁵ K informacím získaných jinými kanály přistupovali spíše kriticky a porovnávali je navzájem. Život bez televize je pro ně snazší, klidnější a pohodlnější. I přes všudypřítomnost televize nenabývali dojmu, že je pro ně nezbytné ji mít doma. Škařupová srovnává své výsledky s již uskutečněnými výzkumy, například Jackson-Beeck a Robinson (1979) a Brock (2002). Autorka dochází k podobným závěrům jako předešlé výzkumy.

4.1.6 Shrnutí výzkumů - charakteristika nedivácké populace

Ze zmíněných výzkumů použiji v empirické části zejména charakteristiku nediváků a porovnáám ji s výsledky, které vyplynou z mé vlastní analýzy. Z doposud uskutečněných zkoumání můžeme o nedivácích říci některé charakteristiky, které se opakovaly téměř ve všech závěrech zmíněných studií. Výzkumy nelze příliš srovnávat, protože každý používal jinou metodu sběru dat a byl zaměřen na jiný aspekt života bez televize. Lze pouze porovnávat odlišnosti, jako jsem například upozornila v pojetí funkční definice nediváka.

⁵⁴ Westley a Moibus, Jackson-Beeck a Robinson, Krcman

⁵⁵ V některých rodinách byly rodiny, které televizi nikdy neměly, proto se domnívám, že je velice těžké určit, zda je to právě pozitivní vliv nevlastnictví televize nebo všeobecná spokojenost se svým životem.

Všeobecně lze však říci, že nediváci jsou aktivnější ve srovnání s diváky co do sociálních interakcí,⁵⁶ tráví čas častěji mimo domov ať už s přáteli nebo rodinou, užívají jiná média pro získání informací. Většinou pocítují pozitivní dopad na svůj život, protože tráví čas rozličnými aktivitami. K informacím jsou více kritičtí a mají možnost je srovnávat z více zdrojů.

⁵⁶ Pouze Westley a Moibus (1960) tvrdili, že nediváci jsou aktivnější v profesních spolcích a méně v rodinných. Naopak další výzkumy z let 1979 a 2002 spíše tvrdili, že nediváci jsou velmi aktivní v prarodinných i společenských aktivitách (spolky, sdružení).

5 Metodologická část

Vlastní výzkumné šetření, které je jádrem této práce, probíhalo od května 2009 a to v několika fázích.

První přípravnou fází tvořilo samostudium literatury, formulování výzkumného problému a vytváření výzkumného plánu.

Ve druhé fázi jsem sbírala data pomocí rozhovorů nebo dotazníků s vybranými jedinci.

Třetí fáze se věnuje analýze dat získaných v druhé fázi.

Postup fází nebyl zcela časově oddělen a nenavazoval na sebe jako celek. Druhá a třetí fáze se prolínaly.

V této kapitole se pokusím popsat pozadí výzkumného šetření, popsat metodologii a použité techniky. Pokusím se vyložit základní metodologická východiska a zároveň podrobně okomentovat konkrétní postupy, jichž jsem při své práci použila.

5.1 Výzkumný problém

Hlavním výzkumným tématem této práce je popis života bez televize.

Pro velkou část české populace patří k tradičním domácím zařízením lednička, pračka, kuchyňský vaříč a televize nebo přípojka k internetu.

Řada respondentů se stěhovala od rodičů do jiných bytů, kde často žádné vybavení nebylo. Postupem času si uvědomují, že televizi vlastně nepotřebují, nechybí jim. Žijí nyní jiným způsobem, nejsou vázaní na rutiny rodinného života a často pocítují svobodu v rozhodování, jak naložit se svým volným časem. Jak získávají jedinci informace o světě kolem sebe? Plnila pro ně dříve televize funkci, která zprostředkovávala zprávy o aktuálním dění? Z pohledu teorie užití a gratifikace se zamyslím nad tím, jak a proč jedinci užívají jiná média. U mladých lidí je obvyklé, že mají vlastní počítač a to může ovlivňovat skutečnost, že nemají nebo nepotřebují televizi. Zvolili alternativu, která pro ně plní podobné funkce – mít počítač s připojením na internet je dnes celkem běžné⁵⁷. Budu se zabývat srovnáním informačních potřeb mladých nevidáků v době, kdy televizi měli a nyní.

Změna životního stylu s sebou nese další důsledky, které se odráží na denním režimu a činnostech, kterým se věnujeme ve volném čase. Ne všichni mladí lidé se stanou nevidáky,

⁵⁷ Statistické ukazatele za rok 2008 - 40% domácností má počítač, 30% připojení k internetu [ATO 2010].

protože změnili životní styl nebo místo bydliště. U některých mohou hrát roli i jiné faktory – například přesvědčení, náboženství a proto televizi odstraní ze svých životů.

V analýze rozhovorů se budu podrobněji věnovat důvodům, proč respondenti nemají nebo nesledují televizi.

Témata v rozhovorech se nevěnovala pouze sledování respektive nesledování televize. Stále se rozmáhající internetová síť je dnes místem pro odpočinek, zábavu, informace, vzdělání i práci. Pro drtivou většinu respondentů mého výzkumu by měl život bez internetu pravděpodobně naprosto odlišné důsledky než život bez televize. Výsledky zkoumání přiblíží, zda to tak opravdu je a budou hledat příčiny. Dnešní mladí lidé vnímají svět (a to nejen svět informací) jako propojený (globální), zejména komunikačními a informačními technologiemi. Internet se je u této mladé generace velice oblíbený, protože má všechny funkce nového média (interaktivita, asynchronnost, hypertextualita a další).

Situace mladých lidí, kteří se přestěhují či jinak změni svůj dosavadní životní styl je jednou ze scénářů, jenž je počátkem života bez televize. V mém vybraném vzorku jsou nediváci, přesvědčení o negativním vlivu televize, ale také ti jedinci, kterým současný životní osud přinesl nečekanou životní změnu a jakmile se situace změni, stanou se opět diváky. Myslím, že spektrum respondentů je široké a přináší zajímavé názory a postřehy.

5.2 Kvalitativní výzkum jako výzkumná metodologie

Kvalitativní výzkum je zastřešující termín pro celou řadu výzkumných strategií a přístupů zaměřených na rozkrytí toho, jak lidé chápou, prožívají, interpretují a vytvářejí sociální realitu [Manson in Lewis-Beck et al. 2004, převzato z Šed'ová 2007:38]. V samotném výzkumu jde o porozumění tomu, jak lidé realitu vnímají a interpretují.

Dalším krokem kvalitativního výzkumu je vytváření a navrhování hypotéz a teorií nových, induktivně vyvozených z dat. Na rozdíl od deduktivní logiky kvantitativního výzkumu v něm nejde o testování předem daných hypotéz či teoretických modelů.

Na základě opakování určitého jevu formulujeme pravidlo a předpokládáme, že se budoucnost nebude příliš lišit od přítomného stavu⁵⁸ [Šed'ová 2007:38].

⁵⁸ mnozí autoři odmítají nutnost opakovat; argumentují, že pokud se jev vyskytne jen jednou, je jeho existence možná a vyžaduje tudíž popis a porozumění. Plichtová (2002) v této souvislosti podotýká, že mnohé přelomové sociálně vědné teorie byly založeny na vysloveně singulárních vzorcích [Šed'ová 2007:38].

Problematika nevidácké minority byla popsána z řady výzkumů kvalitativního i kvantitativního rázu. Jak bylo uvedeno v teoretické části této práce, výzkumy nebyly jednotné v metodě, přístupu ani výsledcích.

Předchozí zkoumání reflektovala vybavení domácnosti počítači a připojením k internetu (viz Brock 2002, Krcman 2009). V dnešní době stále stoupá počet počítačů i připojení k internetu. Cílem mého výzkumu je zjistit, zda je internet pro nevidáky alternativou (vůči televizi) v přístupu k informacím. Zprostředkovává jim další funkce, které dříve plnila televize?

5.2.1 Zakotvená teorie

Metodou kvalitativního výzkumu je zakotvená teorie (grounded theory), jejímiž autory jsou Barney Laser a Anselm Strauss.

Zakotvená teorie představuje sadu systematických induktivních postupů pro vedení kvalitativního výzkumu zaměřeného na vytváření teorie. Strauss a Corbinová [1999, s.14] uvádějí, že „... je to teorie odvozená induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatím ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů.“ Je zřejmé, že termín zakotvené teorie odkazuje jak k určitému metodologickému postupu, tak k jeho produktu, tedy výsledné teorii.

Cílem výzkumu je generovat novou teorii. Výzkumník začíná zkoumat oblast s otevřenou myslí a nepředpojatostí, samo se vynoří, co je významné [ibid].

Zakotvená teorie zachycuje vztahy mezi proměnnými. Zásadní je procesualita - jde o dynamické dění, nikoliv o statický moment nějakého stavu. Přehled literatury je prováděn po výzkumu, aby výzkumník nebyl ovlivněn předpoklady jiných autorů. Po vlastní analýze porovnává dosažené závěry s výsledky jiných výzkumů. Ambicí zakotvené teorie je validita, soulad mezi teorií a pozorováním, zobecnitelnost, reprodukovatelnost, přesnost, kritičnost a ověřitelnost [Strauss, Corbinová 1999]. V základu procedur, které zakotvená teorie používá je princip konstantní komparace – datové úryvky jsou porovnávány mezi sebou, dále jsou porovnávány s nadřazenými koncepty, které se navzájem také porovnávají. Cílem je odhalit společnou bázi jednotlivých skupin a jevů a naopak ukázat, co je odlišuje od jiných skupin.

5.2.2 Analytické postupy

Jako základ analýzy použiji konstantivní komparaci. Dalšími nástroji, které tato teorie využívá, je sada kódovacích technik [Šed'ová 2007:44].

Existuje několik druhů kódování, jehož nejjednodušší formou je otevřené kódování. Při této operaci je text rozdělen na jednotky, kterým jsou přidělena jména a s těmi výzkumník dále pracuje. Vytvořené pojmy jsou členěny do kategorií, jejichž vlastnosti se zaznamenávají.

Na otevřené kódování navazuje axiální kódování, které vytváří spojení mezi kategoriemi a subkategoriemi. Za tímto účelem se používá tak zvaný paradigmatický model, který ve zjednodušené podobě vypadá takto:

- a. příčinné podmínky => (B) jev => (C) kontext => (D) intervenující podmínky
=> (E) strategické jednání a interakce => (F) následky

Jednotlivé kategorie vzešlé z otevřeného kódování jsou přiřazeny k jednotlivým položkám paradigmatického modelu a je hledán vztah jejich subkategorií. Axiální kódování se používá jako pomůcka při třídění dat, nikoli jako závazný model výkladu zkoumaných jevů.

Selektivní kódování zahrnuje výběr jedné klíčové kategorie, kolem které je organizován základní analytický příběh. Selektivní kódování zahrnuje popis pravidelností, tedy opakujících se vztahů mezi vlastnostmi a dimenzemi kategorií. Výsledkem je identifikace klíčových kategorií (proměnných) a vztahů mezi nimi, tedy formulování nové teorie.

Součástí takto vytvořené teorie má být vždy začlenění procesu do analýzy. Procesem se zde míní spojení různých sekvencí jednání vztahujícího se ke zkoumanému jevu [Strauss, Corbinová 1999].

Aby se uplatila zakotvená teorie je třeba formulované hypotézy a výroky o vztazích zpětně ověřit podle dat. Na základě zpětného zakotvení může dojít k úpravám vztahů subkategorií v rámci kategorie a podobně.

5.3 Základní výzkumná otázka, specifické výzkumné otázky

V empirické části se budu zabývat otázkou, jak tráví respondenti svůj volný čas. Pociťují rozdíl ve způsobu trávení volného času nyní a v době, kdy televizi sledovali?

Z rozhovorů vyplynula řada otázek, které bylo třeba zohlednit při tvorbě teoretické části i při samotné analýze.

Jaké jsou vlastně postoje a hodnoty respondentů k televizi? Vnímají absenci televizoru v jejich současném domově? Jak se vyjadřuje jejich okolí na fakt, že nemají televizi? V rámci konceptu užití a gratifikace se můžeme také ptát, jak uspokojují své potřeby (v tomto případě budu považovat za hlavní informační potřeby).

Velmi rozšířenou informační a komunikační technologií je dnes internetová síť. Její rychlé šíření a dostupnost jsou faktory, které mají vliv na šíření informací a komunikaci. Nahrazující nevidací funkci televize za surfování na internetu? Kolik času tráví u počítače? I tyto proměnné se mohou projevit na způsobu trávení volného času.

5.4 Metoda zkoumání, volba metody

Cílem výzkumu je popsat volný čas lidí, kteří nemají televizi. Již na počátcích zájmu o tuto minoritní skupinu jsem vyloučila kvantitativní výzkum – sehnat dostatečný počet respondentů by byl složitý úkol a přesahoval by cíle této práce. Také se domnívám, že kvantitativní ukazatele ohledně trávení volného času lze dohledat v jiných statistikách prováděných oprávněnými institucemi.

V tomto případě jde o přístup, který zkoumá hodnoty a postoje k životnímu stylu, způsobu trávení volného času. Nejvhodnější metodou je kvalitativní výzkum provedený zejména hloubkovými rozhovory.

Pomocí zvoleného přístupu se pokusím zjistit co nejvíce relevantních dat na menším počtu jedinců. U hloubkového rozhovoru je možné lépe sledovat a dále analyzovat motivace, názory, postoje a jevy. Analýza dat je založena na přepisu rozhovorů.

5.5 Volba vzorku

Dosavadní kvalitativní výzkumy se zaměřovaly většinou na rodiny a jejich postoj k televizi.

Cílová skupina pro můj výzkum jsou jednotlivci ve věku od 20 do 35 let. Tuto věkovou kategorii jsem zvolila hlavně proto, že je mi zmíněná cílová skupina blízká pro komunikaci. Základním požadavkem na respondenty bylo, aby neměli televizi nebo ji nesledovali.

V České republice se kvalitativním výzkumem na téma život bez televize zabývali studentky v rámci svých diplomových prací (Tkáčová 2002, Palánová 2002, Škařupová 2007). Jejich cílovou skupinou byli rodiny s dětmi, které nemají televizi. V případě Palánové se jednalo o komparativní analýzu a srovnávala kvalitativní metodou rodiny s televizí i bez ní (stejně jako Westley a Moibus 1960; Jackson- Beeck a Robinson 1979, Krcman 2009).

Vybraný vzorek v tomto výzkumu byl zvolený záměrně tak, aby pokrýval mladou populaci. Zaměřila jsem se na jedince, kteří již nežijí s rodiči, ale nemají ještě svou vlastní rodinu. Žijí v domácnostech, kde bydlí buď sami nebo sdílí byt s jinými osobami.

Tato skupina má svá specifika, která se projevují zejména v jiném životním stylu a postojích.

5.6 Sběr dat

Jako oporu pro svůj výzkum jsem si vytvořila opěrné otázky, na které bych ráda získala odpověď. Při rozhovoru jsem vycházela z konkrétní situace a dotvářela jsem otázky tak, aby získané odpovědi vypovídaly o životním stylu, postojích a hodnotách jedince, o jeho okolí.

Disman charakterizuje tento typ sběru dat jako nestandardizovaný rozhovor.

„...je to interakce mezi tazatelem a respondentem, pro kterou má tazatel jen velice obecný plán. Tento plán nezahrnuje výčet otázek, jejich znění ani jejich pořadí. Takový plán je pouhým skeletem, kterému dá obsah a živou formu teprve interakce s respondentem. Bylo by možné říci, že v tomto typu šetření je respondent spoluautorem výzkumu, spoluautorem znění otázek...“ [Disman 2008:308].

Rozlišují se dva způsoby, jak přistupovat k analýze rozhovorů.

Prvním z nich je způsob realistický, kdy se odpovědi respondentů považují za popis určité vnější skutečnosti nebo vnitřní zkušenosti.

Druhým z nich je přístup narativistický, kdy se výzkumník vzdává snahy získat „pravdivý“ popis reality a namísto toho analyzuje rozhovor jako společenskou interakci, v níž respondent vyjednává svou verzi skutečnosti a vlastní identity⁵⁹ [Šed'ová 2007:43].

Realistický přístup vyvolává otázku, zda jsou odpovědi respondentů věrohodné. Aby nedocházelo ke zkreslování odpovědí ze strany respondenta, kladou se otázky formulované opačně, aby se ověřila validita dat. Tímto způsobem se můžeme také spolehnout na to, že respondent používá termíny, o nichž je řeč, ve stejném významu.

Při kvalitativním zkoumání a zejména u rozhovorů dochází často k tak zvanému efektu výzkumníka [Čermák, Štěpaníková 1998 převzato z Šed'ová 2007:43], což znamená, že osoba provádějící výzkum ovlivňuje respondenta. U těchto případů se zvyšuje riziko, že se respondent snaží o pozitivní sebeprezentaci. K redukci zkreslení se používají různé valorizační techniky, například nehodnotící přístup tazatele.

Připravené schéma jsem používala volně, někteří respondenti se rozhovořili a sami začínali s novými tématy, která s životem bez televize bezprostředně souvisí. Někdy ale myšlenková nit respondentů odcházela daleko od výzkumné oblasti a musela jsem coby tazatel zasáhnout a snažit se směřovat rozhovor zpět k základní linii otázek.

⁵⁹ Plichtová (2002) dodává, že narativní přístup přináší mnohé zajímavé poznatky..., rezignuje však na možnost uchopit lidskou subjektivitu. Realistický přístup má svá omezení, avšak je sto přinášet informace, které by jinak byly jen těžko dostupné [Šed'ová 2007:43].

Rozhovory se uskutečňovaly různými způsoby komunikace od verbální a interpersonální až po zprostředkovanou skrze informačně komunikační technologie.

Data jsem dělila do několika kategorií, podle toho, jak byla získána. Do první skupiny patří rozhovory, které jsem provedla s respondenty, s nimiž jsem se mohla setkat osobně. Otázky neměly předem danou strukturu, vytvořila jsem si předběžný plán a postupně jsem se k němu vracela, pokud bylo patrné, že rozhovor zachází mimo zkoumanou oblast.

K druhé skupině řadím rozhovory, které byly provedeny zprostředkovanou formou a to zejména přes emailovou korespondenci nebo další komunikátory (icq, skype, mobilní telefon). Základní strukturu otázek jsem respondentovi poslala a on mi odpověděl. Některé odpovědi pro mě byly dostatečně vysvětlující, ale některé jsem potřebovala ještě více specifikovat a doplnit. Požádala jsem vybrané respondenty, aby upřesnili nebo více popsali některé situace, postoje či názory.

Třetí skupinu rozhovorů, v tomto případě spíše dotazníků, jsem provedla také přes emailovou korespondenci. Tyto dotazníky jsem již dále nedoplňovala, protože data, která jedinci poskytly se překrývala s těmi, která jsem již získala z dosavadních zkoumání a tedy nepřinášeli nic nového. Ve velice ojedinělých případech se odpovědi lišily, ale jako celek jsem dotazník nemohla přijmout, protože jedinci nenaplňovali kritéria výběru výzkumného vzorku (již měli svou domácnost a děti).

5.7 Metoda sběru dat

Pro svůj výzkum jsem hledala jedince, kteří doma televizi nemají nebo ji nesledují. Zaměřila jsem se na mladou generaci od 20 do 35 let. Abych svůj záměr odlišila od jiných dosavadních diplomových prací, vybrala jsem pro svůj výzkum jedince, kteří žili sami, popřípadě s partnerem. Další kritéria jako pohlaví, místo bydliště, náboženství, příjem nebo stav nebyla stanovena.

Metoda sběru dat zahrnovala několik fází:

Pozorování - v první fázi jsem se začala více rozhlížet po svém okolí, u přátel doma nebo jsem se snažila víc naslouchat rozhovorům, které vedli na témata o televizních obsazích, televizi, internetu i jejich volném čase.

Pilotáž - v druhé fázi jsem ve svém bezprostředním okolí zahajovala témata k hovoru o televizi a životě bez televize. Snažila jsem se aktivně najít nediváky nebo alespoň jejich přátele, přes které bych na potenciální respondenty získala kontakt. Pilotáž patří ke kvantitativním metodám. V tomto ohledu pilotáž neodpovídá přesně významu, který má při jiných šetřeních. Je to víceméně pracovní název pro můj vlastní výzkum.

Komunikace na dálku - třetí fáze zahrnuje nepřímou komunikaci zejména prostřednictvím internetu a jeho emailové služby. Přes své přátele a známé jsem rozeslala výzvu spolu s polostrukturovaným dotazníkem. Tato fáze byla kvantitativně nejvíce úspěšná.

Zároveň jsem prostřednictvím sociální sítě Facebook.com našla další nediváky a podařilo se mi úspěšně kontaktovat také občanské sdružení Beztelevize.

Pomocí emailové komunikace se samovolně aktivovala jiná metoda sběru dat a to metoda sněhové koule. Výběr metodou sněhové koule, je technika, která se úspěšně využívá ke studiu skrytých populací (hidden populations), k nimž se je možné jen obtížně dostat prostřednictvím tradičních metod, jako jsou populační šetření, institucionální indikátory a výzkumné studie [Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule 1997]. Nediváci jsou v podstatě skrytou populací, protože údaje o těch, kteří doma nemají televizi jsou zjistitelné jen velice těžko. Existují odhady, jenž lze odvodit z kvantitativních dat například statistického úřadu nebo výzkumů České televize. I přesto by nám tato metoda neodhalila ty, kteří doma televizi mají, ale nedivají se na ni.⁶⁰

Podobných případů může být ve skryté populaci řada. Mezi výhody metody sněhové koule patří: záměrný výběr jedinců, relativně malý výběrový soubor dotazovaných poskytuje základní profil mnohem většího počtu kandidátů a poskytuje množství cenných informací jak o sociálních sítích, tak o jednotlivcích [ibid 1997:15].

⁶⁰ Přesto lze z dat zjistit, že v roce 2006 mělo televizor cca 92% domácností [ATO 2010].

B. Empirická část

6 Život bez televize

Empirickou část tvoří několik kapitol, které nabízí faktickou deskripci rozhovorů, charakteristiku respondentů, kategorie jevů a souvislostmi mezi nimi.

Základním cílem výzkumu bylo provést hloubkové rozhovory s lidmi, kteří žijí bez televize nebo nejsou televizními konzumenty.

Postoje a hodnoty, které vybraní nediváci zastávají jsou součástí jejich charakteristik. Je nutné podotknout, že rozdílný životní styl může mít za následek jiné vnímání televize a života bez ní. I přesto, že respondenti vnímají fenomén televize velice různorodě, pokusím se sjednotit jejich výpovědi, aby bylo možné výsledky výzkumu ukotvit do nově vzniklé teorie.

Použitá výzkumná metoda patří mezi kvalitativní techniky a proto je třeba upozornit, že žádné z tvrzení si nenárokují zobecnitelnou statistickou platnost. Výzkumný vzorek je velice malý na to, aby se z něj daly usuzovat pravidelnosti na základě určitých charakteristik. Výsledky zkoumání budou platné pouze pro vybranou skupinu, nikoli pro všechny mladé jedince žijící bez televize.

6.1 Rozhovory

V metodologické části jsem předeslala, že data potřebná pro výzkum zaměřený na život bez televize, jsem rozdělila do tří kategorií podle vzniku jejich původu.

Z celkového počtu 26 respondentů, kteří měli zájem mi vyplnit dotazník jsem následně uskutečnila 17 rozhovorů a z toho 8 osobně a 9 zprostředkovaně přes emailovou korespondenci. Dalších 9 respondentů vyplnilo dotazník velice stručně a ve většině případů se poskytnutá data překrývala s již doručenými odpověďmi. Do výzkumného vzorku jsem nezahrnula ty, kteří již mají vlastní rodinu. Jejich odpovědi jsem přijala, ale dále je podrobně neanalyzovala.

U většiny rozhovorů jsem následovala linii otázek, které byly předem naplánovány. Délka osobních rozhovorů se pohybovala od 45 do 90 minut.

Rozhovory jsem prováděla v období dvou měsíců na různých místech České republiky.

Místo, kde se rozhovor uskuteční si určoval sám respondent. Pouze v jednom případě se konalo dotazování v bytě dotazovaného. V ostatních případech setkání proběhlo na veřejných místech jako škola, knihovna, kavárna.

6.2 Charakteristika respondentů

Vybraní jedinci, kteří tvoří výzkumný vzorek pro mé kvalitativní šetření splňovali kritéria výběru. Jsou ve věkové kategorii od 20 do 35 let a žijí samostatně, popřípadě s partnerem. V tomto případě je stěžejní, že bylo pouze jejich vlastní rozhodnutí žít bez televize. Pro některé byl život bez televize záměr a pro jiné důsledek. Oproti ostatním výzkumům se jedná o respondenty, kteří nemají domácnost, v níž by žili s vlastní rodinou.⁶¹

Většina respondentů se po absolvování střední školy rozhodla jít na další studia. V drtivé většině případů zvolili pro získání nových znalostí vysokou školu. Ubytování na studentských kolejích nabízí jedincům samostatné bydlení od rodičů, ale společné prostory s dalšími studenty. Ve společenských místnostech většinou bývá k dispozici televize. Respondenti nebyly ochotni sledovat hromadně pořady a tak se v některých případech vzdali této možnosti. Součástí pokojů televizor není a žádný z dotazovaných si jej nepořídil. Někteří jezdili ze začátku studií na víkendy domů, postupem času se frekvence těchto návštěv snižovala. Místo, kam se jedinci vraceli, bylo bydliště rodičů a ve všech případech se jednalo o televizní domácnost. Jedna respondentka uvedla, že se její rodiče dívají na televizi pouze, když vysílají detektivku. Jinak byl přístroj vypnutý.

Ostatní respondenti patřili k divácké populaci v době, kdy bydleli v domácnosti s televizí. Nikdo z nich se ale nepovažoval za silného konzumenta.⁶²

Ve vybraném vzorku jsem se dotazovala 11 žen a 6 mužů. Pokud lze hodnotit kvantita výpovědí v souvislosti s pohlavím, některé ženy byly více sdílné a mnohokrát popisovaly i jiné skutečnosti nesouvisející s tématem. Muži naopak odpovídali většinou k tématu, často stručně a jasně.

Všichni zúčastnění jedinci jsou studenty nebo již absolventy vysoké školy. Ve vzorku nebyl žádný, který by jako nejvyšší dosažené vzdělání označil středoškolské, vyučen nebo základní. Studované či absolvované obory se velice lišily, ale většinou převládaly humanitní zaměření.

6.3 Zkoumané kategorie jevů

V následujících oddílech se budu podrobně věnovat každé kategorii, kterou jsem z analýzy dotazníků považovala za důležitou. Ukázalo se, že některé jevy spolu souvisí natolik, že jsem jim přidělila společnou skupinu.⁶³ Na závěr kapitoly vyhodnotím, zda se nalezené souvislosti opakují ve většině případů respondentů.

⁶¹ Srovnání s výzkumy Palánová 2002, Tkáčová 2002, Škařupová 2007, Krcman 2009,

⁶² silný konzument podle Morleyho (1986) sleduje televizi více jak 4 hodiny denně

⁶³ Například surfování (nebo používání) na internetu a vlastnictví počítače.

6.3.1 Televize

V úvodní teoretické části jsem vypsala možné významy, které se pod pojmem televize nacházejí v diskurzu mediálních studií. Postupem času byly zpracovány různé koncepty, jak je na televizi nahlíženo ve spojitosti s jedincem či společností. Televize může znamenat: součást naší každodennosti, člena rodiny, spoluvůrce domova, zprostředkovatele ontologického bezpečí, emocionální prožitek.

Výzkum Mariny Krcman v knize *Living without the screen* (2009) se zabýval otázkou, co pro respondenty televize znamená. V první řadě zmínili televizní obsah, dále médium zprostředkovávající streamový televizní obsah ale také celý mediální průmysl.

V teoretické části jsem hovořila o televizi jako o přístroji (televizor), jako o obsahu, který je nabízen právě prostřednictvím televizoru a jako o prostředku masové mediální komunikace.

Pro řadu lidí, tím nemyslím pouze respondenty, televize nabývá různých významů. Je důležité tedy zodpovědět otázku: Co pro respondenty televize znamená?

Otázku, co míním já (jako tazatel) pod výrazem televize, mi položila pouze jedna respondentka, která se orientuje v mediálních studiích a proto věděla, že se rozlišují různé významy. Jiní dotazovaní se vyjádřili o televizi podle toho, jaký k ní mají osobní vztah. Souvislost mezi tím, co míní respondenti televizí a dalšími zkoumanými kategoriemi se v některých případech projevila v tom, jak ji používali před tím, než bez ní začali žít. Ve výpovědích se projevila korelace mezi životním stylem, zkušenostmi s televizí a životem bez ní.⁶⁴

Respondenti míní pod výrazem televize rozdílné významy.

První skupina respondentů chápe televizi jako přístroj nebo věc. Žádné další významy nemají s televizí spojeny.

U druhé skupiny se jedná víceméně o obsah vysílaný prostřednictvím televizoru (například informace, zábava).⁶⁵

Ostatní respondenti nesdělili jednoznačnou odpověď. Evidentně si uvědomovali mnohovýznamovost výrazu televize a uváděli výčet asociací, které je v tu chvíli napadly.

⁶⁴ K podobným závěrům ohledně významu televize, jak ji chápou jedinci v nediváckých rodinách, dochází i Škařupová [2007: 48].

⁶⁵ Příklad, který spojuje televizi jako přístroj a její obsah, zároveň odhaluje kritický postoj respondentky k televizi. Lucka: „Krabice, která na vás neustále chrlí nesmysly, která produkuje stereotypy, vnucuje výrobky a snaží se sugerovat, že je váš kamarád.“

Mezi významy se objevovaly názory, že televize je například: *krabice, společnost, kulisa, ztráta času, tragédie, ubohost, jiný pohled na realitu, fikce, pasivní odpočinek, všechno a nic zároveň.*

Lenka: “ Kanál mediální masáže národa a lidstva, nijak cenný zdroj informací. Ve většině případů stupidní zábava na vymytání svobodného kritického myšlení, tvořivosti, vlastního názoru a zdravých morálních hodnot. Ale připouštím, že se zde může vyskytnout i cenný a myšlenkově bohatý a hluboký obsah – ale je to čím dál sporadičtější patrně. “

Podle rozdělení funkcí televize, které navrhl Burton a Jiráček (2001) by byly naplněny kategorie – zábava, informace, socializace (*společnost*). O politických nebo kulturních funkcích nepadla ani jedna zmínka.

Dělení podle Mertona nabízí negativní funkce, které destabilizují společnost. Mohu do této kategorie zařadit *tragédie, ubohost*. Latentní funkce je *ztráta času*, protože manifestní funkcí televize je právě čas smysluplně naplnit.

Jedinou odpovědí, která se vztahovala k významu televize jako mediálního průmyslu byla jasná výpověď na otázku: „Co pro Tebe znamená televize?“

Tereza: “ ČT1, takže společnost. “

Přesto jsme v celém rozhovoru hovořili o televizi zároveň jako o přístroji.⁶⁶ Naopak televize ve smyslu televizního obsahu (nelze jednoznačně určit, zda se jedná o ČT1, Novu, Primu nebo jinou televizní společnost) respondentka zmiňuje při vzpomínání na mládí.⁶⁷

Je patrné, že někteří respondenti vnímají pod výrazem televize rozlišné věci a používají je v různých kontextech.

Michal: „Je to nějaký trochu jiný pohled na realitu a zároveň umožňuje zavítat i do světa fantazie...Takže pojem televize pro mě znamená jinak zprostředkovanou realitu, přetvořenou realitu a fikci. “

⁶⁶Tereza: „No, televizi jsem dostala od babičky k druhým narozeninám, abych se prý mohla dívat na Večerníček. Do té doby ji rodiče nepořizovali. Byla to malá barevná Tesla bez dálkového ovládání.“

⁶⁷ Tereza „Pamatuju si, že jsem jednu dobu hrozně předstírala, že mi zákazy televize hrozně vadí, aby mi když tak zakázali právě ji a ne třeba chodit ven“

Respondent si jednak uvědomuje, že reprezentace reality v médiích je zprostředkovaná, přetvořená a nově vytvořená. Připomenu, že podle konstrukcionistické teorie reprezentace reality není přístup k holé realitě možný. Tedy, jak respondent argumentuje, televize tvoří novou realitu a tu nám předává. Celý obsah je pak význam, který pro respondenta televize znamená.

Naopak nihilistické pojetí sdělil respondent:

Martin: „Tahle věc pro mě neznámá nic. Asi tak, jako znamenala pro lidi před dvacátým stoletím, kdy televizní fenomén vůbec neexistoval. I tehdy dokázali žít lidé šťastně a myslím, že hodnotněji. Z duchovního hlediska jistě. Jak už jsem řekl, prožívali vlastní životy a nikoli storky virtuálních hrdinů.“

Musím poznamenat, že tato odpověď je velice zajímavá už z toho důvodu, že se respondent snaží odstranit (ze své mysli, života) veškeré výrazy, které v dnešní společnosti televize nabývá. Jedinec, který má zkušenost s televizí (ať je jakákoli) se většinou nějakým způsobem vymezuje. I přes tvrzení, že pro něj televize neznámá nic, se ve svém důsledku jeho života dotýká. Domnívám se, že respondent si je vědom všech významů, které výraz televize zahrnuje.

Televize – výraz, který evokuje v každém z nás jiný význam a je evidentní, že záleží na kontextu, v jakém jej použijeme. Pokud respondenti uvedli jednoznačnou odpověď, mohou říci, že je význam, ve kterém používají výraz televize stejný nebo podobný tomu, pro jaké účely televizi využívali v minulosti.

6.3.2 Život bez televize – záměr nebo důsledek?

Důvody či příčiny, které odsunuly televizi ze života respondentů je možné rozdělit do dvou skupin.

Otázku, kterou jsem pokládala, zněla: „Jaký byl hlavní důvod, proč nemáte televizi?“

Drtivá většina odpovědí informantů spadá do první skupiny, kterou jsem nazvala „změna“. Otevřeným kódováním jsem takto pojmenovala kategorii, kterou charakterizuje změna v bydlení, ve způsobu života. Před „změnou“ byli respondenti vystaveni situaci, kdy se museli rozhodnout, jak dál pokračovat ve svém životě. Stěhování kvůli škole nebo práci z jejich původního domova mělo za příčinu, že najednou bydleli v jiném prostředí, v novém bytě, ve kterém televize nebyla. Veškeré činnosti, které měli do té doby spojené s televizí, byly

odsunuty stranou a respondenti vyhledávali jiné aktivity, jak trávit volný čas. Změna bydlení má za důsledek změnu životního stylu. Nemusí to nutně platit v každém případě. U některých jedinců došlo ke stěhování několikrát za tu dobu, co nemají televizi. Považuji za hlavní změnu, která je spojená s počátkem bytí bez televize. Téměř ve všech případech se jednalo o dobu, kdy respondenti odešli ze svých domovů, od rodičů.

V jednom případě se respondent zbavil televizoru z vlastní iniciativy, z přesvědčení. Pro ostatní to byl spíše důsledek jejich životní změny. Dvě respondentky uvedly, že televizi měly, ale ta se časem rozbila a poté nebyl důvod si novou pořizovat.

Tereza: „No, televizi jsem dostala od babičky....Po čase přestala fungovat barva, tož jsme se dívali na černobílou až nakonec přestala fungovat úplně. No a novou jsme už nepořizovali, bylo to zbytečné.“

Míša: „....Pak jsme se s přítelem odstěhovali a měli jsme jednu starou od babičky. Jednou začala hrát tak podivně růžově... Prostě jsme ji odvezli a novou si nepořídili.“

Život bez televize jako záměr zvolila jedna dotazovaná. Přesto i tento úmysl byl spojený se změnou bydliště. Prvotní impuls se většinou vyskytne bez přičinění.⁶⁸ Nakonec je ale výsledný efekt pozitivní a respondenti byli rádi, že tento krok učili, i když z něj měli možná na začátku obavy.

Kombinaci různých důvodů shrnuje velice jasně studentka, která nemá televizi již 12 let.

Vivka: „Důvod byl jednoduchý – na kolejích se mi televizi sledovat v televizní místnosti fakt nechtělo, na privátě jsem na ni neměla peníze a teď na ní nemám čas.“

Finanční důvody mohly být eventuální příčinou, že si někteří respondenti nepořídili televizi okamžitě po přestěhování. Jako hlavní důvod ale finanční stránku nikdo nezmínil. Některých respondentů jsem se cíleně ptala, zda pořizovací náklady hrají roli v tom, že si již televizi nepořídili. Všichni odpověděli záporně.

S televizí jsou spojeny jak pořizovací tak provozní finanční výdaje. Na téma o koncesionářských poplatcích jsem se bavila pouze s jednou respondentkou.

Míša: „Navíc platit ty měsíční poplatky za něco, když to nepoužívám....Jako já bych je klidně platila, ale ne za to, co v tv běží.“

⁶⁸ Klára: „Když jsem se stěhovala, nechtěla jsem starou televizi brát s sebou, takže jsem ji věnovala. A novou jsem si nepořizovala, protože jsem si chtěla vyzkoušet, jaké to je být bez televize, jestli mi to bude vadit. A vůbec. Takže momentálně ji nepotřebuji“

Z dalších okolností z rozhovoru s Míšou vyplynulo, že její finanční situace není stabilní a musí kontrolovat své výdaje. Může to být důvod, proč jako jediná sama zmínila otázku koncesionářských poplatků. Několik respondentů, pokud uvedli svůj průměrný příjem, spadali do podprůměru⁶⁹ a ve srovnání s Míšou byla jejich finanční situace horší.

Domnívám se, že vlastnictví televize v dnešní společnosti nemá souvislost se společenským statutem. Pro ty, kteří mají svou každodennost spojenou se sledováním televize, je v určitém ohledu nemyslitelné ji nemít. Postupně se ale názor veřejnosti mění a společnost je více tolerantní. Potvrzuje to i výpověď:

Tereza: „Nikdy mi třeba nikdo neřekl, že jsme socky, protože nemáme televizi....“

Pro valnou většinu respondentů se život bez televize stal součástí jejich životního stylu. Ani jeden z dotazovaných se nezmínil o tom, že by se na život bez televize nějakým způsobem připravoval. Domnívám se, že změna, která nastala v jejich životě byla přirozená a stejně přirozeným způsobem se jedinci vyrovnali s absencí televize, i když do té doby tvořila součást jejich domovů. V jednom případě se respondentka cítila nešťasná, že televizi nyní nemá. Měla pocit, že jí chybí zejména informace, které do té doby prostřednictvím televizního obsahu získávala.

Božena: „No, nemám ji, tak se nedívám. Kdybych ji měla, dívám se... Jo, chybí mi, ale dokážu bez ní žít... Až přestanu bydlet na koleji, tak si TV pořídím. Chybí mi.“

V jejím případě lze vysledovat mírná souvislost s nízkým finančním příjmem (studentským, zajištěným formou stipendia) a vlastnictvím televize. Domnívám se, že pokud by respondentka disponovala větším množstvím kapitálu, televizi by si pořídila. Na druhou stranu si ale uvědomuje, že vlastnictví televize není životně důležitou potřebou a uspokojuje své, zejména informační, nároky jinou formou (zejména prostřednictvím internetu).

Život bez televize je pro většinu respondentů důsledek změny. Bez přičinění vnějších okolností by zřejmě svobodně televizi ze svého života neodstranili. Jak dokládá odpověď Martina⁷⁰, lidé na změnu čekají, jinak ji sami neudělají.

⁶⁹ Pokud počítáme s průměrným platem ČR cca 25000,- měsíčně. Stejnou částku jsem oznámila i respondentům jako orientační sumu, podle které mohou vyjadřovat své příjmy jako podprůměrné, průměrné nebo nadprůměrné

⁷⁰ Sám Martin ještě dodává: „Televizi jsem nikdy nevládnul, nikdy jsem si žádnou nekoupil. Pak jsem měl životní období, kdy jsem žil s partnerkou, která televizi měla. Rozbitou. Tvořila ale z nějakých důvodů kulisu bytu. Vlastně si ani nepamatují, jestli byla někdy v provozu. Význam neměla žádný, možná jen jako věc, na kterou se dalo občas něco položit nebo odložit. Stolek by byl užitečnější. Nevyhodili jsme ji jen proto, že partnerka

Martin: „Mám řadu známých, kteří televizi zrušili až ve chvíli, kdy se jim rozbila, nebo když měli přejít z analogu na digitál“.

6.3.3 Život s televizí

Televize byla součástí života všech zúčastněných respondentů. I přesto, že ji nyní nemají, určitým způsobem se vymezují vůči televizní kultuře, způsobu přijímání televizních obsahů.

Respondenti mají zkušenost s dobou, kdy televizi sledovali a byla součástí jejich života. Život bez televize pro ně nyní může znamenat víceméně protipól nebo přinejmenším jiným způsobem bytí. Na tomto místě zdůrazňuji, že vnímání života bez televize z pozice bývalého konzumenta a jedince, který nikdy televizi nekonzumoval je naprosto odlišné. Vymezení postojů je dáno zkušeností s fenoménem televize.

Vzpomínky na život s televizí respondenti nepopisovali se zvláštními emocemi. Většinou uvádí, že televize byla *samozřejmě* součástí jejich domova, i když oni osobně ji příliš nesledovali. Podle mého názoru vyplývá z této situace, že televize pro ně nebyla příliš důležitým zdrojem zábavy, informací, poučení. Domnívám se, že deskripce minulosti s televizí je ze strany dotazovaných subjektivně zkreslena. Dnešní výpovědi o tom, na co se dříve dívali v televizi například vypovídaly:

Božena: „Hodně mě zajímá, co se u nás děje, aktuální dění, politika, zprávy, dokumenty.“

Tato odpověď odpovídá přesně tomu, jakou funkci respondentka přisuzuje televizi. Je pro ni hlavně zdrojem informací. Další funkce nevedla. Užití televize je pro ni účelová záležitost.

Některé odpovědi byly totožné v popisu sledovaného obsahu.

Petr: „Dřív jsem sledoval seriály – jako třeba na fox kids – pro děti...kreslený (ve svých dvaceti letech- smích). Taký občas dokumenty nebo zprávy. Možná občas nějaký ten film nebo tak. Prostě klasika. Ale asi ne tak, jak se dívaj na telku důchodci, ty telenovely nebo nekončící seriály.“

Jeden druh televizního pořadu sledovala rodiny respondentky:

Tereza: „Máme rádi detektivky a tak jsem třeba věděla, že musím být do devíti doma se psem z procházky, abych stihla kriminálku.“

zastávala názor, že se někdy může opravit, kdyby bylo třeba... nebylo.“

Je zajímavé, že rodina respondenty sledovala pouze detektivky ale už ne zprávy nebo dokumenty, které naopak byly středem zájmu ostatních. Sledování jednoho typu pořadu bylo součástí rodinného rituálu, kdy se u televize sešla celá rodina a sledovala společně vysílání. Volek (1999) popisuje televizi, jako součást každodennosti, jako člena rodiny. V tomto případě byla detektivka stmelovacím prvkem, i když se v rodině nevyskytovali žádné náznaky nevyrovnaných vztahů nebo napětí.

Výpovědi Boženy a Terezy bych řadila na okraj spektra, protože respondentky jasně vytyčily oblast, kterou v televizi sledovaly za určitým účelem, úmyslně.

Druhá odpověď Petra je podobná pro mnoho dalších respondentů. Většinou uváděli, že se nedívali na nic zvláštního. Zmínili téměř vždy zprávy nebo seriály.⁷¹

Obsahy, které dříve respondenti sledovali tvořili v první řadě zprávy. Televize byla hlavně zdrojem informací, poté zábavy a poučení. V ojedinělých případech padla zmínka, že televize tvořila kulisu.

6.3.4 Reakce okolí, rodiny

Přátelé a blízké okolí většiny respondentů se nijak nepozastavovali nad tím, že nemají televizi. Jejich odpovědi shrnu do jedné věty:

„Nemám televizi, no a co?“ Z reakce bezprostředního okolí respondentů nebyly znát žádné zvláštní známky údivu nebo povýšení. Jak dokládá následující výpověď, okolí se většinou staví k nediváctví neutrálně, nevzbuzuje debaty ani jiné dojmy.

Lenka: „Ani to nikoho moc nezajímá, nemám potřebu se s tím chlubit a v mém okolí to asi není ani nic vyloženě exotického. Dnes už se to asi bere jinak, než dřív. Je jiná doba, lidi nejsou závislý jen na tom, co řeknou v televizi..i když jako kdo...“

Lidé, s nimiž respondenti tráví nejvíce času se nepozastavují nad tím, že jejich přátelé žijí bez televize. Navíc jim ani nepřipadají jiní například v tom smyslu, že by věděli méně nebo více. Řada odpovědí také vypovídala o tom, že i jejich přátelé žijí buď bez televize nebo jiným

⁷¹ Lucka: „Asi do sedmnácti jsem se dívala občas na nějaký seriál (ale pravidelně jsem sledovala vždy jen jeden, např. Přátelé nebo Krok za krokem, ještě dřív jsem sledovala např. seriál Divoký anděl). Zhruba v sedmnácti jsem se čím dál častěji přistihla, že se dívám jen proto, že to bylo u nás doma zvykem: v osm si sednout s rodiči u TV a hodinku se dívat a bylo nám dobře (u nás byly celkem vzácné chvíle bez hádek a tyto chvíle patřily mezi ně). Od sedmnácti jsem měla sen stát se novinářkou, a tak jsem začala sledovat zpravodajství, to mi vydrželo dodnes. Ale dřív jsem ho sledovala ještě víc. Nesměly mi uniknout ani jedny zprávy, ani jedny Události, komentáře. To bylo ale tak jediné, na co jsem se dívala. Občas nějaká talk show nebo dokumenty BBC, co dávali na dvojce. „

způsobem a tedy témata týkající se bezprostředně obsahu či vlastnění televizoru nejsou součástí jejich hovorů.

Někdy se stane, že se debata přímo vztahuje k odvysílanému pořadu, seriálu, filmu, zprávě. Respondenti se většinou těchto debat buď vůbec neúčastní, protože jim obsahy připadají nezajímavé, nebo se pokusí shlédnout jinou formou pořad, o kterém byla řeč.

Na otázku „Účastníš se debat o televizním obsahu?“ mi odpověděli:

Marie: „Jasně že ne, netuším o čem je řeč a ani mě to netrápí. O filmech ano, protože ráda zajdu do kina nebo se na nějaký film podívám na notebooku.“

Zajímavý případ je tato výpověď :

Tereza: „Většinou řeknu-my nemáme televizi, čímž se stanu objektem nové diskuse. Ale jinak jsem schopná reprodukovat, co jsem kde zaslechla.“

Respondentka má vyjasněné postoje a názory ohledně televize a na skutečnost, že televizi nemá je spíše hrdá. Nijak se ale nebrání diskuzi o tématech, které se bezprostředně dotýkají produktů televizního průmyslu. Nelze jednoznačně říci, že by se vůbec neorientovala v pořadech.⁷²

V teoretické části jsem zmiňovala, že některé televizní společnosti poskytují své vybrané pořady na webových stránkách. Respondenti, kteří se nebrání televiznímu obsahu z přesvědčení, jsou ochotni se po debatě s přáteli na doporučený pořad podívat. Většinou si zajistí přístup přes archiv televize, který je neustále k dispozici na internetu.⁷³

Rozdíl v užití identického obsahu, ale jiným médiiem je zejména v účelu použití. Diváci, kteří sledují pořad v televizi si buď záměrně v televizním programu zjistí, kdy se vysílá nebo na něj narazí náhodně (například při přepínání programů). Nemohu vyloučit možnost, že jsou na něj upozorněni od přátel, kteří mají podobný objekt zájmu. V tomto ohledu se posiluje sociální interakce a televizní obsah se stává součástí hovoru. Jedná se o konzumování pořadu za účelem - pro respondenty většinou edukativním nebo zábavním.

⁷² Tereza „Tak přibližně vím. Lidi o tom mluví, občas se o tom píše, třeba znám jména nejběžnějších seriálů, ale které dny běží, jestli ještě běží, jak se jmenují postavy a tak, to už asi ne. Maximálně to znám z vyprávění (slyším na zastávce, že v ordinaci někdo umřel)“.

⁷³ Klára „Něco se podívám na internetu v tom archivu, ale to už pak opravdu za nějakým účelem, když potřebuju třeba do práce a když mě na to někdo upozornil. Jinak bych se na to asi nedívala.“

Reakce přátel na fakt, že respondenti nemají televizi jsou více umírněné oproti těm, které má jejich rodina. Pro rodinu tvoří sledování každodenní součást života. Pro mnoho hlavně starších lidí se televize stává přítelem a jsou (podle kultivační teorie) kultivováni jejím obsahem. Typickým případem je následující výpověď:

Lucka: " Vrstevníci nebo kamarádi: nevědí o tom nebo je to nezajímá. Někdy je to problém s babičkou, protože si o pořadech chce při návštěvě povídat, a když je prostě nevidíte, tak co máte říkat. A příběhy z reálného života ji často nezajímají. Rodiče zase televizi berou jako „příjemné chvíle spolu“, takže někdy doma (když přijedu na víkend) povinně musím zasednout před televizi, abych vyjádřila vůli s nimi být. "⁷⁴

V této odpovědi lze vysledovat řada faktorů, které ovlivňují život rodičů i prarodičů. Podle Volkovi (1999) koncepce televize jako spoluvůrce domova je možné vysledovat a identifikovat všechny tři roviny, které pro nás domov znamená. Televize jako opora domova tvoří prostor pro eskapismus, je místem odpočinku a relaxace a je prostorem pro rodinný život. Hill a Gauntlett (1999) se domnívají, že dlouhodobých výzkumů nevyplývá jednoznačný závěr, že by televize narušovala dialog, produkovala konflikty nebo působila destruktivně na jednotu rodiny. V tomto rozhovoru se právě potvrzuje, že televize udržuje rodinnou pohodu a pouhé bytí společně před obrazovkou je pro některé forma trávení času společně s rodinou (i přesto, že neprobíhá žádná konverzace).

Babička, která už nechce slyšet o opravdových životních osudech a baví se pouze těmi, co vysílají v televizi, je příkladem pro kultivační teorii. Babičku, podle Morleyho (1986), zařadím mezi silné diváky. Čím víc času tráví sledováním televize, tím víc přejímá vzorce a promítá je do svých.

Reakce rodiny a blízkého okolí na to, že respondenti nemají televizi nejsou v zásadě nijak přelomové. Neprojevila se žádná významná souvislost s jinými sledovanými proměnnými. Jak už bylo několikrát zmíněno, dnešní společnost je jiná, víc tolerantní. Nediváctví není v současnosti statisticky příliš rozšířené, ale společnost se nad lidmi bez televize tolik nepozastavuje. Připomenu první studii Westleyho a Moibuse z roku 1960, kdy se o nedivácích hovořilo jako o „vzácném ptactvu“. V porovnání s dnešní situací je nediváctví možná více zajímavé a neobvyklé než vzácné.

⁷⁴ Respondentka dále pokračuje: „...Dívám se proto, že jim chci udělat radost. To je moje vůle, rozhodnutí, že je chci potěšit. Jim stačí být se mnou. Dívám se s nimi jen chvíli a pak si jdu do pokoje....“.

6.3.5 Získávání informací

Burton a Jiráček (2002) pojmenovali pět kategorií základních funkcí televize: Zábavní, informační, kulturní, socializační a politickou.

Při dotazování jsem se zaměřila na jednu z těchto výše zmíněných funkcí, a to informační funkci.

Informace jsou pro orientaci ve světě nepostradatelné. Všichni respondenti uvedli, že informace ke svému životu potřebují. Televize bezesporu je druhem mediálního kanálu, který poskytuje uspokojování informačních a dalších potřeb (viz Burton a Jiráček)

V dnešní době rozvíjejících se komunikačních a informačních technologií se informace stávají komoditou, které jsou ceněné různými způsoby.

Televize se stává terčem kritiky právě proto, jaké informace poskytuje a jak s nimi nakládá, manipuluje či deformuje. Autoři televizních příspěvků sdělení často zkracují, aby zaujalo příjemce, ale na druhé straně tím pozměňují celý původní obsah. V mediálních kanálech dochází k informačním šumům⁷⁵, čím delší je kanál, tím víc se může sdělení deformovat.

Míša: „Ono je to všechno hrozně hezký, že se toho můžeme tolik dozvědět, ale jsou to většinou zkratkové informace. Když se o něco zajímáš pořádně, stejně ti to moc neřekne. Takové útržky, spíš zmatené a namačkané na sebe. Moc informací v jednom čase.“

Vědomí respondenta, že televize je mocný nástroj v rukou některých mediálních společností, které vytváří realitu, dokládá následující odpověď:

R15: „...televize je přetvořená realita nebo zprostředkovaná fikce, nepodporuje člověka v aktivním životě. To se děje jenom v případě, že opravdu informuje bez cenzury a ukazuje realitu takovou, jak bysme jí mohli vidět na vlastní oči, kdybychom mohli být přítomni na tom daným místě. Tuto informaci může poskytnout právě zpravodajství nebo publicistika a dokumenty.“

Zároveň však respondent upozorňuje na pořady, které on sám sledoval, které mu osobně připadaly přínosné (pokud nebyly ovlivněné). Pokud porovná příspěvek s konstrukcionistickou teorií, je nemožné, aby zpravodajství nebo publicistika a dokumenty poskytly obraz reality takové, jaká je. Vždy je zprostředkovaná a tedy ani žádné televizní pořady, i když se vydávají za ty, které přináší pravdivý obraz reality⁷⁶, nemohou přinést reálný pohled na skutečnost.

⁷⁵ Informační šum je součástí komunikace podle modelu Shannon- Weavera, inf.sum- každý dodatek k přenášenému signálu, který nebyl zamýšlen zdrojem [Reifová 2004: 87].

⁷⁶ Například televize Nova vysílala publicistický až investigativní pořad „na vlastní oči“, který už svým názvem příjemce přesvědčoval o realitě, kterou uvidí.

U některých jedinců převládá pocit, že je informací mnoho, nezajímá je světové ani domácí zpravodajství, jak je nám podáváno prostřednictvím médií. Hledají informace týkající se jejich životů, práce nebo koníčků.⁷⁷

Pro všechny (až na dvě výjimky) tvoří hlavní zdroj informací v první řadě internet, dále denní tisk, rádio a mezilidská komunikace.

Jediný respondent uvedl, že internet využívá pouze na emailovou korespondenci. Jako informační zdroj mu slouží komunikace s lidmi, protože je s nimi v každodenním styku. Jeho povolání je farář a většinu dne tráví rozhovory s lidmi.

Maroš: „Hlavně, co mi lidi řeknou. Jsem lidmi v každodenním a vlastně celodenním kontaktu. Všechny důležité informace se dozvím od nich, jinak nic víc asi nepotřebuju vědět.“

Další respondentka, která pracuje jako psycholožka, se nezajímá o zpravodajství. Pokud vyhledává informace, většinou zvolí přímou cestu a to prostřednictvím internetu.⁷⁸

Jiní dotazovaní se většinou přikláněli k získání informací, v tomto případě spíše zpráv, z internetu, který je hlavním zdrojem.

Miša: „Nějaké zprávy si přečtu v rychlosti na netu, ale nezabývám se tím. Jiný televize si nepouštím. Jen když mě něco fakt zaujme nebo když se o něčem někde píše.“

Respondentka navíc dodává: *„přišlo mi, že tam (v televizi) není nic kloudného, co by mě zajímalo. Víš co, já mam absolvovanou žurnalistiku... To do nás hustili pořád. Vím, jak se dělají zprávy, aby byly zajímavé.. Ale navíc jsou to všechno třikrát přežvýkané zprávy z Četky... „*

Miša zde zmiňuje opět deformaci informace v médiích (jako Michal- viz výše). Navíc upozorňuje na zajímavou věc – „třikrát přežvýkané“ informace jsou ty, které se z jednoho centra posílají do dalších médií a ta je upravují podle jejich zájmu a potřeby. Dochází k účelovým modifikacím informace. Může se stát, že sdělení příjemce obdrží v naprosto jiném významu, než bylo původně plánováno.

⁷⁷ Miša: *„Mě celkově moc nezajímá, jestli se někde v jižní Africe někdo sešel s někým jiným a bavili se spolu kdoví o čem. Můj život to nijak neohrožuje, nedotýká se mě to. Je mi to jedno.“*

⁷⁸ Lenka: *„Prostě si myslím, že jí (televizi) nepotřebuju a potřebovat nebudu, ani zprávy nesleduju na internetu ani nikde. Hlavně na ní nemám čas, a taky tam nic zajímavého absolutně není. A když už něco vyloženě konkrétního chci, podívám se na to na internetu na portálu televize.“*

Jak dotazovaní uvedli, dnes pro ně ve většině platí, že na internetu najdou, co potřebují a zároveň jsou „v obraze“, pokud je zpravodajství zajímavá.

Ještě před tím, než se internet stal tak široce rozšířeným komunikačním prostředkem, respondenti získávali zprávy od známých, z tisku a z televize. Čtení denního tisku, jako způsob získávání informací, se stává (alespoň u vybraných respondentů) čím dál tím více sporadický. Respondent odpovídá na otázku, zda čte noviny:

Petr: „No, málo. Dřív lidovky, ale mě to pak přestalo bavit... Pak jsem si kupoval hospodářky, ale pak jsem na to přestal mít náladu a chuť.“

Petra omrzely dlouhé rozhovory, které nepřinášely žádné zajímavé informace. Zvolil proto jiné médium, kde si může podle titulků zpráv vybrat, co ho zajímá.

Internet dnes nabízí širokou škálu možností, jak zpravodajství sledovat. Jeden z nejznámějších a dostupných internetových zpravodajských serverů je na webu České televize - ČT 24. Nabízí živé vysílání, ale také mnoho zpravodajských, publicistických a vzdělávacích pořadů, které lze sledovat z archivu. Dva respondenti vyjádřili nadšení ze zpravodajského serveru ČT 24. Pro respondentu Lucku je ČT 24 kvalitním českým internetovým zdrojem, využívá ale i zahraniční:

Lucka: „(získávám informace) Z internetu – z českých zpravodajských serverů, z čt24.cz nebo z TV5 le monde (francouzská televize – tam je hlavně zpravodajství ze světa, v českých zprávách už se toho o světě moc nedozvím).“

Jiná respondentka pocítuje, že televizní zpravodajství má omezený výběr témat a málo informuje o odlehlých částech světa. Považuje jiné kanály za důvěryhodné.⁷⁹

Osobně se domnívám, že otázka důvěryhodnosti internetu je diskutabilní. Je ale pravda, že se internetový konzument může zajímat o informaci z více zdrojů a porovnat je mezi sebou navzájem. K dispozici jsou také placené informační zdroje (speciálně zaměřené databáze), které by měly zajišťovat odbornou úroveň a kvalitu produkovaných informací⁸⁰. Respondentka však nemusí mít na mysli jako důvěryhodnější kanály pouze internet. Ve svých koníčcích uvedla, že ráda čte nebo se setkává v čajovně s přáteli. Sociální interakce je jistě hodnotný zdroj informací.

⁷⁹ Jířa: „právě když neposlouchám televizní zpravodajství, tak mám větší přehled co se kolem mě děje. Avšak ne jen kolem mě, ale i například v rozvojových zemích, o jejichž problémech mě tv neinformovala a pokud ano, jednalo se spíše o dezinformace. Díky tomu, že nemám tv se mi otevřely mnohem důležitější a důvěryhodnější

⁸⁰ Nikdo z respondentů tuto možnost explicitně neuvedl.

Kde respondenti získávali informace dřív, než měli internet?

Dříve se respondenti dívali na zprávy v televizi, četli noviny, více se bavili s přáteli o aktuálním dění. Další informace získávali z knih, odborných časopisů nebo od odborníků. Už v roce 1960, kdy svůj výzkum o nedivácké populaci provedli Westley a Moibus, se ukázalo, že nediváci odebírají odborná a profesní periodika [Škařupová 2007:10]. Další výzkumy (Jackson-Beeck, Robinson 1979) dokládají, že nediváci volí k získávání informací jiná, alternativní média. Před rozvojem internetu nejvíce zřejmě volili denní tisk, rádio a přátele.

V následujícím příkladě se respondentka snažila porovnat rozdíl mezi tím, jak dříve vnímala informace a svět kolem sebe:

Lucka: „Velký, díky sledování zpravodajství už několik let mám velký přehled, díky dokumentům od přátel nebo na googlu nebo všude možně mnohem lépe chápu svět. Dříve jsem uvažovala úplně jinak, úzce. Když jsem bydlela u rodičů, neměla jsem tolik práce do školy, na střední to bylo v pohodě, takže jsem mohla trávit více času s kamarády a v přírodě. Ale viděla jsem jen svoje problémy a neviděla jsem souvislosti.“

Nutně se ale používání internetu pro získání informací nevyklučuje s informační funkcí televize. V některých domácnostech je běžné, že lidé zároveň surfují a sledují televizi.

Poté, co začali využívat k informační funkci internet, jejich obzory se dle jejich subjektivních dojmů rozšířily a nyní mohou sledovat různé informační zdroje.

V následující kapitole se budu zabývat tím, jak vnímají respondenti rozdíl mezi internetem a televizí.

6.3.6 Internet X televize

Internet považují respondenti ve většině případů za samozřejmý, přirozený zdroj informací, zábavy a komunikace.

Marina Krcman v zmiňované knize *Living without the screen* (2009) právě jako naprosto přirozenou aktivitu, jako je jídlo nebo spánek, postavila sledování televize.

Pro nediváky v mém výzkumném souboru platí jako stejná samozřejmost využívání internetu. Nemusí jít jen o surfování, řada respondentů v prostředí internetu pracuje, vzdělává se, komunikuje, baví se.

Surfováním jsem označila činnost, která není nijak cílená (vyhledávání konkrétních informací za určitým účelem). Jedná se v tomto pojetí o prohlížení stránek s tématem, které nám připadá zajímavé. Pomocí hypertextu se můžeme posouvat k informacím, které nás zaujaly.

Surfování označují respondenti i jako čtení zkratkovitých zpráv na úvodních stranách portálů. Přičemž, pokud se dívají na záznamy reportáží nebo sledují živě zpravodajskou televizi na internetu, je to pro ně již jiná činnost.

Ke komunikaci využívají nejvíce emailovou korespondenci, sociální sítě (v České republice zřejmě nejvíce rozšířený facebook) a další druhy programů například ICQ, Skype.

Naprostě všichni respondenti mají přístup k internetu každý den a jsou vlastníky emailových schránek. S většinou z nich jsem přes tyto schránky také komunikovala.

Ze získaných dat jednoznačně nevyplývá, že by vlastnictví televize vylučovalo připojení k internetu nebo naopak. Ani u respondentů nedošlo k situaci, jakmile začali konzumovat nové médium, to staré by přestali využívat. Zdá se, že u všech byl znatelný pomalý postup od televize k internetu. Postupně si začali uvědomovat, že internet je schopný nahradit všechny funkce televize a že přítomnost televize pro ně již není nezbytná (za předpokladu, že v minulosti nezbytná byla).

Internet je interaktivní médium, které nabízí řadu možností. Podle počítačových schopností jedinců se mění povaha internetu a jeho individuální užití - z nového média přechází na pracovní nástroj. I když v případech, kdy respondent na internetu pracuje, je většinou důsledek, že jej využívá i k ostatních funkcím.

Jarka: *„Ano, používám internet– bohužel se bez něj v dnešní době neobejdu“* dále dodává: *„jelikož trávím 8h nonstop za kompem, chci u týchle přišery trávit míň času“*

Jako jediná se respondentka pozastavila nad tím, že by raději neměla internet, protože i tento mnohdy užitečný a nepostradatelný moderní nástroj ji jistým způsobem omezuje.

Jak vnímají další respondenti rozdíl mezi televizí a internetem?

Lucka: *„televize = zbytečná věc, která doma „straší“, internet = nezbytná věc, přes níž provádím řadu činností (kontakt s bankou, školou, rodiči a známými, s pracovními klienty nebo se zaměstnavatelem, internetové bankovníctví, internetové přehledy vyúčtování na telefon nebo na ISIC kartě). Např. pro studium je dnes už nezbytný, škola předpokládá, že se student zapíše na zkoušku, odepíše, všechno přes internet, ten, kdo má pomalejší internet, prohrává.“*

Lucka vypsala mnoho činností, které prostřednictvím internetu vykonává. Čím víc jsou uživatelé v informačně komunikačních technologiích schopní, rozšiřují se tím i možnosti aktivit, které lze na internetu provádět.

Martin přímo hovoří o problému televize, který determinuje tok komunikace pouze jedním směrem a tím napomáhá k rozvíjení propagandy:

Martin: *„Problém televize spočívá v tom, že je to jednosměrný komunikační nástroj (na rozdíl od internetu) a proto je s oblibou využíván propagandou jako je tomu například v diktátorských režimech.“*

Doba, kterou respondenti tráví denně surfováním se pohybovala od zhruba půl hodiny do například 14 hodin – pro tento extrémní záznam je třeba doplnit, že respondent na počítači pracuje v práci, následně i doma. Surfovat může kdykoli potřebuje a tedy nemohl vyloženě oddělit dobu strávenou pouze prací.

Někteří respondenti dělí dobu strávenou u počítače doma, v práci nebo prací a surfováním. Jedna studentka uvedla, že sice na internetu tráví čas denně a to i několik hodin, zato, když jsou prázdniny a tráví je na táboře, celou dobu o internetu neví a nepotřebuje jej.

Sledování televize je charakterizováno víceméně jednosměrným tokem komunikace bez možnosti výrazné zpětné vazby. I přesto, že zpětnou vazbou může být pro nediváky také to, že si dobrovolně zvolili život bez televize a rozhodli se dál nepřijímat televizní produkty. Naproti tomu vidí nové médium internet, jako interaktivní formu příjmu mediálního obsahu. Jak jsem již výše zmínila, internet je považován některými respondenty za důvěryhodný zdroj informací oproti televizi, která podává zkreslené a nepravdivé popisy, které reflektují skutečnost podle svého úhlu pohledu.

Televize se pro respondentku jeví negativně v několika ohledech:

Tereza: *„Za první, je to ztráta času. Za druhé manipulace. Za třetí vznik závislosti. Za čtvrté izolace.“*

Je zajímavé, že respondentka považuje sledování televize za ztrátu času, i když vlastně nikdy předtím televizi nesledovala jako hlavní činnost (kromě rodinného sledování detektivek). Usuzuje tak z pozorování svého okolí. Neuvedla dál, jak podle ní televize manipuluje s diváky. V jednom případě zmínila situaci, kdy společně se známými trávili večer na zahradě a oni odešli velice brzy, protože jim začínal pořad v televizi. Proto také kritizuje televizi ve třetím bodě – vznik závislosti. Zda televize izoluje je spekulativní. Jak uvádí Hill a Gauntlett (1999) televize je prostředkem k navazování hovorů a tím i posilování mezilidských vztahů.

Obsah, který je původně například televizním pořadem a následně je poskytnut do archivu televizní společnosti na internet, je rozdílný v tom, že příjemci si mohou sami zvolit dobu, kdy se na něj budou dívat. Při nepravidelném denním režimu i různých životních stylech respondentů je obecně možnost volby posuzována jako výhoda.

V době internetu je možné sledovat staré i aktuální záznamy pořadů, diskuzí nebo dokumentů. Sami respondenti potvrzují, že někteří jejich přátelé jim doporučují, aby se podívali na pořad, který jim připadal zajímavý.

Imaginární souboj mezi televizí a internetem, kde argumenty pro a proti sestavovali sami respondenti, vyhrál podle mého názoru internet. Nabízí širší uplatnění, více informačních zdrojů, časovou flexibilitu, je interaktivní a přijímá zpětné vazby svých uživatelů.

Domnívám se, že internet jako nová informačně komunikační technologie se přizpůsobuje příjemcům v různých ohledech a svou flexibilitou podporuje alternativní využití a jiný životní styl.

6.3.7 Volný čas

Volný čas jsem pro účely této práce a samotného výzkumu definovala jako čas, který je mimo pracovní dobu, mimo rámec školních nebo pracovních povinností.

Život bez televize – Odstraníme-li ze svých každodenních aktivit sledování televize, budeme mít více volného času?

Hnutí za zábavnější život bez televize usiluje o to, aby se lidé věnovali jiným aktivitám než pasivnímu sledování televize. Podněcují zájem o rozvoj kulturních, vzdělávacích, sportovních a osvětových činností, které mají aktivizovat lidi a přinášet jim nový způsob trávení volného času.

Z odpovědí respondentů vyplývají nejčastější aktivity prováděné v jejich volném čase. Všichni se shodli na tom, že jejich velkou zálibou je čtení a zájem o kulturu. Pod pojem kultura lze zahrnout návštěvy divadel, kin, muzeí, galerií, výstav. Na tyto akce se respondenti vydávají veskrze se svými přáteli.

Lucka: „Jednou až dvakrát za měsíc pozveme kamarády nebo s nimi jdeme ven, jednou za měsíc nebo za dva jdeme do divadla, kina, na přednášku (politika, cestování).“

Trávení volného času s rodinou nebo přáteli je důležitým bodem v životech nediváků. Dochází k sociální interakci, diskuzi nebo společné zábavě.

Maroš: „...večerní program. Ten je každý den jiný, moderované setkání skupin nebo intimní setkání a návštěvy, rozmluvy, pozdněvečerní hraní na hudební nástroje s manželkou a přáteli.“

Na dalším místě za čtením, kulturou a setkání s přáteli byl důležitý také sport.

Jit'a: „Sportem – to mě baví. Lezu po umělé stěně, jedu na výlet na kole nebo na bruslích nebo si jen tak jdu jen tak zaběhat, zaplavat... To je vlastně jedno co, mám ráda pohyb celkově.“

Se sportem často respondenti spojovali výlety do přírody, outdoorové aktivity.

Méně obvyklé byly například ruční práce, které uvedla pouze jedna respondentka.⁸¹

Jednou se objevil jako koníček dobrovolnická činnost nebo další kreativní činnost.

Vím o dalších respondentech, kteří se dobrovolnickým projektům také věnovali, ale jako koníček je vyloženě neuvedli.

Respondenti se o svém způsobu trávení volného času vyjadřují velice pozitivně a s nadšením. U některých se jednalo o výčet mnoha činností jako hra na hudební nástroj, jóga, meditace, cestování atd.

Adjektiva, která spojovala s tím, jak tráví svůj volný čas byla : kvalitní, bohatý, naplňující.

Volný čas může pro mnoho lidí znamenat čas po večeři. V domácnostech, kde se řídí televizním programem je pro diváky určující, co se vysílá v hlavním čase (tzv. prime time). Sledování televize je většinou hlavní aktivitou.

U lidí, kteří nemají televizi se denní i večerní rozvrh neřídí podle rozvržení televizního programu. Pracující respondenti byli většinou pracovním vytížení a jejich pracovní den končil mnohdy až v pozdních odpoledních hodinách. V plánu dále měli například sport, setkání s přáteli, čtení a další aktivity.

Tereza: „Lidi jsou většinou překvapení, že doma nemáte televizi a ptají se, co dělám večer a když jim to všechno vyjmenuju, pochopí, že ji fakt nepotřebuju.“

Téměř všichni respondenti se shodli v tom, že na sledování televize jim stejně při jejich životním stylu nezbyvá čas. Dny, alespoň ty pracovní jsou časově velmi vytížené a ani jeden

⁸¹ Tereza: „Mimo školu hodně pracuju, jsem se psem a přáteli, strašně ráda čtu, miluju ruční práce a tvoření různých věcí. Nejsm zrovna sportovní typ, ale poslední dobou docela dost plavu, lyžuju a jezdím na bruslích, nejvíc času tohoto typu ale nakonec stejně trávím se psem na kopci.“

respondent nezmínil, že by zažil někdy pocit nudy. Všichni se pravidelně věnují alespoň některým koníčkům. Nediváci spíše nechápu, kde si právě diváci najdou čas na sledování televize?

6.3.8 Hnutí za zábavnější život bez televize

Hnutí za zábavnější život tvrdí, že v průměru dvě hodiny denně věnujeme sledování televize. (tento údaj nekoreluje s daty statistického úřadu, podle posledních výzkumů byl v ČR průměrná doba sledování televize přes 3 hodiny denně). I přesto, pokud se každý den budeme dvě hodiny věnovat jiné aktivitě (místo sledování televize), pocítíme pozitivní dopad na náš život ve smyslu obohacení a zvýšení kvality.

Respondenti zúčastnění tohoto výzkumu (s výjimkou Martina a Jíti) se nikdy nesetkali s antitelevizními výzvami ani žádným hnutím za zábavnější život bez televize.

Zajímavá byla otázka:

Jirka: „*nejsem náhodou členem (sdružení Beztelevize) při mojem životním stylu?*“

Z občanského sdružení Beztelevize jsem získala dva rozhovory jeho členů (a zároveň zakladatelů), které jsou plné zajímavých podnětů a postřehů.

Na závěr přidám názor respondentky ohledně atitelevizních hnutí a podobných snah.

Tereza: „*...ne, neslyšela...A možná mi přijde i zbytečné. Lidi se prostě rozhodnou, jestli chtějí koukat nebo ne. A na první pohled se to pak stejně nepozná. Musí vám o sobě říct, že TV nemají.*“

Z pozice konzumenta televize se jeví logické, že bez sledování televize máme více volného času. To platí do té doby, dokud si jedinci nenajdou jinou aktivitu. Domnívám se, že určitou formou alternativy ke sledování televize by mohlo být surfování na internetu. Agitátor bývalého hnutí za zábavnější život se domnívá, že „vliv televize se bude zmenšovat ve prospěch internetu. U něj budou podobné problémy jako u televize – bezúčelné brouzdání, virtuální vztahy, komunikace pro komunikaci. Samozřejmě záleží na osobním přístupu, to není nevyhnutelné pro každého (ale je třeba se rozhodnout nepropadnout tomu)“ (viz příloha)

Z pozice nediváka se nejeví, že by život bez televize znamenal více volného času. Spíše jej využívají jinak, aktivněji.

7 Závěr

Ve světě se objevují snahy o omezení doby sledování televize. V české republice je průměrná doba sledování televize přes tři hodiny denně. Organizátoři hnutí za zábavnější život se snaží aktivizovat divácké publikum, aby alespoň jeden týden v roce zkusili, jaké to je, být bez televize. Již po prvních dnech se projevuje ne/závislost jedinců na televizi. Nejsou zaznamenány negativní dopady na účastníky akce Týden bez televize. Spíše naopak se často organizátoři setkávají s kladnými ohlasy. Podle mého názoru je tato snaha o odsunutí televizního přístroje alespoň prvopočátečním impulsem k tomu, abychom si uvědomili, kolik času trávíme sledováním televize a zda by nebylo možné tento čas využít jinak, kvalitněji.

Proto, abychom pochopili život bez televize, je nutné si uvědomit, jakou roli televize v dnešní postmoderní společnosti hraje a co pro nás televize znamená.

Od druhé poloviny 20. století se výzkumníci zabývali dopady televize na život příjemců. Vznikají nové koncepty jako je kultivační teorie nebo teorie užití a gratifikace. V dnešní době se mohou zdát tyto přístupy zastaralé. Domnívám se (stejně jako Ruggerio 2000), že je třeba provést modernizace konceptu a je možné přístupy dále aplikovat i na nová média. Stejně jako televize má pro každého jedince jiný význam, internet jako nové médium má mnoho tváří. V rámci teorie užití a gratifikace je možné zkoumat, jak a proč jej uživatelé užívají.

Odborná veřejnost se vyjadřuje kriticky k televizi a jejímu vlivu na společnost. Zejména si uvědomují, jak televize (ale i masová média) nastolují témata k veřejné diskuzi, aniž by tato témata opravdu souvisela s našimi životy. Kritici vidí i snahu, že televize zaujímá tzv. názorový mainstream, tedy hlavní proud myšlenek, který je dominantním v celé společnosti. Mander (2000) poukazuje na to, že jen hrstka vyvolených jedinců ovládá celou společnost právě prostřednictvím televize.

Přes všechny kritiky a negativní dopady televizního konzumentství se však domnívám, že nedojde k rychlému odsunu televize ze života v postmoderní společnosti a ani se výrazně neomezí její spotřeba. Role, kterou dnes televize zastává je natolik silná, že snahy o její oslabení jsou mizivé. Navíc, jak zmiňuje Mander (2000) a i Bourdieu (2002), hrají zde důležitou úlohu také faktory politické, mocenské i ekonomické.

Domnívám se, že je důležité o televizi a jejím vlivu stále diskutovat, aby si jedinci uchovali kritické myšlení.

V empirické části jsem se zabývala analýzou rozhovorů, které jsem provedla v rámci svého výzkumného záměru. Cílovou skupinu tvořili mladí lidé, kteří žijí bez rodiny a bez televize.

Kvalitativními postupy jsem se pokoušela přistupovat k jejich názorům a postojům ohledně televize, trávení volného času a získávání informací.

Nediváci většinou vnímaly výraz televize podle toho, jaký pro ně měla význam v době, kdy byli jejími konzumenty. Přátelé a rodina nediváků je většinou nijak nesoudí nebo jim nenaznačuje, že by byli jiní (v negativním slova smyslu). Naopak se spíše jeví, že dnešní společnost je vůči anomálním jevům (jakým může být nediváctví považováno) více tolerantní. Většina respondentů z mého výzkumného vzorku začala žít bez televize v důsledku životní změny, zapříčiněné zejména (od)stěhováním. Postupem času zjistili, že televizi ke svému životu nepotřebují. Vliv na tento fakt může mít vlastnictví osobního počítače a každodenní přístup k internetu. Počítač je do jisté míry alternativou televize. Plní téměř stejné funkce jako televize a navíc je interaktivní.

Pokud jde o získávání informací, právě internet je pro respondenty velkým zdrojem vedle denního tisku a mezilidské komunikace. Dříve čerpali zprávy více z novin, od přátel ale i z televize.

Nediváci se věnují řadě koníčků, zejména čtení, kultuře, sportu, setkání s přáteli, outdoorovým aktivitám. Výsledky výzkumu se v základních bodech (zejména pokud jde o charakteristiku nediváků a jejich volnočasové aktivity) shodují s těmi, kterých dosáhly zkoumání netelevizních populací v USA (Jackson-Beeck, Robinson 1979; Brock 2002).

Pro mnoho lidí je život bez televize nepředstavitelný. Televize své publikum kultivuje a přeměňuje. Domnívám se, že lidé by měli být více kritičtí k tomu, co jim televize nabízí a co naopak bere. Pro některé je sezení před obrazovkou smyslem života. Zamýšlí se také nad tím, jaký by byl život bez televize? Byl by pro ně beze smyslu?

Nediváci televizi nesledují, ale nahrazují její funkce jinými alternativami. Sezení před obrazovkou počítače nebo televize může mít brzy stejné výsledky.

Věřím, že tato práce přinese impuls k tomu, aby se všichni zamysleli nad tím, jak moc potřebují obrazovku k životu a zda nelze využít čas strávený sledováním mediálního obsahu jinak.

Jakákoli závislost není zdravá a tak bychom se v blízké budoucnosti mohli dočkat silících antipočítačových hnutí s hesly: „Vypněte počítač, zapněte život!“

8 Zdroje

Seznam použité literatury citované podle normy ISO 690 a ISO 690-2.

- *Asociace televizních asociací* [online]. 1997 [cit. 2010-04-04]. Dostupné z WWW: <www.ato.cz>.
- BARKER, Chris. *Television, Globalization and cultural identities*. Maidenhead: Open university press, 1999. s. 195. ISBN 0335199542.
- BENNETT, Steve; BENNETT, Ruth. *365 zábavných činností bez televize*. Praha : Portál, 1998. s. 389. ISBN 80-7178-257-2.
- BERGER, Artur A. *Media USA: process and Effect*. New York : Longman, 1988. s. 591. ISBN 0-8013-0063-0.
- *Beztelevize* [online]. 2009 [cit. 2010 – 04- 10]. Dostupné z WWW:<www.beztelevize.info>.
- BLAŽEK, Bohuslav. *Tváří v tvář obrazovce*. Praha : SLON, 1995. ISBN 80-85850-11-7.
- BOURDIEU, Pierre. *O televizi*. Brno : Doplněk, s. 2002. 199. ISBN 80-7239-122-4.
- BOYNS, D.; STEPHENSON, D. Understanding television without television : A study of suspended Television Viewing. *Journal of Mundane Behaviour* [online]. 2003,4,1,[cit.2010-03-14].Dostupný z WWW: <<http://www.mundanebehavior.org/issues/v4n1/boyns-stephenson.htm>>.
- BROCK, Barbara. Life without TV. *Parks & Recreation*. 2002, R. 37, č. 11, s. 68-73.
- BUKÁČEK, Martin. Média mezi řádky: Pierre Bourdieu - o televizi I. - televizní studio a jeho zákulisí. *Česká média* [online]. 1.8.2007, [cit. 2010-02-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskamedia.cz/article.html?id=202844>>. ISSN 1214-1062.
- BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno: Barristel and Principal, 2001. s 391. ISBN 8085947676.
- *CyberCollege* [online]. 2009, 2010-03-12 [cit. 2010-04-14]. The social impact of television. Dostupné z WWW: <<http://www.cybercollege.com/frtv/frtv030.htm>>.
- *Český statistický úřad* [online]. 2010 [cit. 2010-04-04]. Dostupné z WWW: <www.czso.cz>.
- DeFLEUR, Melvin L. – Ballová-Rokeachová, Sandra J. *Teorie masové komunikace*. Praha: Univerzita Karlova, 1996. s. 363. ISBN 8071840998.
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2000. s. 372. ISBN 8024601397 (brož.).
- GIDDENS, A. *The consequences of modernity*. California: Stanford University Press, 1990. s 186. ISBN 0 804717621.
- HILL, Annette, GAUNTLETT, David. *Television, culture and everyday life*. London: Routledge, 1999. s 315. ISBN 0-415-18485-1.

- JACKSON-BEECK, Marilyn; ROBINSON, John P.. Television Nonviewers: An Endangered Species? *The Journal of Consumer Research* 1981, R. 7, č. 4. 1981. s. 356–359.
- LIBROVÁ, Hana. *Pestří a zelení: kapitoly o dobrovolné skromnosti*. Brno: Veronica, 1994.s. 294. ISBN 8085368188.
- JIRÁK J.,KÖPPLOVÁ B. *Masová média*. Praha : Portál, 2009. s. 413. ISBN 978-80-7367-466-3.
- LULL, James. *Inside family viewing: ethnographic research on television's audience*. London : Routledge, 1990. ISBN 0-415- 04414-6.
- KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. Praha : SLON, 2006. s.204. ISBN 80- 86429-39-3.
- KRCMAN, Marina. *Living without the screen*. New York: Routledge, 2008. 1st ed. ISBN 0-203-87721-7.
- MANDER, Jerry. *Čtyři důvody pro zrušení televize*. Brno : Doplněk, 2000. s. 355. ISBN 80-7239-063-5.
- MORLEY, D. *Family television: Cultural power and domestic leisure*. London : Routledge, 1986.
- MORRIS, Merrill; OGAN, Christine. Internet jako masové médium. *Journal of communication* [online]. 1996, R. 46, č. 1, [cit. 2010-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://tucnak.fsv.cuni.cz/~smid/prekl/internet.html>>.
- McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál, 2007. s. 447. ISBN 978-80-7367-338-3.
- NEČAS, V., TRAMPOTA, T. Vývoj zkoumání účinků médií. *Socioweb*. 2008, 3. [cit. 2010-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=302&lst=107>>.
- PETRUSEK, Miloslav. *Teorie a metoda v moderní sociologii*. Praha : Karolinum, 1993. s 204. ISBN 8070667990.
- POPP, Tomáš. *Hromadné sdělovací prostředky - vliv na podobu globalizace* [online]. *E-polis.cz*, 13. leden 2004. [cit. 2010-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/globalizace/39-hromadne-sdelovaci-prostredky-vliv-na-podobu-globalizace.html>>. ISSN 1801-1438.
- POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti: Veřejná komunikace ve věku zábavy*. Praha : Mladá Fronta, 1999. s 190. ISBN 80 204 0747 2.
- Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule - Snowball Sampling. Praha : Úřad vlády ČR, 2003. s 108. ISBN 80-86734-08-0.
- RAMONET, I. *Tyranie médií*. Praha : Mladá Fronta, 2003.s. 226. ISBN 80-204-1037 6.
- REIFOVÁ, I. et al. *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál, 2004. s. 327. ISBN 8071789267.
- RUGGIERO, Thomas E. Uses and gratification Theory in the 21st Century. *Mass Communication & society*, 2000, 3(1), p. 3-37.[cit 2010-05-01]. Dostupný take z www: <<http://www4.ncsu.edu/~amgutsch/Ruggiero.pdf>>.

- SIGNORIELLI, Nancy, GERBNER, Georgie. *Violence and terror in the mass media*. Connecticut : Greenwood, 1988.
- SHELLMANN, B. et al. *Média: základní pojmy, návrhy, výroba*. Praha : Europa-sobotales, 2004. s . 482. ISBN 8086706060.
- SILVERMAN, David. *Ako robiť kvalitatívny výskum*. Přeložil Martin Štulrajter. Bratislava: Ikar, 2005. s 327. ISBN 80-551 -0904-4.
- SLAVIN, Kristen. Why I am watching this. *Human architecture : Journal of the sociology of self- knowledge*. 2006, 4, 1, 2, s. 63-68.
- SPIGEL, Lynn. *Make room for TV: television and the family ideal in postwar America*. Chicago: University Press, 1992.s. 236. ISBN 0226769674.
- STRAUSS, Anselm; CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu : postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Z angl. Originálu přeložil Stanislav Ježek. Boskovice : Albert ; Brno : Sdružení Podané ruce, 1999. s.196. ISBN 808583460X (brož.).
- SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo – mýty a realita*. Praha : Triton, 2007. s. 168. ISBN 978-80-7254-926-9.
- ŠEĎOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno : Paido, 2007. ISBN 978 80 7315 149 2.
- ŠKODA, Jiří. 2008. *TV trh 2009: Očekávání radikálních změn není na místě*. Media guru 2010. cit [25-05-2010]. Dostupný z : < <http://www.mediaguru.cz/domu/tv-trh-2009-ocekavani-radikalnich-zmen-neni-na-miste.html> >
- ŠVAŘÍČEK, Roman. Je zakotvená teorie teorií? Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. 2005. [cit. 2010-04-20]. Dostupný z www: <http://www.phil.muni.cz/~mackova/DAN_SPFFBU_PDF/U10%202005pdf/U10%2010svaricek.pdf>.
- *The television project* [online]. 2003, 2003 [cit. 2010-05-03]. The TV project. Dostupné z WWW: <www.tvp.org>.
- THOMPSON, John B. 2004. *Média a modernita*. Praha : Karolinum. ISBN 8024606526.
- TOUSSAINT, Jean-Philippe. *Televize*. Praha: Dauphin, 2000. s 135. ISBN 80-7272-018-X.
- VOLEK, Jaromír. Televize a konstrukce ontologického bezpečí. *Sociální studia*. 1998, R. 3, s. 15-33.
- VOLEK, Jaromír. Televize jako spolutvůrce domova a extenze rodiny. *Sociální studia*. 1999, R. 4, s. 17-42.
- WINN, Marie. *The plug-In drug: Television, children and the family*. New York : Viking, 1985. 288 s. ISBN 0670803782.

9 Přílohy

Příloha č. 1.

Rozhovory

Kompletní kopie rozhovoru s Janem Mackem, představitelem hnutí Bez televize v roce 2006

Byl jste agitátorem hnutí za zábavnější život, jaký jste k tomu měl podnět?

Znechutila mě všudypřítomná reklama na "reality show" VyVolení a BigBrother, která v roce 2006 zamořila veřejný prostor v celém Česku.

Byla v té době odezva z řad obyvatel? Jakým způsobem jste se snažil propagovat svou iniciativu? Co bylo cílem? Dospěl jste k nějakým výsledkům?

Ano, samozřejmě různorodá. Rozeslal jsem e-mail na několik desítek internetových potrálů, většinu z nich zaujal. Jeho obsahem byla výzva k založení hnutí za zábavnější život bez televize. Neměl jsem v úmyslu stát je jeho vůdcem. Spíš mi šlo o to, aby se našli další lidé, kterým bude tato myšlenka blízká a sami ji tvůrčím způsobem rozvinou - a je jedno, zda se budou k hnutí "bez televize" hlásit nebo ne.

Žijete bez televize? Jak dlouho.

Ano, asi šest nebo sedm let.

Je podle Vás život bez televize jiný? V čem a proč?

Záleží na životním stylu. Jsem hodně vytížený v zaměstnání a mám rodinu, takže si nedovedu představit, že bych další část svého času věnoval sledování televize. Ale pokud se někdo rozhodne vypustit (nebo výrazně omezit) sledování televize, získá především čas - a to je velice cenná "komodita". Je ale potřeba si pohlídat, k čemu ho využije. Podle mé představy by bylo nejlepší věnovat ho rozvíjení mezilidských vztahů. Zní to suše, ale tato aktivita může mít nekonečně podob. Jde vlastně o nahrazení masové komunikace komunikací kapilární.

Myslíte, že dnešní antitelevizní snahy přimějí lidi, aby omezili dobu strávenou před obrazovkami? Mají proto podle Vás nějaké účinné nástroje?

Určitý ústup skupiny "konzumentů digitální zábavy" od televize je pravděpodobně daný samovolným vývojem - přesunem aktivit k internetu a on-line her. Tuto skupinu je nejobtížnější oslovit a nadchnout, ale právě ta by to podle mého názoru nejvíce potřebovala. Intelektuálové a kulturní elita pravděpodobně televizi příliš nesledují.

Jak Vy osobně jste trávil volný čas v době, kdy jste televizi sledoval a jak jej trávíte nyní?

Co rád děláte a čím trávíte nejvíce času?

Nemyslím si, že jsem sledoval televizi příliš intenzivně, tak větší vliv na změnu mých volnočasových aktivit měly jiné okolnosti - uzavření manželství a založení rodiny, a také rozvoj firmy. Takže aktivit spíš ubylo. V době, kdy jsem podnikal nejvíce aktivit k propagaci hnutí bez televize, jsem se věnoval různým outdoorovým aktivitám (turistika, organizování potrhých akcí typu výstup na Mt. Everest (kolektivní výstup po schodech na rozhlednu), Vavrdův memoriál (cyklistický závod extrémním terénem), vodáctví apod. Nyní je mou převažující volnočasovou aktivitou geocaching.

Co pro Vás znamená televize?

Ve většině médií snažící se výměnou za zábavu a poučení různé úrovně získat mou pozornost (za účelem vykázaní imprese). Podobně je to často i na internetu, jen s větší mírou interaktivity.

Sledujete filmy, seriály, dokumenty? Kde a jak často? Kde získáváte inspiraci?

Nesleduji. Inspiraci získávám z časopisů, internetu, rozhovorů.

Pracujete často na počítači? Užíváte jej i k jiným funkcím?

Ano, pracuji na něm v podstatě celý den. Doma na počítači sleduje dcera dětské příběhy (večerníčky) z DVD, příležitostně se podíváme s manželkou na nějaký film (nejsme velcí filmoví diváci).

Kolik času strávíte surfováním po internetu a kolik času jinými činnostmi?

Stačí odhadem.zda se věnujete počítači a internetu denně.můžete i popsat, co děláte apod.

Denně cca surfuji pro vlastní záliby 1/2 až 1 hodinu. Práce na počítači zabírá přibližně 8 hodin.

Kde získáváte informace o okolním světě?

Internet, noviny, rozhlas, osobní rozhovory.

A jestli můžete, srovnajte, jak jste se dozvídal informace dřív než jste měl k dispozici internet.

Obdobně, okrajově k tomu patřila i televize, ale většina informací v televizi je buď bezcenná aktualita, nebo je lze získat i jinde. Jediné, k čemu jsou dobré, je téma k běžným rozhovorům (aby bylo o čem mluvit).

Jaké zastáváte životní hodnoty? Jaké jsou vaše postoje, pokud hovoříme o životním stylu?

Neokázalý životní styl, hledání drobných radostí pramenících z přátelských vztahů, přírody, krajiny, pohybu.

Jak si představujete budoucnost a televizi? Pokud ji nemáte, budete si pořizovat? Nebo zkuste nastínit nějakou vizi, jakou si představujete -například, zda podle vašeho názoru bude televize stále takovým fenoménem jako je dnes pro většinu obyvatel.

Vliv televize jako masmédiá se bude zmenšovat ve prospěch internetu. U něj budou podobné problémy jako u televize - bezúčelné brouzdání, virtuální "vztahy", komunikace pro komunikaci. Samozřejmě záleží na osobním přístupu, to není nevyhnutelné pro každého (ale je třeba se rozhodnout nepropadnout tomu).

A ještě poslední otázky.bydlíte s rodinou? Jak vnímají oni život bez televize?

Jak se na Vaše snahy reagovalo okolí?

Mám vlastní rodinu, manželka má podobný přístup, děti "pohyblivé obrázky" zajímají, takže DVD příběhy s sledují. Budoucnost nevím, asi budeme chtít odolat tlaku na pořízení televize (ve jménu prospěchu dětí, aby nebyly vyloučené z kolektivu).

Kolik je Vám let?

35

A jaké je vaše dosažené vzdělání a současné povolání.? Stačí obecně..

Vysokoškolské (ekonomického směru), povolání - majitel tiskárny a DTP studia.

Rozhovory pro výzkum

1. Božena

Tak, Tobě je kolik let?

Teď mám 25...

Jak vidím, žiješ na koleji a televizi tu nikde nemáte...

Jo, není tu moc místa. Mám tu počítač a ta si pouštím filmy a pořád sedím u internetu.

Televizi si tu můžeme zapojit, je tu někde anténa, ale nemám peníze, abych si nějakou kupovala.

Tak jak dlouho tady vlastně bydlíš?

Už to je víc jak rok a půl. Hrozně to letí.

To znamená, že se rok a půl nedíváš na televizi?

No, nemám ji, tak se nedívám. Kdybych ji měla, dívám se.

Můžeš říct že Ti televize chybí?

Jo, chybí mi, ale dokážu bez ní žít.

Aha, já myslela, že ses rozhodla dobrovolně, že ji nechceš...

Ne, to ne. Když jsem bydlela doma u rodičů, dívala jsem se každý den, aspoň tak hodinu. Zvykla jsem si na to. Neměla jsem důvod na tom něco měnit.

Na co ses nejčastěji v televizi dívala?

Hodně mě zajímá, co se u nás děje, aktuální dění, politika, zprávy, dokumenty.

To znamená, že teď už Tě to nezajímá? Nebo se chodíš dívat k sousedům?

Už se nedívám tak často. Zas ne, že bych se chodila účelně dívat někam, jenom proto, abych viděla televizi. Mě to zajímá, ale už na to nemám čas. Žiju teď jinak. Mám jiný životní styl.

Myslíš, že Tvůj přehled o aktuálním dění se změnil? Kde bereš jinak informace, které tě zajímají?

Občas si pustím nějaký záznam z internetu, když mě něco zajímá. Ale je to tak jednou dvakrát týdně. Nevzpomenu si na to pokaždé.

Někdy si vezmu noviny, tak co druhý den, taky ne denně.

Je fakt, že když mám možnost televizi sledovat doma, mám vždycky tolik jiné práce, že na to zase nemám čas.

Připadá Ti, že toho teď víš méně než když ses předtím dívala na své oblíbené pořady?

Určitě. Sledovala jsem různé debaty a dokumenty. Je to lepší, když to slyšíš nebo vidíš, jak se o tom někdo baví. Je to lepší než to číst v novinách třeba. To jsem někdy sledovala i do půlnoci, když tam bylo něco zajímavého.

Říkala jsi, že se díváš na filmy, když jsi na pokoji...

Jo, většinou někdo přijde na návštěvu a občas přinese nějaký film, tak se díváme společně. Nebo se dívám přímo na internetu. Sleduju ty seriály a filmy online, mám pár vybraných, co mě baví a na ty se dívám skoro pořád. Hodně i na kreslené, to je sranda.

Kde bereš inspiraci? Vybíráš si předem, na co se budeš dívat?

Hodně mi doporučí kamarádi. To se pak podívám na netu, jestli by mě to zajímalo a teprve se na to podívám nebo si to stáhnou. Je tam toho hodně, tak se občas podívám, co je nejstahovanější a tak myslím, že by to mohlo být dobré, tak se taky podívám.

Docela dost mi řeknou kamarádi. Třeba i nějaké zprávy, co se staly a tak.

Co internet? Zapínáš ho hned, jak ráno vstaneš nebo když něco jen hledáš?

No, internet...to je taková moje slabost. Často se přistihnu, že jen tak hledím a nic...prostě jen pocit, že jsem připojená. Povídáme si s kamarády, volám domů. Nedovedu si představit, že bych ho neměla. Dřív to tak nebylo, ale teď kvůli škole ho musím mít pořád.

To máš vidět, když tu někdy na kolejích internet vypadne. Třeba jen na půl hodiny – hned si všichni volají, co se to stalo... a co jako budeme dělat a tak hledáme nějaké řešení a plán.

Co pro tebe znamená televize?

Informace.

Chceš mít v budoucnu televizi doma?

Až přestanu bydlet na koleji, tak si TV pořídím. Chybí mi.

Co volný čas? Máš víc volného času? Myslím, když nebydlíš doma, nedíváš se na Tv...

Nepřipadá mi, že bych měla víc volného času. Mám prostě jiný životní styl než jsem měla doma. Jiný rytmus. Teď hodně času trávím u počítače.

Pořád plánuju, že budu chodit sportovat. Už jsem jednou začala, ale zas to rychle skončilo.

Jak vypadá Tvůj normální den? Co většinou děláš?

Ráno se podívám na zprávy, ale ne každý den. Pak si pustím třeba seriál, to je taková denní rutina. Pak jedu do školy nebo do knihovny. Večer přijedu domů a zapnu počítač. Když nejdeme někam ven s kámošema, trávím většinou celý večer na netu.

Možná dvakrát do týdne se podíváme na nějaký film, když někdo přijde. Ještě spolu vaříme, každý den, to je taková změna.

Připadá Ti, že je ten režim jiný než jsi měla předtím?

No, dřív jsem se podívala na TV, co se děje, na politiku, co je nového. Pak jsem večer třeba četla knížku a odpočívala. Ale teď nedělám nic z toho.

2. Tereza

Kolik Ti je let?

22

Bydlíš doma u rodičů? Nebo na privatě?

Bydlím v Olomouci na privatě se spolužačkami, taky bez tv ☺ Jinak na vesnici v rodinném domě s rodiči

Takže studuješ?

Jsem studentka

Co studuješ?

Jsem na magisterském studiu na fildě

Jak dlouho nemáš televizi?

4 roky přibližně? To myslím úplně bez televize...ale ani předtím jsem se na ni skoro nedívala

Jaký byl hlavní důvod, že ji nemáš?

No, televizi jsem dostala od babičky k druhým narozeninám, abych se prý mohla dívat na Večerníček. Do té doby ji rodiče nepoživovali. Byla to malá barevná Tesla bez dálkového ovládání. Stěhovala se s námi do většího bytu a pak i do domečku. Po čase přestala fungovat barva, tož jsme se dívali na černobílou až nakonec přestala fungovat úplně. No a novou jsme už nepoživovali bylo to zbytečné. Do té doby nám nepřišla tak důležitá, ale je pravda, že náš život trochu ovlivňovala. Máme rádi detektivky a tak jsem třeba věděla, že musím být do devíti doma se psem z procházky, abych stihla kriminálku. Ale když jsem se opozdila nějak extrémně mi to nevadilo. Takže mi teď televize ani nechybí. Co chci je stejně na internetu. Občas mi chybí jako předmět konverzace s lidmi.

Jak hodnotíš sociální postavení tvoje a tvojí rodiny z pohledu měsíčního příjmu?

Podle toho průměrného platu, co se uvádí v ČR myslím si, že jsme vyšší střední třída. Otec pracuje jako mistr, takže odborný pracovník (je pravda, že firma má teď nějaké problémy a tak plat nic moc) a maminka je účetní, má vlastní firmu a pracuje doma. Rodiče vydělávají slušně, ale zase ne nějak šíleně moc. Máme dům (sice na hypotéku, ale máme), jezdíme 2x do roka na dovolenou a mámě se podaří i něco ušetřit. Letos si například kupujeme nové auto. Potraviny kupujeme kvalitní, ale podle potřeby. Zbytečně nerozhazujeme. Vůbec neutráčíme za elektroniku nebo oblečení či sportovní vybavení. Velkou část utratíme za knihy. Rodiče jsou schopni podporovat mě na vysoké, ale příští rok začíná studovat i brácha, takže vím, že o nějaké finance přijdu. Při škole ale brigádně pracuju, takže si taky něco vydělám. Stačí mi to na kino, divadlo, knihy, saunu, dovolenou s holkama. Kontokorent například vůbec nevyužívám. Navíc máme doma adoptovaného černouška z Keni, takže jsme schopni

přispívat i na charitu. Myslím, že si žijeme opravdu dobře, ale nejsme extrémně nároční a utráciví.

Jak to u vás doma funguje? Existuje něco jako hlava rodiny, kdo rozhoduje o všem...?

Nemáme vyloženě hlavu, naši jsou na sebe šíleně napojení (máma vyhlíží, kdy už táta přijde z práce, jsou jak pubertáči, furt se oblizují 😊)

Všechno se doma řeší diskuzí, kompromisem, odmala se nás ptali na názor (i když hlavní slovo měli oni.

Zakazovali vám vaši někdy televizi?

Jo, zákazy byly používány jako trest za špatné známky, zlobili jsme a tak. Ale u mě brzy pochopili, že to nemá cenu, že si stejně víc čtu. Ale u bráchy to fungovalo. Pamatuju si, že jsem jednu dobu hrozně předstírala, že mi zákazy televize hrozně vadí, aby mi když tak zakázali právě ji a ne třeba chodit ven

Co říkají lidi ve tvém okolí, že nemáte televizi?

No většinou mi to nevěří :-D pak se ptají, jak to zvládnou. Chlapi se třeba ptají, kde sleduju zprávy (čtu noviny a poslouchám rozhlas). Nakonec všichni uznají, že je to hrozný žrout času a vlastně řeknou, že se mám a že by to nedokázali. No a následuje otázka, co tedy s tím volným časem dělám. Já konkrétně čtu 😊

Připadáš si „out“, protože nemáš televizi? Máš nějaké negativní zpětné vazby z Tvého okolí?

Hmm, připadám si spíš výjimečná. „out“ je bráno jako něco negativního. Já byla vychovávaná k individualismu, nesplynout s davem, nezapadnout, vynikat. Máma na nás dost dlouho šila, abychom byli jiní než ostatní. Když bylo něco moderní, nikdy jsme to neměli (třeba tamagoči – to jsem hrozně chtěla) Když ti rodiče tohle vtloukají do hlavy, přijmeš to za vlastní. Takže jsem měla období, kdy jsem nosila do školy jedny kalhoty, měla jsem košili po tátovi a připadala jsem si jako „intelektuál“. A nikdy si nikdo nedovolil mě třeba šikanovat. Asi bych je zmlátila. Možná by i někdo negativní reakci měl, ale jsem tak silná osobnost a tvářím se tak hrdě a samozřejmě, že lidi radši nic neřeknou. Jsem ráda jiná, snažím se být jiná a vyhovuje mi to. Lidi jsou většinou překvapení, že doma nemáte televizi a ptají se, co dělám večer a když jim to všechno vyjmenuju, pochopí, že ji fakt nepotřebuju. Nikdy mi třeba nikdo neřekl, že jsme socky, protože nemáme televizi. Maximálně se dozvím, že jsem jiná (nebo divná), ale pro mě lichotka.

Co pro tebe znamená televize?

ČT1, takže společnost.

Nikdy mě nenapadlo brát tv jako na něco primárně dobrého nebo zlého. Byl to prostě určitý způsob trávení volného času. Když už ji nemáme, tak ho prostě trávím jinak. Takže ani já ani moje rodina nevnímáme televizi jako „d'áblův nástroj“.

Je ale pravda, že jsem se nikdy nedívala na televizi jen tak. Vždycky jsem u toho něco dělala, vyšívala, kreslila, žehlila. Což už dnes nejde – televizi mě teď ruší, odvádí moji pozornost a nedokážu se soustředit na jiné věci.

Myslíš, že je to tím, co v TV dávají nebo tím, že je strhující vůbec sledovat tv (jako činnost)?

Jako činnost – pohyblivé obrázky. Tím, že to nemám doma, nejsem imunní. Může tam být cokoli (snad kromě sportu) – třeba videoklipy na očku jako kulisa v hospodě a už se nedokážu soustředit na hovor. Zatímco kamarádky, které doma tv mají ji ani nevnímají.

Odkud získáváš informace, zprávy?

Z novin, rozhlasu, internetu

A nebo je taky neberu a žiji ve sladké nevědomosti a vůůůbec mi to nevadí 😊

Máte doma počítač?

Počítač doma máme. Dokonce více. Matčin pracovní, matčin notebook, rodinný, který okupuje bratr a můj notebook.

Používáš internet?

Internet používám pořád a jsem na něm asi celkem závislá. Na druhou stranu o prázdninách jsem celé léto na dětském táboře a tam internet vážně nenajdu. Navíc na netu chodím pořád na stejné stránky-ty své oblíbené. Takže to s tou závislostí nebude zas tak zlé.

Jak bys ohodnotila své počítačové dovednosti a úroveň užívání internetu?

Na internetu se celkem orientuji, ale svou počítačovou gramotnost bych zrovna jako skvělou nehodnotila, to spíš brácha a máma jsou na tom dobře.

Kolik času v průměru (denně) trávíte surfováním na internetu? (surfování je míněno časem nad rámec vašich např. pracovních či studijních povinností) nad rámec práce?

Půl hodiny, hodinku maximálně dvě. Většinou na netu pracuju.

Díváš se na televizi, když jste na návštěvě známých či rodiny, kde ji mají?

Nechodíme se ke známým dívat cíleně. Jo, jednou za rok jdeme k babičce koukat na Velkou Pardubickou ☺ Spíš mě to naopak ruší. Když jsem například v hospodě s kamarádkami a hraje tam televize, strašně moc přitahuje moji pozornost, nevydržím se nedívat a nesoustředím se na hovor. Z tohoto důvodu většinou známé prosím, aby ji vypli...

Takže tím, že nemáme TV, přišla jsem o jakousi imunitu vůči ní. Neberu ji jako něco na pozadí činnosti. Takhle mám nastavený rozhlas. Musím ještě dodat, že občas, když má být v TV dobrý film, voláme kamarádovi, aby nám ho nahrál. Jenže vzhledem k tomu, že nemáme TV, nekupujeme ani TV program, nečteme ho a tak málokdy přijdeme na to, že v ní je něco, co nás zajímá. Ještě bych chtěla podotknout, že mi TV dokonce nechybí ani o Vánocích. Od té doby co ji nemáme, kupují naši hodně DVD v trafice a tak je v případě nouze (třeba při žehlení) pořád na co koukat. Jo, to bude ono, televize mi občas chybí – při žehlení

Jak bys seřadila od nejdůležitějšího, co Ti na televizi vadí? Pokud ti samozřejmě něco vadí?

Za prvé, je to ztráta času Za druhé manipulace. Za třetí vznik závislosti. Za čtvrté izolace. Víc negativ mě nenapadá. Babička by si asi bez televize přišla sama, ale mě přijde lepší vyrazit ven.

Myslíš, si, že může televize stmelovat? Myslím třeba rodinu, vztahy...

Určitě, ale stejně tak to může dělat něco jiného – večere, výlety. Jistě ty lidi ale pak diskutují, mají téma k hovoru a vůbec. Prostě se sejdou, takže jo.

My se doma scházíme každý večer, je to takový rituál. Když náhodou nemůžu, tak se předem omluvím, že nepřijdu. Někdy když jdu s kámoškou třeba na pizzu, tak to řeknu dopředu doma, ale na tu večeri přijdu ale nejím... Všichni se doma sejdeme a jsme spolu, řekneme si, co je nového a tak.

Účastníš se debat (v práci, s kamarády) o televizním obsahu? (seriály, filmy, tv pořady)

Většinou řeknu-my nemáme TV, čímž se stanu objektem nové diskuse ☺ Ale jinak jsem schopná reprodukovat, co jsem kde zaslechla.

Víš, co teď běží v televizi? Jako nějaká show atd? Baví se o tom lidi kolem Tebe?

Tak přibližně vím. Lidi o tom mluví, občas se o tom píše, třeba znám jména nejběžnějších seriálů, ale které dny běží, jestli ještě běží, jak se jmenují postavy a tak, to už asi ne. Maximálně to znám z vyprávění (slyším na zastávce, že v ordinaci někdo umřel)

Tak mě ale ještě dál napadá, že je špatný, když někoho začne tv ovládat. Jako naši známí – nemůžou s náma sedět u táboráku, protože začíná superstar a oni musí domů. Je to hrůza. Chci si o svém času rozhodovat sama a ne ho nechat řídit nějakou bedýnkou.

Znáš ještě další lidi, co nemají tv?

Jo, znám. Spolužák ze střední a ze základky a jedna moje kamarádka. Ale ti si ji myslím s manželem letos koupili kvůli večerníčkům pro děcka. Pak znám jednu rodinu, ti televizi mají, ale na půdě a vytahují ji jen na spekl věci jako například na olympiádu.

Sleduješ filmy, seriály, dokumenty?

Koukám přes net nebo DVD. Většinou se snažím vybírat zajímavé kvalitní snímky (chodíme s našima jednou týdně do kina na filmový klub a to asi taky něco vypovídá), ale občas člověk potřebuje něco na vypatlání mozku.

Co sledování online na internetu? Pouštíš si to někdy jako kulisu?

Vůbec nepoužívám. Live tv jde mimo mě. Občas si zpětně pustím třeba „uvolněte se, prosím“ – když mi známí řeknou, že to bylo fajn a ať se kouknu. Jako kulisu si pouštím třeba přátele přes DVD nebo přes net.

Jak trávíš svůj volný čas?

Mimo školu hodně pracuju, jsem se psem a přáteli, strašně ráda čtu, miluju ruční práce a tvoření různých věcí. Nejsem zrovna sportovní typ, ale poslední dobou docela dost plavu, lyžuju a jezdím na bruslích, nejvíc času tohohle typu ale nakonec stejně trávím se psem na kopci.

Čemu věnuješ nejvíc času?

Práci a brigádám. To možná někdo nebere jako volný čas, ale já mám školu jako práci, jako něco povinného. A práce je pro mě dobrovolná, vybrala jsem si ji, baví mě a naplňuje. Peníze za ní jsou jen plus.

Jinak jsem venku se psem nebo si čtu a dělám různé ruční práce.

Jsi víc sama se sebou nebo s jinými? Je pro tebe důležitá sociální interakce?

To je otázka, já nevím. To bych si musela spočítat – udělám si na to výzkum...

Jsem dost společenská, mám spoustu přátel, furt někde lítám a něco dělám.

Myslíš, že existuje nějaký vztah mezi televizí a volným časem? Myslím, jestli podle tebe lidi, co nemají televizi, mají víc volného času?

No, vzhledem k tomu, že jsem většinou u televize něco dělala, bylo to spíš maximální využití času. Stejně bych žehlila, tak proč si k tomu nepustit ještě něco? Ale samotné sledování televize je pro mě ztráta času. Ovšem chápu, že stejně může někdo vnímat čtení nebo chození na procházky. U toho taky nic moc smysluplného nedělám. Když budu místo toho koukat na dokumenty, asi mi to dá víc.

Co tak děláš v průběhu dne...? Jak vypadá Tvůj denní režim?

Vstanu, dělám něco do školy nebo pracuju, přijdu na byt, najím se, jdu do školy nebo do práce, serfuju, najím se, čtu si, poslouchám rozhlas, něco kutím.

O víkendu vstanu, jdu se psem, vařím, serfuju, něco kutím nebo dělám něco do práce a večer jdu se psem. Občas se mi samozřejmě vloudí nějaká akce nebo kino či divadlo.

Slyšela jsi někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení Beztelevize?

Ne neslyšela. A možná mi přijde i zbytečné. Lidi se prostě rozhodnou, jestli chtějí koukat nebo ne. A na první pohled se to pak stejně nepozná. Musí vám o sobě říct, že TV nemají

Plánuješ si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit? Pokud ano, proč?

Já nevím. Dřív jsem si říkala že ano. Ale protože mi televize přijde jako ošklivá věc, měla jsem dokonce vymyšlený i systém na její skrytí v interiéru. Chtěla jsem ji kvůli filmům. Dnes už ale vím, že ji nepotřebuji. Že se opravdu všechno dá sehnat. Takže teď už ne, neplánuji ji. Možná je to nefér vůči dětem vzhledem k jejich vrstevníkům (taky jsem se na základce smála klukovi, co neměl televizi), ale už i večerničky vycházejí na DVD.

Petr

Jak dlouho nemáš televizi?

Jak dlouho ji nemám..no nevím, jak se to počítá. Když jsme bydleli s našima, tak jsme ji měli, na předchozím privátě ani na kolejích jsme ji neměli. Jinak ji nemám dohromady 4 roky.

Tak hlavní důvod, proč ji nemáš je...?

Přece to, že jsem se přestěhoval. Začal jsem žít jiný život, je to teď jiný, jinej rytmus, plán...

Nějak jsem to neřešil, zas jsem nebyl nějakéj televizní maniak, abych si hned musel telku pořídit. Už jsem říkal, že na minulým privátě televize nebyla...to tak většinou prostě bývá. A teď, když bydlím sám na jiném privátě, taky ji nemám.

Na co jsi se předtím díval v TV?

Dřív jsem sledoval seriály – jako třeba na fox kids – pro děti...kreslený (ve svých dvaceti letech- smích). Taky občas dokumenty nebo zprávy. Možná občas nějakéj ten film nebo tak. Prostě klasika. Ale asi ne tak, jak se dívaj na telku důchodci, ty telenovely nebo nekončící seriály.

Zkusíš si vzpomenout, kolik času jsi asi trávil sledováním televize?

To jsem se mohl dívat tak hodinu denně, když se ty seriály sečtou...přišlo mi to jako ztráta času, ale přitom jsem to potřeboval. Spíš jsem se na to díval, ale dělal jsem u toho i jiné věci.

Co třeba jsi u toho dělal?

No co...tak různě. Chodil jsem po bytě, chystal jsem si jídlo, rovnal věci, krmil zvířátka... taková domácí pohoda, když přijdeš ze školy a rodiče nejsou doma.

Jak se to změnilo, když jsi přišel na VŠ?

Když jsem přišel na vejšku, tak mi televize ani nechyběla. Nepřišlo mi to jako nějaká změna. Dřív byla televize pořád zapnutá spíš jako kulisa a když tam zrovna něco bylo, tak jsem se díval...třeba na zprávy a tak. Jo, zprávy mě baví. Ty si teď pouštím u všeho.

Když jsi bral tv jako kulisu, díval ses třeba na program, abys věděl, co dávají?

Ne, to ne. Bylo mi to jedno. Prostě jsem ji zapnul, taková automatika. Přijdeš, zapneš a děláš si svoje. Je jasný, že jsem věděl, kdy dávají zprávy a tak. Ale nejsem typ, coby seděl a četl si televizní program, to fakt ne.

Tak jsi bral automaticky, že televize běží a ty si děláš, co potřebuješ?

Jo, to jo. Potřebuju kulisu. Teď když přijdu domů, zapínám počítač nebo rádio. Přijde mi to stejný. Nemám rád, když je tam ticho.

Nevadilo Ti, když Tě někdo vyrušil ze sledování, tak ses nezlobil?

Ne, nevadilo. Věděl jsem, že když se nebudu dívat teď, tak to bude zase příště. Nebyl jsem na tom závislý. Zas jsem šel dělat něco jinýho s někým jiným. To je asi vždycky lepší trávit čas s někým než sám u telky.

Takže nebyl žádný pořad, na který jsi se díval pravidelně?

Jo, to bylo takovým stylem jako – joo, dávají simpsny, tak se podívám...byl to spíš odpočinek. Ale když nebyly, tak mi to nevadilo. Jak jsem říkal, to máš tak nějak v hlavě, že víš, kdy co dávaj a když máš zrovna čas nebo není nic lepšího na práci, tak to zapnu a je to fajn.

Jaké jsi měl koníčky, když jsi přišel ze školy domů? Co jsi normálně dělal?

Většinou s kamarádama ven, nebo jsem si četl...nebo věci, co byly doma potřeba – to zabere hodně času.

Myslíš, že bys měl televizi, kdybys nešel na vysokou?

Ty jo asi ne, já televizi fakt nepotřebuju. I když přijdu třeba ve dvě nebo ve tři, nikdy si televizi nezapnu. To si radši něco přečtu. Je jasný, že teď si nemám ani co zapnout.. (smích) Teď jsem četl něco od Freda Chapela...takový jižanský témata. Spíš sci-fi, ale mysteriózní věci.

Lidi kolem tebe...mají televizi?

Jak kdo, studenti, co jsou na koleji nebo na privátech taky většinou ne. No, samozřejmě naši doma televizi mají, si pořídili celkem novou nedávno. Ale moc často tam nejezdím.

Povídáte si někdy o tom, co dávali v televizi, kdo co viděl a tak?

No, někdo občas řekne, že včera dávali v telce nějaký dokument nebo tak...jinak asi nijak speciálně. Nemyslím, že by to bylo důležitý, spíš se bavíme, jak se kdo má a co dělá. Mi to nepřipadá jako důležitý téma k hovoru.

Myslíš, že se na Tebe okolí - teda aspoň ti, co mají televizi – dívají jinak, ze ty ji nemáš?

Nijak zvlášť. Myslím, že to vyplývá z mé životní situace. Možná by to působilo divně, kdybych už nějak regulerně bydlel a neměl televizi. Ale když mám internet, nejsem nějak mimo. Aspoň si tak nepřipadám.

Vrátím se k tomu volnému času. Když jsi teda přišel na VŠ, změnil se tvůj denní režim?

No, změnil – asi jo. Teda určitě. Není to jak na gymplu, kam chodíš pět dní v týdnu a máš výuku hned od rána. Teď záleží, jaké máme rozvrh, když jsem přijdu ze školy ještě mám učení. A když je volněji, rád si zajedu někde na kole. A večer si většinou něco účelově stáhnou na počítači.

Takže sleduješ seriály, filmy nebo se díváš na online zprávy nebo na co se díváš?

Jo, většinou záleží, jak mám volný čas... ale sleduju třeba black books a jdu žehlit nebo tak podobně. Mám to jako kulisu. Občas si pustím ty zprávy, to mě zajímá, jinak asi nic extra.

Co sleduješ jako online vysílání?

No, Čt 24- to se dívám třeba ráno, když snídám a mám víc času. Ale jinak vždycky tak účelově. Třeba co dávají na jedničce, pak si to pustím z netu. Ale většinou to pustím a nedokoukám to. Mám spoustu jiných povinností a tak od toho odbíhám. Pak si znovu pouštím ty samé scény, které jsem neviděl.

A není to podle Tebe ztráta času, když se na to díváš pořád dokola?

Ne, to není. Udělám u toho spoustu jiných věcí, co jsou potřeba, takže to tak neberu.

Kde teda získáváš informace pro celý den?

Když jsem líný, tak se dívám na novinkách.cz, ale jinak se mrknu na ČTK a přečtu si titulky, co se stalo. Nejlepší je ČT24...

A co mě baví, je když přijdu třeba z hospody tak si ve dvě ráno zapnu aljaziru...dívám se na to jen tak, dobrej úlet – dívám se na to, co je ve světě. Baví mě ty obrázky, jak se mění. Vůbec tomu nerozumím, ale je to občas taky zajímavý jen tak to sledovat...

Takže informace většinou z netu... a co noviny?

No, málo. Dřív lidovky, ale mě to pak přestalo bavit. Tam je třeba rozhovor na jedné stránce s někým. jako mě nezajímá, co kdo řekl... Pak jsem si kupoval hospodářky, ale pak jsem na to přestal mít náladu a chuť.

Jak důležitou roli ve tvém životě hraje internet? Dokážeš si představit, že bys ho neměl?

Ne, vůbec, To bych fakt nezvládl. Je to pro mě denní záležitost, hodně důležitý.

Co tak nejčastěji děláš na netu?

No, facebook..ne, dělám si srandu...email, věci do školy, docela icq- že s někým pokecám, hodně i plánování výletů a kam se podívat a tak..taky ale různé filmy a hudbu na youtube..

Jak bys hodnotil svoje počítačové schopnosti?

Jako myslíš, co a jak zvládám? Jako uživatel nebo co?

No, přesně...jestli se považuješ za uživatele nebo pokročilého uživatele nebo experta...

Většinou si najdu, co potřebuju. V tom nemám problém. Myslím, že na tom není nic těžkýho. Furt jsem na tom asi líp než rodiče nebo tahle starší generace – oni mají možná něco jako blok proti nové technice.

Kolik času denně strávíš na netu?

Tyjo, asi plno (smích...) to bych rád rozdělil. Třeba, když píšu email nebo dělám jiné důležité věci, něco hledám, tak strávím tak hodinu denně. Ale jinak jede net celý den. Poslouchám třeba rádio, dívám se na filmy atd.

Někdy se mi stane, že jen tak tupě zírám a nic účelně nedělám.

Kde bereš inspiraci, co si stáhneš, nebo na co se podíváš?

Většinou od známých, od přítelkyně...nebo se mrknu na csfd a podívám se, co zrovna letí.

Vidíš to jako ekvivalent jako, když ses předtím díval na tv a teď trávíš volný čas na netu?

Teď když na tím přemyslím, tak je to možná to samý. Ale možná je to účelnější. Prostě si vyberu, na co se budu dívat – kromě teda té aljaziry, na kterou se dívám tupě.

Asi to nejde být pořád zapnutej a přemýšlet a pořád něco hledat. Taky je potřeba relax. Předtím sem relaxoval u těch pohádek na Fox kid nebo u seriálů. Ted' třeba taky, ale už u toho dělám zas jiný věci. Možná je to i tím, že se starám sám o sebe, tak jsou nějaký povinnosti navíc.

Kde ted' bydlíš?

Bydlím na privátě sám, 1+1.

Když nebudeš bydlet na privátě, máš v úmyslu si televizi pořídít?

Asi ne. To zatím nechci. Od UPC mi furt nabízí, jestli nechci kabelovku, ale to fakt zatím nechci.

No, vidíš, to se můžeš přidat k občanskému sdružení Beztelevize...

Cože? Co to je? To může být zajímavý.

Tak jsi o tom nikdy neslyšel?

Ne, vůbec nevím, o co jde.

A o akci „týden bez televize“ jsi slyšel?

Ne vůbec...já televizi přece nemám, tak je to pro mě hodně dlouhý týden...

Tak ještě poslední otázky...Jsi student, máš nějakou brigádu? Nebo ti finančně pomáhají rodiče?

Na brigádu fakt čas nemám, jsem skoro pořád ve škole, když ne, tak se učím, a když ani to, jsem rád, že mám volno. Jinak jsem si něco málo ušetřil, jak jsem byl loni v té americe.

No, naši mi posílají peníze ale já jim to budu vracet, až dostuduju. Nechci jim být nic vděčný.

Kolik ti zhruba posílají?

Většinou záleží, jestli někam třeba nejedu nebo nemám vydání navíc...ale kolem desítky..

A ještě poslední otázka...kolik Ti je let? 24.

4. Míša

Ty prý nemáš televizi, to jsem ani nevěděla...

Kdo to na mě řekl? Určitě Dominik, že? Práskač jeden (smích)

No, nemám...a proč?

Dělám diplomku na téma život bez televize..

No, to je zajímavý...

Jak dlouho ji nemáš?

No, myslím tak dva tři roky...a předtím jsme se na ni taky moc nedívali.

Kolik Ti ted' je?

Hmm, už jsem pár let třicátnice...i když to tak nevypadá.

S tou televizí...tak jste ji dřív měli a pak se stalo co?

Když jsem ještě na bakaláři bydlela s našima, televizi jsme samozřejmě měli.

Pak jsme se s přítelem odstěhovali a měli jsme jednu starou od babičky.

Jednou začala hrát tak podivně růžově...a různě střídala barvy, nedalo se na to dívat. Prostě jsme ji odvezli a novou si nepořídili.

Takže taková znouzectnost?

Asi ne, nějak jsme zvažili, že se na ni stejně nedíváme a tak nám to přišlo zbytečné. Navíc platit ty měsíční poplatky za něco, když to nepoužívám...Jako já bych je klidně platila, ale ne za to, co v tv běží.

Myslíš televizní obsah? Nebo co Ti na tom vadí?

No přesně, televizní obsah, ale musím dodat – velice nekvalitní! přišlo mi, že tam není nic kloudného, co by mě zajímalo. Víš co, já mam absolvovanou žurnalistiku...To do nás hustili pořád. Víam, jak se dělají zprávy, aby byly zajímavé.. Ale navíc jsou to všechno třikrát přežvýkané zprávy z Četky...

A kromě zpráv? Další pořady Tě nezajímají...?

Myslíš ty trapné reality show, Velké bratry a podobně??? Vždyť to je hrůza.

Ted' jsme se ale dívali na italskou sérii Velkého bratra...víš co, občas se na to podívám...ale pro zábavu...abych věděla, kam až jsou lidi schopni zajít..fakt síla...ti italové po tom úplně šílí, je to tam strašně populární...vůbec to nechápu. Je to ta nejpokleslejší zábava, co jsem kdy viděla.

Sleduješ televizi online přes internet?

Jo, tyhle zahraniční srandy. Je to spíš cílené, když se chci fakt pobavit.

Díváš se na ČT24 nebo jiné televizní pořady na netu?

Skoro vůbec. To mě nezajímá. Nějaké zprávy si přečtu v rychlosti na netu, ale nezabývám se tím. Jiný televize si nepouštím. Jen když mě něco fakt zaujme nebo když se o něčem někde píše.

A co zprávy...naznačila jsi, že Tě pomoc nezajímají...

Taky že ne. Ono je to všechno hrozně hezký, že se toho můžeme tolik dozvědět, ale jsou to většinou zkratkové informace. Když se o něco zajímáš pořádně, stejně ti to moc neřekne. Takové útržky, spíš zmatené a namačkané na sebe. Moc informací v jednom čase.

Mě celkově moc nezajímá, jestli se někde v jižní Africe někdo sešel s někým jiným a bavili se spolu kdoví o čem. Můj život to nijak neohrožuje, nedotýká se mě to. Je mi to jedno.

Máš někdy pocit, že by jsi tím o něco přicházela? Myslím třeba sociálně a tak..

Vůbec. Žiju si v takové své bublině, kterou jsem si vytvořila sama. A ty informace, co jsou za stěnou bubliny mě prostě nezajímají. Můj svět je uvnitř. Myslím, že můžu působit jako exot, ale mě je to jedno. Moje rodina si občas klepe na hlavu, že jsem divná...ale co...mě to netrápí.

Máš nějaké koníčky, zájmy?

To víš, že jo. Baví mě web, tvoříme obsahy, webový stránky, internet, počítače...dělám tak od všeho něco. Hlavně když se potřebuju něco dozvědět, dozvím se to...můj mozek je nastavený jako hypertext...jdu si po té své linii, co mě zajímá...pak se občas vrátím k tématu, kde jsem začala...

Takže Ty a internet...trávíš hodně času na netu?

Řekněme, že je to prostor pro moji práci, zábavu, vlastně i pro můj život. Jsem na netu pořád. Internet je teď můj svět, kde nakupuju a dělám všechno.

Jak bys hodnotila svoje IT dovednosti?

Když to porovnáám s ostatními, myslím, že jsou na dobré úrovni. Určitě ne jen uživatelské. Chápu ten mechanismus, jak to funguje. Proto taky teď dělám tuhle školu (pozn. Informační věda). Baví mě to.

Chodíš často mezi kamarády nebo ven?

Ted' už docela málo. Ven se mi nechce. Chtěla jsem si aspoň pořídit psa, abych se donutila, ale mám nemocnou kočku, tak nemůžu. Jsem strašně líná.

Jestli tomu dobře rozumím- pro Tebe jsou důležité informace, které se týkají bezprostředně Tvého života...jinak Tě nic nezajímá...?

Dá se to tak říct. Tak nějak se nechci zaplňovat nesmysly. Dnes je toho všude tolik, že nevíš, co dřív.

Co filmy a seriály? Sleduješ?

No, jasně. Hlavně seriály, to mě baví. Ale ne stupidní. Spíš s nějakou IT tematikou třeba.

To si stahuješ nebo to od někoho máš?

Všechno stahuju...dneska je doba stahování. Co není ke stažení, jako by nebylo.

Ted' mě napadá...třeba některé pořady nebo dokumenty v televizi stáhnout nejde, nejsou ani v jejich webarchivu na netu...často tam bývají docela zajímavé informace.

Nemáš pocit, že jsi o něco přišla...třeba pokud se to týká tvého oboru...

Jo, to je sice pravda, ale můžu si stáhnout podobné. Informace se točí pořád dokola. Sice to nebude stejné jako v televizi, ale určitě něco takového stáhnout jde. Tohle je prostě smůla, ale nevadí mi to.

Když jsi u rodičů nebo někde jinde na návštěvě, díváš se na televizi?

Pokud ji mají puštěnou, neříkám jim:“ vypněte to!“ Je mi to jedno. Záměrně to nesleduju. Ani když jdeme někdy s kámošem třeba na pivo a mají tam televizi. Někdo si sedne vždycky tak, aby viděl, co se tam děje...já spíš naopak, aby mě to nerozptylovalo.

Představ si svoji budoucnost...vidíš tam někde Tvoji domácnost s televizí?

Ne. Teď, když ji nemáme si teprve uvědomuju, jak je mi bez ní fajn... a když sleduju lidi kolem sebe, co se dívají na ty přiblblé seriály a reality show a další blbosti...musím se jim akorát smát. Nepotřebuju se v práci bavit o tom, co včera bylo tam a tam...A je zajímavé, jak se o tom píše i v různých novinách..myslím bulvár...celý národ tím žije. Nemusím být součástí takovýho nadšení. Je to pro mě fakt pokleslá zábava a nic mi to nepřináší.

5.Vivka

Rozhovor č.4

Jak dlouho žiješ bez televize?

12-13 let

Jaký byl hlavní důvod, proč ji nemáš?

Důvod byl jednoduchý – na kolejkách se mi televizi sledovat v TV místnosti fakt nechtělo, na privátě jsem na ni neměla peníze a teď na ní nemám čas ☺

Jak se tváří lidé ve vašem okolí na fakt, že nemáš televizi?

V pohodě. I když jim řeknu, že daný seriál či reklamu neznám apod. tak mi ochotně vysvětlí, co měli na mysli...

Jaký je pro tebe život bez televize? (ve smyslu kvality, ve způsobu trávení volného času...atd) Je aktivnější. Aspoň pro mě.

Co pro si představíš, když řeknu televize?

Všechno a nic. Hromada pořadů, zajímavostí, ale také nesmyslů, nerealistických seriálu „ze života“, pomluv, senzacechtivých zpráv a komerčních reklam.

Odkud máš informace, zprávy o tom co se děje nebo co se stalo?

Sem tam z novin, sem tam z internetu. Ale popravdě mě nijak netíží, že ty katastrofické scénáře denně nesleduju.

Máš doma počítač? A internet? Jak jsi na tom se schopnostmi užívání?

PC i internet mám, pracuju denně na pc. Tak je moje úroveň je docela vysoká, jinak bych se neuživila.

Kolik času trávíš surfováním na internetu? Řekněme každý den, tak v průměru

Čistě jenom surfování – půl hodiny.

Díváš se na televizi, když jsi na návštěvě známých či rodiny, kde ji mají?

Jen pokud je v programu něco zajímavého, tak doma u rodičů. Na návštěvě jsem proto, abych si se známými povykládala.

Mluvíš s kamarády nebo v práci o televizním obsahu?

Ne, není důvod a většinou nemám o čem, když se nedívám. Když už se něco rozebírá, tak si to nechám první vysvětlit, nebo když je po ruce internet, podíváme se na to..

Sledujeteš filmy, seriály, dokumenty? Kde je získáváš? Vybíráš si pečlivě, na co budeš dívat?

Sem tam nějaký film, který mi doporučí kamarádi nebo přinese snoubenec.

Jak trávíte svůj volný čas?

Aktivní všehočů? ☺. Nejde to popsat jen tak jednoduše. Mám hodně zájmů a koníčků, tak se je snažím provozovat. Ale někdy jsem ráda, že si odpočinu.

Popiš prosím zhruba svůj normální den (pracovní). Můžete jej porovnat i s víkendovými dny...

Vstáváme před sedmou, chodíváme spát nejdříve ve 23 hodin. Po snídani jeden z nás vyvenčí fenku a dáme se do práce tj. usedneme k PC. Do toho často něco vyřizujuj, běhám po městě,

někdy si oběd uvařím, častěji si na něj zajdu. Někdy si odpoledne zajdu zacvičit (jóga či plavání), sejdeme se doma, nachystám večeři a jeden z nás vyvenčí fenku.

Následně vyřizujeme a domlouváme to, na co musíme být oba nebo si spolu nějak odpočineme – kouknem na film, navštívíme přátele nebo prostě jen tak jsme.

Slyšela jsi někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení beztelevize?

Ne

Plánuješ si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit?

Určitě ne

Poslední otázky, kolik Ti je let?

29

A co děláš?

Oficiálně jsem studentka, doktorandské studium.

Kde bydlíš?

Bydlím v bytě s budoucím manželem

6. Jirka

Jak dlouho jsi bez televize?

5 až 7 let, záleží co všechno se do toho započítává, je to takový můj hrubý odhad

Jaký byl hlavní důvod, proč ji nemáš? Jsou nějaké vnější faktory, které an to mají vliv? (náboženství, politické vyznání, životní styl...)

Nepotřebuji ji sledovat. Pracuji místo toho na počítači. Vnější důvody nejsou.

Jak se tváří lidé v okolí na fakt, že televizi nemáš?

Také nesledují televizi

Jaký je pro Tebe život bez televize? (ve smyslu kvality, ve způsobu trávení volného času...atd)

Za poslední rok nemám volný čas :-). Život bez televize je pouze jinačí. Ještě před dvěma lety jsem místo koukání na televizi spíš trávil večery s přáteli hraním her, zpíváním atd. což je pro mě rozhodně lepší pro rozvoj osobnosti než koukání do televize.

Na televizi je špatný televizní program. Hlavně se jedná o komerční televizi, která pouští programy líbivé pro diváky za zvýšením sledovanosti. Lehko přijatelný obsah akčního filmu degraduje mysl hlavně mladých lidí, kteří se následně ve svém reálném životě také považují za podobného hrdinu. Bohužel pokud jsou vystaveni běžným životním problémům, nejsou schopni jakkoliv zareagovat a cítí velké zklamání, že selhali při použití své neuvěřitelné schopnosti, kterou si vysnili. Takto rozvinutý egoismus znemožňuje žít zmíněným lidem produktivní život. Nereálné vidění je podpořeno sledováním komerčních televizí.

Co pro Tebe znamená televize?

Přístroj

Odkud získáváte informace, zprávy?

Internet (novinky.cz)

Jenom z internetu?

Ano, jsem na netu pořád, tak si čtu jen tohle a stačí mi to.

Předtím jsi řekl, že místo televize pracuješ na počítači...Máš ho doma? Nebo v práci?

V práci i doma. Jsem doktorand, tak pracuju pořád...

Kolik času v průměru (denně) prosurfuješ na netu?

Pracuji za počítačem, trávím tu tak 14 hodin denně. Surfuju na netu kdykoliv je potřeba. Spíš hledám něco konkrétního než abych se z nudy proklikával internetem.

Hodnotíš svoje schopnosti na počítači jako...

Asi jsem pokročilý uživatel počítače oproti zbytku populace.

Díváš se na televizi, když jsi na návštěvě známých či rodiny, kde ji mají?

Jo, celkem mě to baví. V takovýchto případech jsem ochotný se dívat i na úplně blbý pořad nebo film. Užívám si to

Účastníš se debat (v práci, s kamarády) o televizním obsahu?

Ne, nemám se o čem se bavit.

Sleduješ filmy, seriály, dokumenty? Odkud je máš? Vybíráte si pečlivě, na co budete dívat?

Většinou si velmi pečlivě vybírám film (CSFD.cz). Na dokument nebo film se kouknu na základě doporučení kamaráda. Jako seriály mám rád situační komedie, je mi jedno jaké, ale hlavně se u toho člověk musí zasmát. Všechno stahuju z internetu nelegálně. Až budu milionář tak jsem si pořady ochoten kupovat.

Jak trávíš svůj volný čas?

Skoro žádný volný čas nemám. To už jsem uvedl. Pokud ano tak hraju na kytaru popřípadě sportuju.

Můžeš popsat svůj denní režim? Takový pracovní den...

Ráno vstanu a jdu do školy kde pracuju tak do pěti na výzkumu, výuce a dalších školních povinnostech. Potom jdu domů odpočinu si a od osmi pracuju do noci (tak to jedné) na projektu LNKM (pozn. La Ngonpo Krajiní meze – dobrovolnický projekt v severní Indii)

Samozřejmě, že do toho všeho se motají všechny běžné životní starosti, dále starost o auto, starost o bydlení atd.

Jeden den v týdnu mívám večer volno většinou na nějakou kulturní akci. O víkendu pracuji nebo jezdím za jinými povinnostmi domů.

Domů?

Jo, k našim, říkám tomu pořád domů, i když bydlím už přes 6 let pryč.

Ale jinak bydlíš sám?

Jak se to vezme, bydlím v bytě se spolubydlicíma.

Slyšel jsi někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení beztelevize?

Ne (nejsem náhodou členem při mojem životním stylu? :-))

Plánuješ si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit?

Nevím co bude zítra.

Kolik Ti je? 25

7. Zuzana

Jak dlouho nemáš televizi...?

No, to asi nejde tak říct...my ji máme, ale já na ni nekoukám. Tak těžko říct, jestli Ti s tím výzkumem pomůžu...

No, snad jo, uvidíme..:-) Jak dlouho teda?

Je to asi 5 let...Vlastně, co jsem na vejšce...

Jak to bylo předtím a proč ses přestala dívat?

No, když to vezmu úplně od začátku... tak jsme vyrůstali v domku, pak v bytě na paneláku, pak zas v domku...a televize byla všude...to bylo na základce...bydleli jsme s dědou, od mamky s tátou – ten jako důchodce byl na televizi hodně závislý...jinak to u nás nebyvalo takovéto klasické večery u telky...mamka furt někde běhala, nestíhala...Pak děda umřel, já začala jezdit na střední a mamka se odstěhovala...tak jsem bydlela rok na intru. Tam telka byla v takové společenské místnosti, ale určitě jsem se nepotřebovala chodit dívat...nebyla jsem na to nijak závislá...

Na to ses tak dívala předtím, co Tě bavilo..

Na základce jsem většinou zapla telku, když jsem přišla ze školy, někdy už byla zaplá, protože se díval děda. Tak tam běžely ty seriály jako beverly hills, merlose place a pak i ty telenovely – to mě bavilo...myslím, že tehdy byl Divoký anděl. Jako v pubertě mě to dost

bavilo, úplně jsem se v tom viděla ...a hrozně jsem chtěla potkat taky takovýho Iva, jak měla ta čolita...nebo jak se jmenovala...

Občas jsme se o tom i s holkama bavili ve škole...pak jsme vždycky spěchali domů, ať to stihneme...ale spíš mě to bavilo, líbilo se mi to...u toho jsem třeba umívala nábobí nebo tak...

A potom na tom intru...to jsi tam zůstávala přes víkend nebo jak?

No, jezdila jsem domů nebo k mámě na víkendy...

A dívala ses pravidelně na televizi?

Ani ne, byla jsem ráda, že jsem doma a že se uvidím se známýma a kámošema...šli jsme většinou ven, zapařit a tak. Když jsem jela k mámě, tak čas skoro nebyl, protože je to děsně daleko a než jsem tam dojela, byl večer a to už jsem šla ven a pak druhý den ráno jsem zas spala...telka běžela přes den...mamky manžel se díval skoro pořád, já to měla spíš jako kulisu, ale občas jsem to sledovala...třeba objektiv nebo podobný poučný pořady.

Jak jsi předtím trávila čas? Jaké jsi měla koníčky?

Dřív jsem toho dělala fakt hodně. Hrála jsem na flétnu, to bylo každý týden, chodila jsem hodně ven, dělalo se kolem baráku...hodně jsem si četla...ted' vůbec nechápu, že jsem toho tolik stíhala...ted' nedělám vůbec nic a pořád nestíhám...

Trávila jsi u televize hodně času?

To už ani nevím...možná nějaké ty večery asi jo. Určitě jsem věděla, co který večer dávají. Tehdy nějak začínala nova, tak jsme se dost dívali na ty publicistické pořady a podobně. Ale jako hodně času vyloženě ne, protože bylo dost věcí na práci.

Když nad tím tak přemýšlím, tak mi vůbec nepříjde, že by to tehdy pro mě byla ztráta času...myslím, když jsem se dívala na televizi...když už, tak jsem si u toho asi odpočinula a něco se i dozvěděla a pak se šlo něco dělat. Takže ten den měl vlastně několik etap.

Vzpomínám si, že si taky děda vlastně hrozně chtěl koupit novou televizi na dálkové ovládání...my jsme neměli moc peněz, ale děda ušetřil a dopřál si to...Byla to úplná bomba, když se nemuselo vstávat a přepínat programy...užívala jsem si i tu funkci, jak si nastavíš, aby se telka vypla...☺

Jak to bylo pak, když jsi odešla na vysokou?

No, hned po maturitě jsem odešla do Prahy na školu. Nakonec jsem se dostala ne Vošku a tak jsem musela hledat nějaké bydlení v privátu. Našla jsem jedno docela pěkné...takový podkrovní byteček...

A tam byla televize ...?

No, k tomu jsem se chtěla dostat...byla tam taková malá, chytala jsem pár programů...už si ale nevzpomínám...takže jsem ji pouštěla spíš jako kulisu. Neměla jsem tam žádné rádio a bylo to docela tiché místo...Většinou jsem si u toho třeba četla nebo tak něco kutila...občas tam něco bylo...

Pak se mnou začala bydlet jedna nová spolubydlící a ta vždycky přišla z práce a hned zapnula televizi...to mě dokázalo totálně vytočit...to mě rušilo, když jsem se potřebovala učit...

Tam jsi bydlela jak dlouho?

To bylo na rok a pul...ale pak jsem se přestěhovala na kolej. Tehdy jsem si pořídila počítač a super velkej monitor, na kolejích byl rychlejší internet, tak jsem začala sledovat ty klasický seriály co byly strašně populární u všech studentů.

Kdo Tě to naučil, jak se stahuje a tak? Nebo jsi profík na počítače?

Vůbec, jsem docela začátečník...nebo v té době jsem aspoň byla. Tam bydlelo hodně matfyzáků a oni to všechno měli zmáknutý, naučila jsem se to od nich. A musím říct, že jsem za to ráda...ted' bych se bez toho neobešla...To byl tehdy začátek studentského života...☺

Co víkendy? Jezdila jsi domů?"

Někdy jo, někdy taky za mamkou, to už jsme spolu nebydleli. Ale ty víkendy byly vždycky strašně krátký, na televizi moc čas nebyl.

Kutili jsme něco doma s bráchou nebo se dívali na film, kterej stáhl.

Jak jsi trávila volnej čas na vysoké?

Ty začátky byly docela fajn, ve škole nic moc učení, všechno probíhalo celkem klidně. Chodila jsem ještě na brigády, různě po těch skladech a tak, co nabízeli práci pro studenty. Tím jsem zabíjela dost času. Jinak jsem ráda chodila do divadla. To jsem mohla klidně tak 3-5x do měsíce. Jinak jsem chodívali s kámošema na pivo nebo se jen tak projít. Ale už jsem moc nečetla knížky. To mě mrzelo. Celkově jsem do školy skoro nic nedělala a už víceméně ani nic pro sebe. Čas strašně letěl a já nějak přestala všechno stíhat.

Tak žádné koníčky sis neudržela?

Vlastně ne. Ani ten sport – taky jsem docela přibrala, to mi vadilo asi nejvíc. Snad jen to divadlo jsem začala víc navštěvovat...

Bydlela jsi pořád na stejných kolejkách?

Právě že ne. Já nikde moc dlouho nevydržím. Přestěhovala jsem se na jiné koleje, protože byly levnější skoro o tisícovku.

Tam telka nebyla...?

To víš, že ne... tohle byly docela sociální koleje

V jakém smyslu?

Byla to buňka, dvě místnosti, v každé 3 postele z toho jedna dvoupatrovka. Stoly naplácané na sebe. Každá jsme tam měli dost malý prostor.

Měla jsi tam počítač?

To už ne, nebyly peníze si pořídit notebook a na normální počítač tam nebylo místo.

Tehdy už jsem začala víc jezdit zas domů, protože jsme víc a víc kutili na baráku, tak jsem se z Prahy snažila utíkat, co nejvíc to šlo.

Pak se mi podařilo dostat se na Erasmus do Finska a tak jsem se rozhodla, že si notebook koupím.

Než sis ho koupila, používala jsi počítač hodně? A internet?

Tehdy ani moc ne. Nejvíc ve škole, Měli jsme nějaké předměty na počítači, tak jsme si tam mohli dělat, co jsme potřebovali. Většinou mi to stačilo na vyřízení mailu a tak...

Co jsi nejvíc sháněla nebo hledala na internetu?

Tehdy... asi práci, brigádu..taky icq, email...nijak pokročilý uživatel jsem nebyla.

Kde jsi brala informace? Jako třeba zprávy a tak?

Většinou právě na netu. Noviny jsem si brala jen takové, co dávají v metru zadarmo. Mě to ani moc nezajímalo, co se dělo. Ne, že by mi to bylo úplně jedno, ale jak si člověk žije svůj život, už nemá čas se starat o jiné věci.

Byla pro tebe někdy televize zdrojem informací?

Jo, byla. Na základce jsem se pravidelně dívala na zprávy. Tehdy jsem to asi moc nerozlišovala, jestli je to nova nebo jednička. Můj druhej děda se díval na všechny zprávy, když šly nějak po sobě, pak ho zajímaly dokumenty... to mám po něm...nemyslím, že vždycky jsou tam totální blbosti, jak někdo říká. Však mě nikdy nikdo nenutil ať se na ty blbosti dívám...každej se může dívat na co chce...

Kde získáváš informace dnes?

Nejvíc asi na netu, pak si občas přečtu noviny...ale nevím proč mi to trvá někdy i týden než je přečtu. Vždycky mě tam něco zaujme, tak si řeknu, že si to nechám na potom...jenže třeba za týden chodím a jen sbírám noviny a vyhazuju...jinak taky lidi, co si povídají...ted' teda občas ukouznou na facebook (což mě mrzí, ale zatím je to občas silnější než já) a tam se taky občas člověk něco dozví

Jak mrzí? Co tím myslíš?

Nikdy jsem si nechtěla udělat profil na facebooku a vždycky jsem byla proti blogům. Přišlo mi to, jakože lidi nemají co jinýho na práci a tak se vykecávají na netu. Navíc mi to přijde jako hrozný zásah do soukromí. Poslední dobou si dost uvědomuju, že internet dokáže nadělat i

pěknou paseku a tak prostě neuvádím žádné zbytečné informace. Jeden můj kamarád, co pracuje na vnitra, se strašně rozčiloval, že dal email kvůli škole někam...a našel ho, když zadal svoje jméno do Googlu.

Jak vnímáš televizi?

Ted' s odstupem času je to pro mě naprosto nepotřebná věc. Jen stojí vypnutá v rohu obývacího pokoje a sedá na ni prach. Už se těším, až ji darujeme...Brzy budeme mít digitální vysílání a já určitě nebudu vyhazovat peníze za nějaký set top box nebo podobný blbiny.

Když nad tím přemýšlím, je to asi žrout času. Vidím na to na našich. Ti tráví všechny večery před bednou, jak potřebuju s mamkou někdy mluvit, tak její manžel začne hrdovat, že je seriál, ať neruší...no, to je tak něco pro mě!

Jako nelíbí se mi, když je televize na prvním místě. Myslím, že hodně lidí ztrácí nějaký sociální kontakt hlavně kvůli televizi.

Jak myslíš, že jsi na tom teď ty, když se na televizi nedíváš vlastně už pět let?

No, tak televize mi čas nebere...ale je fakt, že když občas někam zajdeme a je tam telka, tak hledím, jako bych ji nikdy předtím neviděla. Tomu se člověk asi neubrání.

Zajímá Tě, co tam běží?

No, jasně...ale pak to stejně shrnu sama pro sebe, že to jsou takové blbosti a že jsem ráda, když se na ni nedívám...

Ale stejně se na ni díváš a neotočíš se třeba zády

To je pravda a vůbec nevím, proč to dělám

A kolik času trávíš u počítače?

No, na to asi kápla...musím říct, že když si nezapnu počítač hned jak ráno vstanu, děje se něco podivného...prostě to mám zaběhlé jako rutinu, mrknu na maila, pustím si rádio nebo občas zprávy, když si vzpomenu...pokud nejedu do školy nebo nemám práci, je zapleť net pořád, často odbíhám udělat něco jiného, ale pak se vracím a něco si vrtám...většinou do školy nebo se dívám na seriál neb film...

Je pro Tebe televize a počítač to samé?

Vůbec...je to sto a jedna...na počítači si můžeš dělat, co ty chceš a potřebuješ...neříkám, že vždycky ho používám k práci...poslední dobou spíš k zábavě a odreagování...telka je prostě naprogramovaná a ty čekáš, co ti tam oni pustí...nemůžeš si vybrat. To mi hodně vadí.

Na netu si klikneš a díváš se na to, na co chceš...je fakt, že si vždycky stahuju hromadu věcí a pak se na ně nestíhám koukat. To mě mrzí, ale nevím, proč to tak je.

Myslíš, že máš teď míň času?

Jo, někdo mi ho asi krade...nebo mi všechno hrozně dlouho trvá...nevím, čím to je. Ale kolikrát se podívám zpětně večer, co jsem celý den dělala...a zjistím, že vlastně skoro nic. Je to hrůza. Ale přitom jsem ten den jakoby proseděla u počítače a na netu.

Je pro tebe internet taky žrout času?

Obrovské. Nerada si to připouštím. Jen si to pro sebe obhajuju, že tam dělám spoustu užitečnějších věcí a že ho potřebuju...ale ve skutečnosti by mi prospělo, kdyby mi ho pustili třeba na hodku denně, pak bych si toho víc vážila a dělala mnohem víc užitečnějších věcí.

Někdy se přistihnu, že prostě jen potřebuju být na příjmu...být online...

Chodíš hodně ven mezi přátele nebo do přírody?

Ted' čím dál tím míň...přestala jsem pít alkohol a tak je fakt, že ta zábava s těma kamarádama už není co to bývalo...takže s nima chvíli pokecám a jdu zas domů. Myslím, že jsem poslední dobou už dost samotář

Nahrazuje Ti internet společnost?

Jednoznačně ano. Bohužel...Až je to občas trapný...ted' dřív než se někam jde se musím první dohodnout přes icq, že se vůbec někam půjde...dřív se to tolik neřešilo...

Myslíš, že obecně lidi bez televize mají víc nebo míň času?

No, to záleží, jestli mají počítač a internet. Sice můžou kdoví jak tvrdit, že se nedívají na ty blbosti, ale zas tráví čas u něčeho podobného. Třeba si vybírají na co se budou dívat, ale tak je to čas, kdy člověk sedí a čumí...

Jak ty vůbec relaxuješ?

No, přijde mi, že nerelaxuju vůbec. Pořád jsem v takovém permanentním stresu, furt něco hledám a tak. Jako na netu jsem ve stresu...nevím proč...asi je to o přístupu, ale nemůžu se toho zbavit. Chci stihnout všechno a nakonec neudělám vůbec nic. Přijde mi, že jak má člověk pocit, že může všechno a jak je nám vtoukáno, že na googlu je všechno a na internetu ještě víc...

Stejně mám ten svůj objekt zájmu a nikam jinak mě to neláká...občas narazím na něco nového...

Tak nějak podvědomě asi tuším, že jsou takový a makový možnosti, ale že bych se po tom nějak pídila, to teda ne

Byla bys teda radši, kdyby net neměla?

No asi jo...uz takhle jsem hrbata jak stará bába a sedim u toho fakt furt...jako rozšiřuje to určitě možnosti, v jistých oblastech usnadňuje život...co potřebuju, to si najdu...takže jako negativa vlastně nejsou nijak velká...jen to taky žere čas...ale to ej spíš moje chyba, že si to neumím sama ukočírovat.

Na jakou se díváš online televizi?

Na ČT 24, teď jsem objevila nějakou novou stránku s televizemi, tak občas mrku tam. Jinak spíš stahuju filmy, co mám na doporučení.

Když se někdo o něčem baví,nebo ve škole něco je...tak si to zapíšu do deníčku a pak stahuju...někdy ale deníček ztratím, tak začínám na novo.. ☺

Myslíš, že si budeš chtít někdy pořídit televizi až budeš mít třeba děti nebo tak?

Určitě ne, chceme z obýváku udělat hernu, máme už zamluvený stůl na stolní tenis a pak, až jednou našetřím, koupíme si kulečnickový stůl...to bude paráda!

To bude takové netradiční...

Taky že jo. Když jsme se o tom zmínili před přítelovým rodičem, mysleli si, že jsme se zbláznili...Takže předpokládám, že si o nás budou všichni myslet, že jsme divní...ale určitě v skrytu duše budou závidět, protože my se klidně televize a vůbec toho klasického obýváku vzdáme, ale oni to nedokážou.

Jak se na tebe teď dívá okolí, že se na tv nedíváš?

Myslím, že v pohodě...oni řeknou, že se vlastně taky nedívají...což si myslím, že není pravda, ale jinak jde debata dál.

Víš, co teď běží v televizi? Někaké seriály a tak?

No, vůbec. Mě to nezajímá...Slýchávám občas nějaké ty pouta nebo co...nám říkali teď ve škole...ale jinak se nechytám. Teď jsem ale viděla v archivu na české televizi vypravej nebo povídej nebo jak se to jmenuje. A to bylo celkem fajn.

Co pro tebe zmanená televize?

Asi nic moc. Spis stereotyp a zabavu, mozna odpocinek...

Informace ne?

Ani ne. Něco málo ve zprávách třeba, nebo ty dokumenty...ale jinak ne.

Slyšela jsi někdy o antitelevizních hnutích? Nebo týdnů bez televize?

No, neslyšela...ale přijde mi to logické, že se někdo o něco takového snaží...vždyť je to občas hrůza, jak někteří lidi tupě sedí před tou obrazovkou a nic..pak jim chybí trocha te kritiky...zas nemusí věřit všemu, co říkají v televizi...

Přidala by ses někdy k takovému hnutí?

Až budu mít někdy víc času, zkusím si o tom něco přečíst a uvidím...ale myslím, že lidi by si to měli uvědomit sami a ne, že jim někdo řekne : televize je špatná, přestaňte se dívat..!

Jako impuls tam je asi vždycky, ale nevím, mě by asi nebavilo takhle někoho přemlouvat...ať si každý dělá jak umí...

8. Lucka

Věk: 23

Bydlíš sama?

S přítelem máme pokoj na kolejích

Tak studuješ?

Jo, studuju magisterské

Jak dlouho žiješ bez televize?

Od té doby, co studuji na univerzitě. Zpočátku jsem se občas dívala, když jsem přijela domů, ale zjistila jsem, že mi to nechybí, tak jsem od toho postupně opouštěla.

A v té době, kdy ses ještě pravidelně dívala...co Tě nejvíc zajímalo? Proč ses vlastně dívala? Chybělo Ti televize, sledování, obsah nebo něco jiného?

Asi do sedmnácti jsem se dívala občas na nějaký seriál (ale pravidelně jsem sledovala vždy jen jeden, např. Přátelé nebo Krok za krokem, ještě dřív jsem sledovala např. seriál Divoký anděl). Zhruba v sedmnácti jsem se čím dál častěji přistihla, že se dívám jen proto, že to bylo u nás doma zvykem: v osm si sednout s rodiči u TV a hodinku se dívat a bylo nám dobře (u nás byly celkem vzácné chvíle bez hádek a tyto chvíle patřily mezi ně). Od sedmnácti jsem měla sen stát se novinářkou, a tak jsem začala sledovat zpravodajství, to mi vydrželo dodnes. Ale dřív jsem ho sledovala ještě víc. Nesměly mi uniknout ani jedny zprávy, ani jedny Události, komentáře. To bylo ale tak jediné, na co jsem se dívala. Občas nějaká talk show nebo dokumenty BBC, co dávali na dvojce.

Na seriály jsem se dívala hlavně pro odreagování, někdy s našima, někdy sama (na Přátelé, Divokého anděla nebo Krok za krokem jsem se dívala sama, ale např. na Život na zámku jsme se dívali všichni). Nebyla jsem na tom závislá, spíš jsem se u toho zasmála a odreagovala.

Z hlediska zpravodajství mi přijde, že jsem na TV byla závislá, protože dřív nebyl internet (měli jsme ho doma placený od minuty, takže na surfování na zpravodajských webech to nebylo, navíc jich moc nebylo a za nic nestály). Dívala jsem se, abych byla v obraze a rozšiřovala si obecný přehled. To mi asi vydrželo až dodnes, akorát že nejsem závislá na televizi, ale na médiích obecně. Čerpám z nich informace každý den.

Jaký byl hlavní důvod, proč nemáš televizi?

Hlavní důvod je ten, že máme s přítelem každý notebook, tak nepotřebujeme ještě televizi. Když máme chuť, pustíme si film, který si stáhneme, nebo zpravodajství online. Ale to je tak jednou týdně (co se týče seriálu) a jednou měsíčně (co se týče filmu). Televize nám zkrátka nechybí. Není to ale z žádného vyznání. Nezajímají nás pořady, které se vysílají v televizi, např. soutěžní pořady, nejrůznější seriály (Ulice, Ordinace atd.) nebo pořady typu reality show. Dívání se na takové programy bereme jako ztrátu času. Zajímá nás spíše zpravodajství, publicistika, dokumenty a občas inteligentní humor. A ten se dá najít i na internetu (např. seriál Jistě, pane ministře).

Když jsi zmínila seriály jako Ulice, Ordinace...kde ses o nich dozvěděla?

Od mamky, která sleduje Ordinaci, a od babičky, která sleduje Ulici. Když jsme na návštěvě, většinou dojde i na toto téma :-).

Myslíš, že kdybyste bydleli na koleji, kde by televize byla v rámci vybavení, dívala by ses?

Jedině na zpravodajství, na hlavní události, jinak nemám ráda komerční vysílání – štvou mě reklamy i většina pořadů, které tam dávají. Na čt24 se dá najít i kvalitní pořad (Např. na Milénium, Prizma, Objektiv, Otázky V. Moravce nebo Evropské události se občas dívám ze záznamu - při jídle nebo při fyzické práci), ale to jde naladit jen po netu, navíc mi vyhovuje,

že to je ze záznamu, můžu si to pustit tehdy, když mám čas já. Ale jinak bych se asi nedívala. Mám oblíbené jiné pořady nebo seriály než ty, které běží v TV.

Jak hodnotíte své sociální postavení z pohledu měsíčního příjmu? Můj měsíční příjem je cca 4500 Kč. Takže podprůměr

Jak se tváří lidé v okolí na to, že televizi nemáš?

Vrstevníci nebo kamarádi: nevědí o tom nebo je to nezajímá. Někdy je to problém s babičkou, protože si o pořadech chce při návštěvě povídat, a když je prostě nevidíte, tak co máte říkat. A příběhy z reálného života ji často nezajímají. Rodiče zase televizi berou jako „příjemné chvíle spolu“, takže někdy doma (když přijedu na víkend) povinně musím zasednout před televizi, abych vyjádřila vůli s nimi být.

Na co se tak nejčastěji díváš?

S rodiči? Nejčastěji na Uvolněte se prosím, ale jinak se na nic konkrétního nedíváme, tatka většinou přepíná pořady. Někdy mě naši volají na klasický český film, např. Marečku, podejte mi pero nebo Slavnosti sněženek, tak to zas není taková oběť. Tyhle filmy mám ráda.

Jaké u toho máš pocity? Díváš se z donucení?

Rozhodně se nedívám z donucení. Dívám se proto, že jim chci udělat radost. To je moje vůle, rozhodnutí, že je chci potěšit. Jim stačí být se mnou. Dívám se s nimi jen chvíli a pak si jdu do pokoje. Občas se dívají na zajímavé pořady, dokumenty, ale já nemám trpělivost se dívat na celý ten program s nimi. Považuji zkrátka TV za ztrátu času, a proto jdu radši pracovat na notebook.

Říkáš rodičům, že tě to třeba nezajímá, co v té televizi je...? Jsou ochotní se o tom vůbec nějak bavit?

Jo, to jim klidně řeknu. Když je ten pořad jakž takž stravitelný, dívám se s nimi. Ale když jsou to fakt kraviny, nebo sport, tak odcházím. Na slova „tak na tohle se dívat teda nebudu“ nereaguji přívětivě, tak se většinou vymluvím na to, že mám hodně práce :-). Jinak bavit se o tom moc nechtějí. Spíš mezi sebou, ale vzhledem k tomu že jsem tam jen na chvíli, nezasahuji jim do toho.

Říkáš někomu, aby se na televizi nedíval?

No, občas jsem říkala našim, aby se místo na bulvární zpravodajství na Nově dívali na jedničku, ale nezabíralo to, tak jsem toho nechala. Nikomu to nezakazuji. Je to každého věc.

Myslíš, že je život bez televize jiný? (ve smyslu kvality, ve způsobu trávení volného času...atd)

Určitě. Člověk bez televize má více možností co dělat. O večerech místo toho chodíme hrát badminton nebo si čteme, někdy jdeme do společnosti s přáteli, nebo je pozveme k nám. Řekla bych, že máme mnohem bohatší život než lidi, kteří si každý večer v osm kydnou před televizi a než jdou spát, tak hltají vše, co tam je.

Co pro Tebe znamená televize?

Krabice, která na vás neustále chrlí nesmysly, která produkuje stereotypy, vnucuje výrobky a snaží se sugerovat, že je váš kamarád.

Odkud získáváš informace, zprávy?

Z internetu – z českých zpravodajských serverů, z čt24.cz nebo z TV5 le monde (francouzská televize – tam je hlavně zpravodajství ze světa, v českých zprávách už se toho o světě moc nedozvím).

Když jsi ještě internet neměla, zajímala ses o dění kolem? Kde jsi získávala informace?

To už jsem vysvětlovala, byla jsem závislá na televizi jako zdroji informací, proto jsem se dívala pravidelně.

Dnes čteš jen zprávy na netu, používáš jiné zdroje? Noviny, magazíny, odborné časopisy...myslím v tištěné podobě...?

V tištěné podobě vůbec nic (občas Lidové noviny zdarma na katedře), asi bych měla, ale prostě to je hrozně nepraktické, noviny jsou hrozně rozsáhlé a nechci si je kupovat jen proto,

abych je celé nepřechtené vyhodila. Proto si je nekupuju. Za jeden den je nestihnu přečíst a druhý den už jsou neaktuální. Ženské, odborné ani publicistické časopisy neodebírám, protože mě to buď nezajímá nebo bych je neměla kdy číst. Nejrychlejší je to pro mě na netu. Přečtu si to, co mě zajímá. Můžu porovnat vykreslení událostí jednotlivými weby nebo online televizemi.

Máš svůj vlastní počítač...to už jsi říkala...internet taky používáš...jak bys ohodnotila své počítačové dovednosti a úroveň užívání internetu?

Průměrné (uživatelské dovednosti, ovládám většinu programů, ale neumím programovat nebo dělat zázraky jako jiní :-)). Úroveň celkově je asi uživatelská.

Kolik času v průměru (denně) trávíš surfováním na internetu?

Vzhledem k tomu, že pracuji tak 12 hodin denně na počítači, občas si jdu na internet odpočinout, cca na 10 minut. Takže kdybych tenhle čas během dne sečetla, mohou to být tak 2 hodiny + čas na zpravodajství (tj. asi hodina denně, půl ráno, půl večer) = 2,5 h

Dokážeš si představit život bez internetu?

No, popravdě ani ne :-). Myslím, že je to nový typ závislosti na informacích. A ty sociální sítě jsou téměř povinností. Facebook jsem si musela založit, protože jinak bych nebyla v kontaktu se spoustou kamarádů ze zahraničí. Zkrátka už email nepoužívají. Jenže jiní lidé ho zase pokládají za nutnost, takže to aby člověk kontroloval facebook, email, byl přihlášen na skypu. Přes internet si hlídám bankovní účet i objednávám jídlo v menze, prodlužuju a objednávám knížky v knihovně, pracuju (sbírám informace pro své články) nebo vyhledávám různé druhy informací. Už si neumím představit, že by to neexistovalo. Jen co skvělých příležitostí na učení se cizího jazyka poskytuje!

Myslíš, že je to užitečný a prospěšný nástroj?

Určitě. Člověk je zdarma ve spojení s ostatními (neplatí jako za telefon), je to zdroj informací, různých typů programů, návodů, užitečných informací (mimo média např. o nemocech, zdraví, kontakty na jakoukoliv firmu, nemocnici atd.), je to prostředek učení se jazyka – dostupné jsou i média zahraniční, dají se stáhnout filmy vyrobené v různých zemích nadabované do jazyka, který se chci učit, dají se k nim stáhnout titulky v cizím jazyce, dá se tam najít zkrátka všechno. Přes internet jsem si platila hotel, když jsem jela do Francie, kupovala jízdenku na Eurolines, ale také tam prodávám svou práci (např. na blogu si dělám své PR) nebo na jiných webech vydávám své články. Je to nástroj neomezených možností, myslím, že se tam dá najít vše.

Tak myslíš, že je pro tebe internet a počítač spíš pracovní nástroj nebo jak bys to definovala?

Je to pro mě spíše nezbytnost, pracovní nástroj, kamarád, učitel (jazyky). Internet je nezbytný doplněk počítače, bez internetu je počítač více než pár dní téměř bezcenný. Internet je dneska klíčem k úspěchu, protože nejdůležitější jsou dnes informace a ty se dají najít právě tam.

Připadá Ti někdy, že na netu trávíš zbytečně hodně času? Nebo je pro Tebe veškerý čas využitý?

Nemyslím si, že bych tam trávila zbytečně hodně času. Většinou pracuji a když se chci odreagovat nebo si udělat přestávku, mrknu se na mail nebo na zpravodajství. Ale po pár minutách prohlížeč shodím do lišty a zase pracuji. Jakmile se přistihnu, že jsem tam víc než je nutné, jdu raději ven. Po projížděce na kole mi to pak líp myslí.

Jaký je pro tebe rozdíl když řeknu „televize“ a „internet“? co do obsahu, formy...co mas radši...

televize = zbytečná věc, která doma „straší“,

internet = nezbytná věc, přes níž provádím řadu činností (kontakt s bankou, školou, rodiči a známými, s pracovními klienty nebo se zaměstnavatelem, internetové bankovníctví, internetové přehledy vyúčtování na telefon nebo na ISIC kartě). Např. pro studium je dnes už

nezbytný, škola předpokládá, že se student zapíše na zkoušku, odepíše, všechno přes internet, ten, kdo má pomalejší internet, prohrává.

Chápu, že řada lidí může internet využívat naprosto neproduktivně, např. hrát hry po síti a snažit se zabít co nejvíce protihráčů, nebo trávit čas na facebooku a stavět stáj :))), ale záleží to na každém, jak svůj čas na tomto světě využije... Podle mě dává internet šanci a možnost, jak jich každý využije, už záleží na každém.

Mluvíš někdy s kamarády o televizním obsahu? (seriály, filmy, tv pořady)

Někdy, ale to jen proto, že to studuju a to mě nutí o mediálním obsahu přemýšlet, takže to spíš kriticky hodnotíme :-).

A díváš se tedy záměrně na ten tv obsah, o kterém je řeč? Kde?

No, to je pravda, někdy se záměrně dívám právě třeba na Evropské události, protože v nich cítím propagandu Bruselu, někdy se podívám na dokument, který mi doporučí kamarádi (v nedávné době to byl např. dokument Zajatci bílého boha) nebo pořad vidím první já a doporučím ho já a pak se o něm bavíme (např. Eastsidestory, Romeo a Julie 3. tisíciletí). Dívám se především na internetu z ivysílání České televize.

Sleduješ filmy, seriály, dokumenty? Vybíráš si pečlivě, na co se budeš dívat?

Ano, ale jsem dost vybíravá. Většinou to má ještě vedlejší důvody, proč se dívám. Dokument = je to něco, co mě velmi zajímá, nebo co mi někdo doporučil. Film = dívám se pro studijní účely, dívám se v cizím jazyce s cizojazyčnými titulky, abych se učila slovíčka, protože to ale stopuji, abych si slovíčka, která neznám, vypsala, dívám se na film, který má dvě hodiny, třeba měsíc, obden 15 minut před spaním. A seriál? Většinou se díváme s přítelem, protože máme rádi oba anglický humor. Oblíbené seriály jsou Červený Trpaslík, Jistě, pane ministře. Většinou dáme na rady kamarádů, kteří chválí nějaký seriál nebo film, ale pokud se nám nelíbí, tak se nedíváme.

Vybírám si velmi pečlivě, protože se nedíváme tak často, tak aby to mělo i nějaký užitek :-).

Jak trávíš svůj volný čas?

Protože nejsem pracující, můžu si svůj čas na studium rozvrhnout, jak chci, což jde často na úkor volného času. Často mi volný čas zbyde jen na sport (snažím se každý den nebo obden) nebo na povídání s přítelem. Jednou až dvakrát za měsíc pozveme kamarády nebo s nimi jdeme ven, jednou za měsíc nebo za dva jdeme do divadla, kina, na přednášku (politika, cestování).

Ale radši se jedu projet na kole, nadýchat se vzduchem a tím získám novou energii na práci.

Jsi spokojená s tím, jak svůj čas naplňuješ? Chtěla bys něco na tom změnit?

No, chtěla bych míň pracovat a mít více volného času, ale bohužel mám teď velmi těžké zlomové období, kdy musím vydržet velké pracovní nasazení.

Popiš prosím zhruba svůj normální den.

Vstanu asi v devět, nasnídám se u zpravodajství (buď dobré ráno na čt24 nebo doporučený pořad od někoho jiného) a jdu pracovat/studovat.

Bereš to jako svůj stereotyp bez kterého nezačne den? (když si zapneš pc, podíváš se na zprávy...)

Práci mám většinou takovou, že můžu pracovat doma, takže někdy pracuji, někdy studuji. Potom obědvám zhruba kolem dvanácté, většinou v menze (jen o víkendu si musíme s přítelem vařit, protože je menza zavřená). Pak se opět vrhnu do práce/studia asi tak do tří. Pak se to liší podle dní, někdy musím jít na přednášku do školy, někdy jedu na kole na nákup, abychom měli co jíst, někdy se jedu jen tak na chvíli projet ven, někdy jdu na aerobik, abych si udržovala kondičku. Pak je většinou večere v šest nebo v sedm, jsme s přítelem zvyklí si k jídlu pouštět něco na počítači. Takže záleží, na co máme ten den chuť. Někdy je to Jistě, pane ministře, u kterého se zasmějeme. Někdy si pustíme živě čt24 (když jíme v sedm), někdy ze záznamu doporučený pořad, někdy si povídáme, co jsme během dne prožili. Není to pokaždé stejné. Po večeri se to zase liší, většinou si jdeme pracovat/studovat každý na svůj

počítač, asi tak do jedenácti. Pak jsme unavení na práci/studium, tak si jen tak asi hodinu povídáme nebo jinak trávíme čas spolu a pak si čteme, někdy si čteme jeden druhému, někdy každý sám. Spát chodíme kolem jedné ráno (někdy dříve, někdy později).

Víkendy nejsou zase tak odlišné. Někdy jedeme na výlet na kole, někdy pozveme kamarády a trávíme s nimi čas (hrajeme hry, jdeme na procházku nebo na party), někdy máme brigády. Záleží na tom, co se naskytne. Jednou za 14 dní nebo jednou za 3 týdny jedeme každý ke své rodině na víkend.

Jak jsi zmínila tu snídani a večeři...že si u toho pustíš počítač...myslíš, že je to odlišné od toho, kdyby sis pustila televizi...(kdybys ji měla) ?

Myslím, že jo, protože na netu si najdu, na co mám chuť. Když se mi nelíbí nabídka, co zrovna běží online, vyhledám si pořad podle svého nebo si pustím seriál z harddisku a internet vypnu. Rozdíl je v tom, že televize určuje, na co se máš dívat, kdyžto u internetu to určuju já.

Pocit'uješ nějaký rozdíl v tom, jak jsi trávila volný čas předtím, když jsi bydlela u rodičů? Mám na mysli v souvislosti se sledováním televize...

Velký, díky sledování zpravodajství už několik let mám velký přehled, díky dokumentům od přátel nebo na googlu nebo všude možně mnohem lépe chápu svět. Dříve jsem uvažovala úplně jinak, úzce. Když jsem bydlela u rodičů, neměla jsem tolik práce do školy, na střední to bylo v pohodě, takže jsem mohla trávit více času s kamarády a v přírodě. Ale viděla jsem jen svoje problémy a neviděla jsem souvislosti.

Slyšela jsi někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení beztelevize?

Ne.

Plánuješ si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit?

Asi jo, kvůli dětem. Ale to až za dlouho :-). Plánuju, že se budou muset dovolit, když se budou chtít na něco dívat, ale nechci, aby byly kvůli mým názorům utlačovány z kolektivu a nevěděly, co zrovna frčí. Ale jsem rozhodně proti tomu, aby děcko už od mala sedělo před televizí, protože se mu rodiče nemůžou věnovat nebo protože je to pro ně pohodlné. To ne. Spíš jen nechci dětem ztěžovat život, protože vím, že v určitém věku je pro děti důležité, aby sledovaly trendy (v hudbě, oblečení a tak).

Myslíš, že až budeš mít děti, bude televize pořád takový fenomén, jako jde dnes?

Myslím, že ne. V té době bude internet tam, kde je teď televize.

Proč si myslíš, že by měli být utlačováni? Ty se cítíš utlačována, protože teď nemáš televizi?

Já se necítím utlačovaná, ale myslím si, že děti utlačované mohou být, pokud nejdou s mainstreamovým proudem. Ale možná už v té době televize vyjde z módy a děti budou mít úplně jinou zábavu.

A chceš taky kontrolovat, na co se budou dívat na netu a jak budou trávit čas?

Určitě se o ně budu zajímat, hlavně vysvětlovat a povídat si s nimi, aby měl člověk přehled, co dělají. Nevím, jestli je ideální kontrolovat je, podle toho, o jakém věku se bavíme. Ty mladší asi jo, ty v pubertě už spíš ne. Tam spíš vysvětlovat.

9. Peťa

Věk: 27

Zaměstnání: Státní úředník

Bydlíš

Sám v pronajatém bytě

Jaké je tvoje nejvyšší dosažené vzdělání

Mgr. Studující JUDr.

Jak dlouho žiješ bez televize?

Dva roky, od té doby, co jsem se přestěhoval

Jaký byl hlavní důvod, proč nemáš televizi?

Nebyla součástí příslušenství bytu, nebyl důvod si ji pořizovat, využíval bych ji stejně minimálně, navíc je pro mě televize snadná substituce internetem.

Jak hodnotíš své sociální postavení z pohledu vašeho měsíčního příjmu? (zda se hodnotíte jako podprůměrně ohodnoceni, průměrně, nadprůměrně – berte v ohledu na prům. měsíční příjem v ČR cca 25 000,-/měs). Lehce nadprůměrně.

Jak se tváří lidé ve vašem okolí na fakt, že televizi nemáš?

Povětšinou je jim to jedno, někteří to nechápou. Stýkám se s mladými lidmi, kterým je to jedno. Nezáleží jim na tom...aby mě třeba soudili, podle toho, jestli mám nebo nemám televizi...nebo jestli se s nimi budu bavit o tohle pořadu nebo nebudu...

Myslíš si, že je život bez televize jiný? (ve smyslu kvality, ve způsobu trávení volného času...atd). Pro mě je to stejné. Dřív jsem se díval, ale čas jsem trávil tak nějak podobně. Trávím čas na internetu, tak mi to ani nepřijde. Myslím, že žiju pořád stejně kvalitně.

Co pro Tebe znamená televize? Zabíjení času, který nelze využít jinak.

Odkud máš informace o světě a tak, když se nedíváš na zprávy v tv?

Z internetu, ale čtu taky denní tisk.

Máš doma počítač?

Ano, to byla první věc, kterou jsem si přivezl do mého nového bydlení. Taky připojení k internetu pro mě bylo důležité. Trávím docela dost času s těmito technologiemi a jsou pro mě naplňující. Už dřív jsem se tomu dost věnoval..

Jak teda hodnotíš svoje ICT schopnosti?

Řekl bych na velmi vysoké úrovni...zaleží samozřejmě, s čím se to porovnává...ale i s internetem umím velice dobře zacházet.

Kolik času v průměru (denně) trávíš surfováním na internetu?

Dvě až tři hodiny? Průměrně. Jak kdy. Většinou po práci, když přijdu domů a zrovna není plán, kam již ven nebo když nemám nic domluveného.

Díváš se na televizi, když jsi na návštěvě známých či rodiny, kde ji mají?

Jen jako kulisu. Nijak tomu nevěnuju pozornost. Oni ji mají většinou zapnutou...ale není to tak, že bych přišel a společně bychom se dívali...to si spíš povídáme a tak.

Účastníš se debat (v práci, s kamarády) o televizním obsahu? (seriály, filmy, tv pořady)

Skoro ne. V práci máme jiné debaty, řekl bych zajímavější...A vlastně ani s kamarády to nijak zvlášť neřešíme..jako třeba filmy nebo občas nějaký seriál to jo...hraju docela hry online na netu, tak s těmi kamarády, co hraju, to občas probíráme...taky míváme setkání, kde je to hlavní téma..

Sleduješ filmy, seriály, dokumenty? Ano, ale povětšinou v kině či na internetu.

Vybíráš si pečlivě, na co budeš dívat? No, dívám se na reference...když o něčem něco píšou a zaujme mě to, zajdu si na to do kina.

Najdu si, co mě zajímá a dnes je na netu tolik možností...

Co děláš ve svém volném čase?

Prací, přítelkyní, sportem, kulturou, počítačem. Ohodnotil bych to jako kvalitní způsob trávení volného času, naplňuje mě to a baví – jinak bych to nedělal

Jak vypadá Tvůj běžný den? Když jdeš do práce... Můžete jej porovnat i s víkendovými dny...

Do 16:15 v práci, pak buď sport a posezení v restauraci či kultura a totéž.

Víkendy jsou samozřejmě jiné, protože nechodím do práce, tak je víc času si něco užít nebo někam jet. Občas jezdíme za kamarády mimo Prahu, teď už méně ale přece jezdím k rodičům...jinak odpočívám, jdu taktéž za kulturou, do restaurace...

Slyšela jsi někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení beztelevize?

Neslyšel ani o jednom.

Plánujete si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit?

Až budu žít s vlastní rodinou. Teď to nepotřebuji a vyhledávám spíš aktivity mimo domov. Toto stejně není domov v pravém slova smyslu. Tak možná, až budu mít někdy rodinu, televizi si asi pořídím. Záleží na domluvě. Možná budu taky trávit čas jinak, tak v tom nevidím problém doma televizi mít.

10. Maroš

Věk: 28

Zaměstnání: duchovní pracovník – farář

Bydlím v domku, v vesničce s názvem Nové město pod Smrkem s manželkou

Jsem vystudovaný Mgr.

Jak dlouho žijete bez televize? Od roku 2002, tedy 8 let

Jaký byl hlavní důvod, proč nemáte televizi?

Viděl jsem jaký to má negativní dopad na rodiče, jejich úroveň vyjadřování, koncentrace, komunikace

Nechtěl jsem vést takový život. Na vysoké jsem taky začal žít jinak. Pak už jsem se domů k rodičům nevrátil a začal žít na samotě a pak i manželkou.

Domlouvali jste se na tom, jestli si televizi pořídíte?

Vůbec ne, manželka je stejného ražení jako já. Nemuseli jsme se o tom vůbec bavit. Možná pro někoho je to stěžejní otázka pro budoucí společný život, ale my jsme tak úplně spokojení.

Jak hodnotíte vaše sociální postavení z pohledu vašeho měsíčního příjmu? Myslím, že jsme tak v průměru. Manželka ještě studuje, já vydělávám, tak to celé financuju, ale žijeme si myslím dobře. Nijak zvlášť neutráčíme, spíš investujeme do smysluplných věcí...

Co jsou pro Tebe smysluplné věci?

No, knížky, cestování například...

Jak se tváří lidé ve vašem okolí na fakt, že televizi nemáte a nesledujete?

Taky by chtěli nesledovat, ale nemůžou se od toho nijak oprostít. Myslím, že nám závidí, že žijeme jinak.

Jak tedy žijete?

Máme domek, žádné zbytečné věci – tedy ani televizi. Tak nějak žijeme řekněme hodně duchovně – to už asi vyplývá i z mého povolání...vracíme se k těm tradicím, co byly dřív... Snažíme se sdružovat lidi, hodně s nimi debatujeme, čteme si navzájem...jsem moc spokojený

Myslíš si, že je život bez televize jiný?

Určitě...řekl bych kvalitnější, lepší...nedokážu si představit trávit večery před televizí, jako ostatní. Vůbec by mě to nenaplnilo a cítil bych se úplně pasivní.

Co pro Tebe znamená televize? Přístroj

Odkud se dozvídáš informace, zprávy?

Hlavně, co mi lidi řeknou. Jsem lidmi v každodenním a vlastně celodenním kontaktu. Všechny důležité informace se dozvím od nich, jinak nic víc asi nepotřebuju vědět.

Máš doma počítač? Počítač mám, používám ho jako psací stroj.

Používáte internet? Používáme internet na posílání zpráv. Jinak občas něco hledám, ale je to málokdy. Nemyslím, že by mě to nějak moc ovlivňovalo nebo tak podobně, jako ostatní, kteří bez internetu nemůžou být. Já zas občas spíš z internetu získávám informace, abych mohl dál rozvíjet aktivity tady v okolí. Je fakt, že ne všichni lidi, co mi můžou nějak pomoci jsou v místě...a tak se s nimi spojuju přes email.

Kolik času v průměru (denně) trávíte surfváním na internetu?

10 min, jen to nejnnutnější...stačí to, abych se dozvěděl, co potřebuju

Připadá Ti to hodně nebo málo? Myslím, že tak akorát...deset minut je někdy hodně a jindy málo...záleží na situaci

Účastníš se debat o televizním obsahu? (seriály, filmy, tv pořady)

Ano, zajímá mě, co si lidé myslí...Bavíme se o filmech, ale ne těch, co jsou v televizi. Manželka vede filmový klub, tak následně máme diskuzi a tak debatujeme, co si o tom kdo myslí a podobně. Myslím, že se ale bavíme asi jinak než je to myšleno. My se na ty filmy díváme, abychom se něco dozvěděli...ne, abychom ubíjeli čas.

Manželka ty filmy vybírá?

Jo, vybírá...podle toho, co ji zrovna zaujme, nebo o čem se hodně mluví

A nevdí Ti, že ty seriály nebo televizní pořady neznáš, že se na ně nedíváš?

Vůbec ne, mě stačí, co mi o tom řeknou lidé, co jim to dává a proč se na to dívají. Pro mě by to byla ztráta času.

Jak trávíš svůj volný čas?

Hraní na hudební nástroj, čtení, výlety, sport, cestování, návštěvy přátel, rozmlouvání. Myslím, že je to takový aktivní způsob, jsou to zájmy a zároveň si tím rozvíjím svého ducha...

Popiš prosím zhruba svůj běžný den. Můžete jej porovnat i s víkendovými dny...

Ráno cvičím tak půl hodiny až hodinu, potom medituji 1 hodinu, nasnídám se, jdu se psem na chvíli ven.

Následuje většinou práce – což je pro mě čtení, psaní myšlenek, překlad textu, exegeze, korespondence. Někdy jdu učit na základní školu nebo navštívím Domov důchodců. V poledne se naobědvám, jdu opět se psem ven, ale to chodívám na delší dobu, musím říct, že chodím za jakéhokoli počasí, několik hodin 3 – 4 hodiny. To je dobrá doba na zrání myšlenek. Když se vrátím tak si zapíšu myšlenky. Pak máme večeři a večerní program. Ten je každý den jiný, moderované setkání skupin nebo intimní setkání a návštěvy, rozmluvy, pozdněvečerní hraní na hudební nástroje s manželkou a přáteli.

Slyšel/a jste někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení beztelevize?

ne

Plánujete si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit?

Ne, není důvod ani příčina.

11. Lenka

Věk: 23 **Pohlaví:** žena **Zaměstnání:** psycholog

Bydlíte: zatím s rodiči, od podzimu snad sama

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání –Mgr.

Jak dlouho žiješ bez televize?

Těžko říct, záleží, jak se to vezme. Rodiče jí doma mají, na koleji ji naštěstí nemám a nechci. Když jsem doma, tak často běží, ale málokdy ji sleduju aktivně, tak nevím, jestli jsem vhodný respondent výzkumu. Rozhodně si ji ale neplánuju do budoucna do vlastní domácnosti pořídit. Takže když to vezmu kolem a kolem asi 5 let je to od doby co bydlím na koleji

Jaký byl hlavní důvod, proč nemáš televizi?

Prostě si myslím, že jí nepotřebuju a potřebovat nebudu, ani zprávy nesleduju na internetu ani nikde. Hlavně na ní nemám čas, a taky tam nic zajímavého absolutně není. A když už něco vyloženě konkrétního chci, podívám se na to na internetu na portálu televize. Televizní kartu ale skutečně nemám

Jak hodnotíš své sociální postavení z pohledu vašeho měsíčního příjmu? No tak to skutečně asi podprůměrně, můj příjem bude výhledově při celém úvazku maximálně 15 000,-/měs. Nyní mám studentský příjem od rodičů.

Má finanční dostupnost vliv na to, že televizi nechceš?

Absolutně ne. Nechci ji spíš z přesvědčení a taky jsou lepší věci, do kterých vrážet peníze.

Jak se tváří lidé v okolí na fakt, že televizi nesleduješ?

Ani to nikoho moc nezajímá, nemám potřebu se s tím chlubit a v mém okolí to asi není ani nic vyloženě exotického. Dnes už se to asi bere jinak, než dřív. Je jiná doba, lidi nejsou závislí jen na tom, co řeknou v televizi...i když jako kdo...Nijak zvlášť to není důležité pro můj život a myslím, že ani okolí to nevnímá...tak nemůžu říct, jestli je to pro ně divné nebo tak podobně. Určitě nejsem sama, kdo takhle žije, tak v tom nevidím problém.

Myslíš si, že je život bez televize jiný?

No, asi ano. Myslím, že život bez televize by mohl být kvalitnější. Ale on sám o sobě pojem „kvality života“ je značně diskutabilní.

Co pro Tebe znamená televize?

Kanál mediální masáže národa a lidstva, nijak cenný zdroj informací. Ve většině případů stupidní zábava na vymýtlání svobodného kritického myšlení, tvořivosti, vlastního názoru a zdravých morálních hodnot. Ale připouštím, že se zde může vyskytnout i cenný a myšlenkově bohatý a hluboký obsah – ale je to čím dál sporadičtější patrně.

Odkud získáváš informace, zprávy?

Tak nějak různě, co mi kdo řekne, o čem se se mnou baví. Když už si skutečně cíleně chci něco najít, tak na internetových portálech.

Jak často používáš internet?

Většinou denně, kvůli poště a nebo když něco hledám. Myslím, že při studiu je to asi důležité a užitečné.

Kolik času v průměru (denně) trávíš surfováním na internetu?

Surfováním? Těžko říct půl hodiny až hodinu, maximálně dvě. Skoro nesurfuju.

Jak bys hodnotila svoje schopnosti, co se týče informačních technologií?

Nejsem žádný IT specialista, ale najdu co potřebuju a taky na počítači udělám, co chci...

Jak by ses v tomto ohledu porovнала s lidmi kolem Tebe?

Pohybuju se v humanitních vědách...tam ta úroveň není nijak zvlášť vysoká...možná jsem trochu nadprůměr, když to tak vezmu, ale ne žádný zázrak.

Díváš se na televizi, když jsi na návštěvě známých či rodiny, kde ji mají? Málokdy. Spíš u nás často běží jako kulisa. Nijak to nevnímám, mám většinou hodně práce, tak mě to až tak nezajímá.

Účastníš se debat o televizním obsahu? (seriály, filmy, tv pořady)

Asi ne, není s kým a není o čem, nemám o té tématice vůbec přehled. Nemyslím, že by to bylo někdy téma k hovoru. Už vůbec seriály nebo podobně...to jsou nějaké vymyšlené příběhy...mám fakt svojí vlastní práce dost, natož abych si ještě motala hlavu něčím, co neexistuje.

Sleduješ filmy, seriály, dokumenty?

Když už filmy, tak se spolužačkami na koleji čas od času. Většinou je mají ony. Volba, co poběží, je skupinová dle toho co je k dispozici. Moje priorita je odpočinkovost, když už něco sleduju.

Jak trávíš svůj volný čas?

Moc ho nemám, ale když už tak asi kontaktem s lidmi, s hudbou, někdy čtením. S mým oborem je to těžké na volný čas. Jsem ráda, když si odpočinu a vypnu mozek.

Jak bys popsala svůj běžný den?

Tak to půjde dost těžko. Nemám týdenní stereotyp, skutečně pracovní den mám jeden v týdnu (cca 9 hodin v práci), jinak dle toho co je potřeba.

Tak zkus popsat nějaký jiný den, kromě toho jediného pracovního...

No, vstávám pozdě, pracuju do školy, mám pravidelné akce typu, zkoušky sboru a jiné setkání s lidmi. Večer sedívám u počítače (často icq), chodím spát pozdě.

Slyšel/a jste někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení beztelevize?

Ne, a nijak mě tyhle iniciativy nelákají ani nezajímají, podobná antivymezení mi přijdou poněkud samoučelná elitářská.

Plánujete si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit?

Zatím určitě ne, pokud mě okolnosti donutí, tak bych se tomu asi jen z principu vyloženě nebránila. Ale nevidím v tom nic užitečného, podněcujícího... Záleží na tom, s kým a kde budu bydlet, podle toho se rozhodne.

12. Klára

Věk: 33 **Pohlaví:** žena **Zaměstnání:** odborná asistentka na VŠ

Bydlím sama v bytě

Jak dlouho nemáš televizi? Téměř dva roky (Rok a tři čtvrtě)

Jaký je hlavní důvod, proč ji nemáš?

Když jsem se stěhovala, nechtěla jsem starou televizi brát s sebou, takže jsem ji věnovala. A novou jsem si nepořizovala, protože jsem si chtěla vyzkoušet, jaké to je být bez televize, jestli mi to bude vadit. A vůbec. Takže momentálně ji nepotřebuji.

Jak se tváří lidé v okolí na to, že nemáš televizi?

Přátelé a kamarádi naprosto normálně, někteří z nich taky televizi nemají. Rodina to moc nechápe. Mají za to, že mi přece musí chybět. Marně se snažím vysvětlit, že to tak není... možná občas i naopak... ale nemá smysl je o tom přesvědčovat.

Myslíš, že je život bez televize jiný?

Jiný asi určitě ano. Nevím, jestli se dá hodnotit jako lepší nebo horší... záleží na situaci, mně to momentálně takto vyhovuje. Doma moc času netrávím a když, tak se věnuji jiným věcem. Také mám víc času na čtení, což oceňuji. Televize svádí k nicnedělání. Když jsem ji dřív měla, tak jsem ji občas zapínala jen tak, jako kulisu a pak jsem koukala na cokoli a čas letěl.

Co pro Tebe znamená televize? Zábava, pasivní odpočinek, zvuková kulisa, částečně zdroj informací (zprávy, dokumenty)

Odkud čerpáš zprávy a informace teď?

Poslouchám rádio, čtu noviny. Na některé věci využívám internet.

Můžeš to srovnat, jak jsi získávala informace předtím, když jsi televizi měla?

To jsem taky bydlela jinde, tak se to asi nedá posuzovat stejně. Ale je pravda, že dřív jsem se na zprávy dívala, na tom nevidím nic špatného.

A teď? Využíváš tedy internet... Máš počítač doma?

Mám notebook. Internet používám.

Jsi pokročilý uživatel nebo jak by ses hodnotila? Počítač potřebuji i k práci, to co nejvíc potřebuji, to zvládám, na to co ne si pozvu lidi. Mé znalosti a dovednosti jsou uživatelské, průměrné. Internet používám zejména k poště (mail) a vyhledávání informací příp. icq.

Jinak v porovnání s některými kamarády, asi moc dovedností nezvládám, například si nestahuju ani hudbu nebo filmy, protože to neumím. Občas potřebuju něco nainstalovat, ale to radši počkám, ať mi to někdo udělá. Na to si netroufám.

Kolik času v průměru (denně) trávíš surfováním na internetu?

Pod surfováním chápu vyhledávání různých věcí, čtení zpráv atd.

No, dejme tomu, že surfování je to, co jsi popsala..

Dobrá, jestli je to myšleno to surfování soukromě tak 1 hodinu. Pokud bych připočítala i práci tzn. vyhledávání věcí do práce, tak víc, řekla bych ca. o jednu až 1,5 hodiny víc.

Mailování zahrnuješ do tohoto času?

Ne, to je pro mě něco jiného. Nevnímám to jako klasické hledání... je to forma komunikace.

Díváš se na televizi, když jste na návštěvě známých či rodiny, kde ji mají?

Spíš málo. Když jsem na návštěvě, tak jsem spíš s těma lidma nebo bývá televize puštěná jako kulisa. Ale když jedu někam služebně a jsem v hotelu, tak se dívám, když tam něco je, co mě zaujme. Tam taky není většinou co jiného dělat... Je to jiné, když jsem v cizím prostředí.

Sleduješ filmy, seriály, dokumenty? Ano, dívám se občas na filmy na DVD (na notebooku) případně na věci, které mi někdo půjčí. Většinou se o něčem bavím s kamarády, kolegy

v práci. Filmy na DVD mám své, to si kupuju, když mě něco zaujme. Někdy si ale zajdu taky do kina. Od kamarádů a přátel si půjčuji stažené filmy nebo dokumenty, od nich také získávám tipy na zajímavé věci, ty samozřejmě také z rádia, z novin, plakátů. Občas (zejména pracovní) využívám dokumenty v archivu České televize. Většinou si opravdu vybírám, vyhledávám dokumenty nebo filmy za nějakým účelem. Je to pro mě důležité, na co se budu dívat.

Bavíš se potom s kamarády o tom, co jsi viděla?

Ano, někdy na to přijde řeč. Hlavně, když mi něco půjčí oni nebo mám od nich tip, na co mám do kina jít...

A bavíte se taky o seriálech nebo filmech, které běží v televizi?

Tohle minimálně. Něco se podívám na internetu v tom archivu, ale to už pak opravdu za nějakým účelem, když potřebuju třeba do práce a když mě na to někdo upozornil. Jinak bych se na to asi nedívala.

Jak trávíš svůj volný čas?

Různě, s přáteli, s rodinou, posezení, kulturně, při sportu, někdy v klidu doma (úklid, film, knížka), někdy cestování...

Myslíš, že to, jak trávíš volný čas má nějaký vliv na to, že nemáš televizi doma?

No, ani nevím. V zásadě asi ne. Když trávím čas doma, tak bych asi televizi zapnutou měla... ale o tom už jsme se bavili... teď mám aspoň víc času na čtení nebo si v klidu pustím film.

Jaký máš plán na takový běžný den, když jdeš do práce?

Zpravidla jdu ráno do práce a podle toho, jaký je den tam zůstávám různě dlouho. Mám flexibilní pracovní dobu, ale skládá se i z pevně daných povinností (např. výuka), které se ale střídají. Po práci jdu buď domů, kde někdy pokračuji v práci, přípravě na další den nebo vyřizuji osobní poštu, dělám věci v domácnosti, poslouchám hudbu, čtu si. Někdy jdeme s přáteli něco podniknout. Například se sejdeme v čajovně nebo jdeme sportovat.

Co víkendy? Odpočíváš?

To ano, snažím se. Víkendy jsou uvolněnější, pokud nepracuji, někdy bohužel musím. Většinou se věnuji sobě, svým přátelům a rodině, koníčkům, dodělávám resty, které jsem v týdnu nestihla, ale snažím se i vypadnout z města.

Slyšel/a jste někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení beztelevize?

Ne.

Plánujete si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit?

Někdy ano, ale v nejbližší době ne. Asi bude záležet na situaci. Stejně jako to teď vyplynulo ze situace. Nijak se nebráním, ale ani nevyhledávám.

13. Jarka

Věk: 26

Zaměstnání: referent zákaznického servisu DE + AT

Bydlím v 3+1 samostatném pokoji s dalšíma 2 holčinama...

Jak dlouho žiješ bez televize? cca od začátku VŠ, tak asi 7 let

Jaký byl hlavní důvod, že nemáš televizi?

Na kolejích nebyla, po privátech, kde jsem bydlela pak sice jo, ale neměla jsem potřebu na ni „čučet“, není v ní téměř žádný pořádný pořad, který by za to stál – to se radši začtu do zajímavý knížky, zprávy, kde se předhání, kdo dřív zpracuje a vydělá na živelný katastrofě, natočí brutálnější snímek z nehod, okomentuje politickou situaci, opravdu nemusím vidět

Jak se tváří lidé ve Tvém okolí na fakt, že televizi nemáš?

Občas „plavu“ a „nechytám“ se při konverzacích, co se událo v posledním díle oblíbeného tel. seriálu, ale jinak je kolem mě dost lidiček, kteří ji taky nemají ☺ Tak mi to nevadí. Nijak zvlášť se netváří, není to většinou zájmem tématu.

Myslíš si, že je život bez televize jiný? Jak?

Spousta lidí před televizí tráví spoustu času a život jim utíká mezi prsty místo, aby si třeba vyšli ven do přírody. Myslím, že život je určitě jiný...a pokud mám hodnotit tak se mi zdá lepší.

Co pro Tebe znamená televize?

čtyřhraná vobrazovka

Odkud máš informace, zprávy o světě kolem?

Většinou z internetu, sem tam si přečtu noviny

Máš svůj vlastní počítač?

Jo, mám notebook, počítač je dnes takový ...no, velký a nepřenosný...já se potřebuju hýbat z místa na místo.

Používáš internet? Jak byste ohodnotili své počítačové dovednosti a úroveň užívání internetu?

Ano, používám internet– bohužel se bez něj v dnešní době neobejdu (jak mi bylo kdesi na východě v Himalájích fajn, kde tyhle všechny vymoženosti dnešní doby nebyly...)

Jakto že nebyly? Vždyť tam jsou taky internetové kavárny...I indie je přece zasít'ovaná... ☺

To sice ano, ale já jsme neměla potřebu sedět u počítače...spíš bych řekla, že tam na mě dýchala jiná atmosféra, když ani ostatní nepotřebují, proč bych se bez toho neobešla taky..? Ale to byla jiná doba, vlastně dovolená...

Jak bys hodnotila svoje dovednosti v rámci informačně komunikačních technologií?

Na počítači bych řekla, že je moje znalost uživatelská, a internet asi taky

Kolik času v průměru (denně) trávíš surfováním na internetu?

Jak kdy, když něco hledám klidně i hodku dvě, jsou ale dny, kdy vůbec, bohužel spousta mých vzdálenějších přátel komunikuje jen přes maily a icq, takže pokud se s nima chci spojit, musím otevřít NB

Taky nevím, jestli je to přímo surfování...ale čas strávený na netu to určitě je...takže tak.

Díváš se na televizi, když jsi na návštěvě známých či rodiny, kde ji mají?

Musím říct, že když se podívám domů (tak 1x za 1,5 měsíce), sem tam ji zapnu a dívám se na cokoliv, prostě se jen tak uvelebím v křesle, vypnu. Možná je to pro ten pocit, nevím...jestli má ta televize nějak patřit k domovu a k pohodě...

Dokážeš si představit tento domov bez televize?

Těžko říct. Je to už zažitě. Součást vybavení, možná rodiny...ne, to asi až tak ne...ale mám ráda jen tak vypnout.

A když jsi u známých nebo přátel?

když jsem někde na návštěvě, zapnutá TV mě ruší a rozčiluje. Odvádí to pozornost a pořádně se ani nepobavíme.

Předtím jsi říkala, že jsi trochu mimo, když se lidi kolem Tebe baví o současných seriálech a tak..účastníte se vůbec takových debat ? no, to už jsem říkala, jelikož je nesleduju, nemám co přihodit do ohýnku ☺

Sleduješ filmy, seriály, dokumenty? když je volná chvíle tak se dívám ráda.

Podle čeho si je vybíráš?

Většinou si je vybírám sama nebo je to tip od přátel.

A odkud je máš?

Stáhnou si je z netu nebo dostanu vypálený od přátel. To je taková spolupráce.

Jak trávíš svůj volný čas?

snažím se co nejvíc aktivně. Děláám různé sporty a když se mi zrovna nechce nebo to nejde, sejdeme se s přáteli a jen tak posedíme a povídáme si.

Popiš zhruba svůj běžný den...jak vypadá...

Kolem 7 ráno vstávám, cesta do práce na 8-8:30. teď konečně už jezdím na kole, když slezl sníh☺,

V práci jsem většinou do 16-17:30, pak buď sport (squash, heat, spinning) nebo „lehký nákup“.

Jak trávíš obvykle večery?

Většinou trávím s přáteli nebo jsem doma a doháním, co jsem přes den nestihla.

Co víkend?

víkendy jsou v mém případě vždycky full a mimo byt – většinou sportovní, nebo se jedu podívat za starýma známýma, 1x měsíčně víkendová škola

Slyšel/a jsi někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení beztelevize?

neslyšela, ale po tomhle dotazníku se na to ze zvědavosti asi podívám..., ale zase jindy, jelikož trávím 8h nonstop za kompem, chci u týchle příšery trávit míň času

Plánujete si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit?

pokud by ji partner vyžadoval, ano, ale nesmí být v ložnici a nenechám děti čučet na stupidní seriály, brutální zprávy, násilný filmy...Myslím ale, že ode mě ten impuls nevzejde.

14. Marie

Věk: 32 let

Zaměstnání: student/pracovnice sociálních služeb

Bydlíte: na privatě, sdílím byt se 4 podnájemníky

Studuji na UP v Olomouci 1. ročník Speciální pedagogiky – komunikační techniky

Jak dlouho žijete bez televize? 5 let

Jaký byl hlavní důvod, proč nemáte televizi?

Byla jsem 3 roky v zahraničí v Antroposofické společnosti a ti prostě televizi nepoužívají. A teď na privatě také žádnou televizi nemáme. Nemám k tomu žádný hlavní důvod, prostě to tak je.

Jak hodnotíte vaše sociální postavení z pohledu vašeho měsíčního příjmu?

U mě se to za poslední dobu velice měnilo, ale současně se řadím do průměru.

Jak se tváří lidé ve vašem okolí na fakt, že televizi nemáte a nesledujete?

Většina mých přátel nemá TV. Takže v pohodě.

Myslíte si, že je život bez televize jiný?

No, to nevím. Určitě si vzpomínám na dobu, kdy jsem mohla trávit 4 a více hodin denně před TV, což bych dnes nesnesla, ale proč se čas od času nepodívat na něco zajímavého nebo naopak veselého k rozveselení. Jiný asi je, ale není to vyloženě tou televizí. Myslím, že to má každý jinak.

Co pro vás znamená televize?

Přežitek, ubohost, tragedie.

Odkud čerpáte informace, zprávy?

Zprávy, které jsou pro mě důležité, se ke mně vždy dostanou. Většinou internet, tisk, známí..

Máte doma počítač?

Počítač využívám denně, ale považuji se za začátečníka, který se má co učit. Také využívám internet, tak nějak uživatelsky.

Kolik času v průměru (denně) trávíte surfváním na internetu?

Kolem 0,5 – 1 hodiny každý den.

Díváte se na televizi, když jste na návštěvě známých či rodiny, kde ji mají?

Většinou ne.

Účastníte se debat (v práci, s kamarády) o televizním obsahu? (seriály, filmy, tv pořady)

Jasně že ne, netuším o čem je řeč a ani mě to netrápí.

O filmech ano, protože ráda zajdu do kina nebo se na nějaký film podívám na notebooku.

Sledujete filmy, seriály, dokumenty? Odkud je máte? Kde berete inspiraci? Vybíráte si pečlivě, na co budete dívat?

Určitě ano. Jednak jak již jsem zmínila, chodím do kina. A pak různě od přátel.

Jak trávíte svůj volný čas?

Mám spoustu zájmů: turistika, četba, jóga, kultura, nejrůznější kreativní činnosti, přátelé, dobrovolnická činnost

Popiště prosím zhruba svůj běžný den (pracovní). Můžete jej porovnat i s víkendovými dny...

Jednak je to dopoledne škola, odpoledne práce, mezitím si stihnu něco uvařit, protože se snažím o makrobiotiku. Vždy se snažím do dne zahrnout i nějakou tu odměnu jako třeba večerní jóga, plavání, kino/divadlo nebo jen posezení s přáteli. Pak potřebuji tak hodinku pro sebe, abych si srovnala v hlavě všechno co je pro mě důležitý a eventuelně naplánovala náležité kroky. Korespondence s přáteli a práce do školy. Snažím se, abych se před půlnocí dostala do postele.

Slyšel/a jste někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení beztelevize?

Ne.

Plánujete si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit?

Zatím o tom nepřemýšlím.

15. Michal

Věk: 29

Zaměstnání: Vychovatel v dětském domově se školou

Bydlím sám s kamarády

Jsem Mgr.

Jak dlouho žijete bez televize? 6 let (absolutně)

Jaký byl hlavní důvod, proč nemáte televizi?

Televizi jsem zpočátku považoval jenom za negativní. Dnes mi nepřipadá úplně zdravý, když je něco úplně vyhocený – buď úplně pozitivní nebo naopak. Jakejkoliv extrém je nezdravý. Takže můj dnešní postoj je, že televize patří k dnešní společnosti a pokud jí někdo rozumně využívá a netráví u ní veškerý volný čas a není na ní závislý (má nad ní kontrolu a ne naopak), pak může být pro život i přínosná. Takže z hlediska dnešní společnosti je můj názor takový, že přínosná může být. Přirozená ale není, je to umělý výtvar společnosti a může se stát i nebezpečnou. Nebezpečnou pro děti (televize může ovlivnit utváření charakteru člověka a může člověka různě ovlivňovat), nebezpečnou jako jedno z médií (médiá mohou být sama o sobě nebezpečná), nebezpečnou pro zdraví (ať už pro oči nebo když u ní lidé tráví hodiny a třeba přitom sedí v pohovce), nebezpečnou pro kvalitu stráveného volného času. V mém případě rozhodnutí nemít televizi ovlivňuje můj způsob života. Nemám čas se na televizi se dívat a svůj volný čas trávím velmi aktivně – setkávám se s přáteli, jezdím do přírody na výlety, hraju na hudební nástroje, jezdím na kurzy a zážitkové víkendovky, starám se o domácnost atp. Věřím, že čas strávený u televize můžu naplnit něčím přínosnějším a zdravějším pro můj život.

Jak hodnotíte vaše sociální postavení z pohledu vašeho měsíčního příjmu? Nevím, můj čistý měsíční příjem je 20 tis. Kč.

Jak se tváří lidé ve vašem okolí na fakt, že televizi nemáte?

Nemluví o tom a jinak se pohybuju mezi lidmi, který žijou podobným způsobem.

Myslíte si, že je život bez televize jiný? Jak?

Je kvalitnější ve všech směrech. (Pokud je ten čas naplněnej opravdu nějak zdravě a ne třeba vysedáváním u piva nebo hraním na automatech.) Ale pokud si člověk nesežene informace jinak než z televize, asi je dobře, když je čerpá aspoň z televize. Jenže není tv jako tv, protože čt 24 není jako čt 2 a čt není jako tv nova nebo jiný programy. Takže by se dalo říct, že je možná lepší informace vůbec nemít než je čerpat třeba jenom z bulváru. Další věc je, že život naplněnej informacemi nemusí nutně znamenat, že je lepší.

Co pro vás znamená televize?

Je to nějaký trochu jiný pohled na realitu a zároveň umožňuje zavítat i do světa fantazie. Ale tahle přetvořená realita nebo zprostředkovaná fikce nepodporuje člověka v aktivním životě. To se děje jenom v případech, že opravdu informuje bez cenzury a ukazuje realitu takovou, jak bysme jí mohli vidět na vlastní oči, kdybychom jí mohli byli přítomni na tom daném místě. Tuto informaci může poskytnout právě zpravodajství nebo publicistika a dokumenty. Takže pojem televize pro mě znamená jinak zprostředkovanou realitu, přetvořenou realitu a fikci.

Odkud získáváte informace, zprávy?

Z internetu, z novin, zřídka z rádia a občas od přátel, kteří jí čerpají z podobných zdrojů.

Máte doma počítač? Používáte internet? Jak byste ohodnotili své počítačové dovednosti a úroveň užívání internetu?

Používám internet na svém počítači a moje dovednosti jsou dobré.

Kolik času v průměru (denně) trávíte surfováním na internetu?

Používám i denně, pokud nejsem celý den v práci nebo v přírodě, nebo netrávím čas s přáteli. Jinak je to v průměru asi 1 hodinu.

Díváte se na televizi, když jste na návštěvě známých či rodiny, kde ji mají?

Je to výjimečný, ale stane se to, a to asi tak 1-2x do měsíce a jde o zprávy nebo dokument.

Účastníte se debat (v práci, s kamarády) o televizním obsahu? (seriály, filmy, tv pořady)

Neříkám nikdy se to nestalo, ale zároveň říkám, že se to snad ani neděje.. pokud ano, pak je to většinou na téma televize a co nám dává a hlavně bere.

Sledujete filmy, seriály, dokumenty? Odkud je máte? Kde berete inspiraci? Vybíráte si pečlivě, na co budete dívat?

Filmy zřídka a většinou jde o art filmy nebo dokumenty (např. z festivalu Jeden svět).

Popište prosím zhruba svůj normální den (pracovní). Můžete jej porovnat i s víkendovými dny...

Např. ve volném pátku jsem trávil čas s přáteli, byl jsem se projít venku, pomáhal s přípravou jídla, zařizoval dříví na výrobu skříní do našeho domu, na internetu jsem vyřizoval pár emailů a stáhnul jsem si nějakou hudbu, připravoval se do práce, zjišťoval spoje, párkrát jsem byl na záchodě a večer se osprchoval, trávil společný večer opět povídáním s kamarády a pak jsem se objímal se svou kamarádkou.

Někdy k tomu si peru prádlo nebo si sám připravuju jídlo, uklízím nebo jdu nakupovat.

O víkendu bývám většinou v přírodě.

V pracovní dny se většinou připravuju do práce, připravuju jídlo a pracuju.

Slyšel/a jste někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení beztelevize?

Vím o tom trochu, ale neznám žádný konkrétní hnutí.

Plánujete si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit?

Ani tolik neplánuju, hlavně ne to, co se plánovat nemusí. Ale nezříkám se televize úplně. Kdybych jí teď měl, uměl bych si z ní vzít to, co by mě nějak naplňovalo, a přitom bych na ní dokázal být nezávislej. Tím jsem si jistej. Co bude, to bude, teď je to tak, že televizi nemám.

16. Martin

Věk: 41

Zaměstnání: živnostník

Bydlím s přítelkyní

Jak dlouho žijete bez televize?

15 let

Jaký byl hlavní důvod, proč nemáte televizi? Jsou nějaké vnější faktory, které mají vliv na to, že nemáte televizi? (náboženství, politické vyznání, životní styl...)

Televizi nepovažuju za zdroj pro život důležitých informací. Uvědomil jsem si, že sledování televize nepomáhá k osobnímu růstu, ale právě naopak. Televize člověka degraduje po duševní i tělesné stránce. Nemohu se ztotožnit s tím, že televize jako médium je masově

zneužívána k manipulaci lidí. Není v tom ani náboženství ani politika, možná ten životní styl. Ale spíše životní filosofie.

Jakou filozofii tedy máte Vy?

Na tuto otázku přece odpovídá výše uvedená odpověď. Kompletní analýza mé životní filosofie by vydala na velmi dlouhý materiál. V našem případě se tedy spokojme s tím, že součástí mé životní filosofie je nekonzumovat informace podávané televizí a to zejména proto, že pro mne televize není důvěryhodný zdroj.

Před těmi 15 lety jste televizi doma měl? Jaký pro Vás tehdy měla význam?

Televizi jsem nikdy nevlastnil, nikdy jsem si žádnou nekoupil. Pak jsem měl životní období, kdy jsem žil s partnerkou, která televizi měla. Rozbitou. Tvořila ale z nějakých důvodů kulisu bytu. Vlastně si ani nepamatuji, jestli byla někdy v provozu. Význam neměla žádný, možná jen jako věc, na kterou se dalo občas něco položit nebo odložit. Stolek by byl užitečnější. Nevyhodili jsme ji jen proto, že partnerka zastávala názor, že se někdy může opravit, kdyby bylo třeba... nebylo.

Jak se tváří lidé ve vašem okolí na fakt, že televizi nemáte a nesledujete?

Většinou mi závidí. Tvrdí sice, že by se televize také nejraději zbavili, ale současně hledají spoustu důvodů a argumentů proč tak nemohou učinit. Prostě jsou už závislí aniž si to uvědomují. S negativními reakcemi se spíše nesetkávám i když občas jsem „obviněn“, že se společensky vymezuji.

Vy se cítíte, že se vymezujete? V jakých konkrétních případech pocítuje vaše okolí právě to vymezování?

Nemám potřebu se nijak vymezovat. Na druhou stranu mi nevadí, když se někdo vymezuje vůči mně. Prostě to respektuji. Z jistého ohledu zdůrazňování jakéhokoli vymezování je určitá psychóza. Kdybychom měli vymezování brát opravdu vážně a do důsledku, museli bychom toho, kdo pije plzeň, obvinít z toho, že se vymezuje vůči každému, kdo pije něco jiného. Paní, která ráda kabanos se vymezuje vůči těm, kdo rádi uherák :) Tak tohle mne nezasahuje.

Na druhou část otázky musím odpovědět: zeptejte se prosím mého okolí :) Ale trochu vážněji. Mám jisté podezření, že lidé milující televizi se bojí toho, aby ti bez televize jednou třeba neprosadili zákon o zrušení televize, kdyby jich bylo hodně...

Myslíte si, že je život bez televize jiný? (ve smyslu kvality, ve způsobu trávení volného času...atd)

Pokud jde o to, co si myslím já, pak rozhodně ano. Ale znám spoustu lidí, pro které konzumace televize je tím nejlepším trávením života a volného času. Jsme svobodné bytosti a záleží tedy na svobodném rozhodnutí každého člověka jak naloží se svým životem. Podle mě sledování televize není život, ale uvěznění myslí ve virtuální realitě, tedy mrháním života. Život je to, co prožíváme sami za sebe, tady a teď a ne to, co prožívá naše mysl za hrdiny na obrazovce.

Znamená pro Vás televizní obsah zejména virtuální realitu?

A je to snad něco jiného? Vše, co se děje na obrazovce je pouze zobrazování určitého spektra elektromagnetických vln na displeji. Nic, co byste mohla ohmatat, očuchat, ochutnat... Jak jsem již zmínil dříve, nic důvěryhodného.

Co pro vás znamená televize?

Tahle věc pro mě neznamená nic. Asi tak, jako znamenala pro lidi před dvacátým stoletím, kdy televizní fenomén vůbec neexistoval. I tehdy dokázali žít lidé šťastně a myslím, že hodnotněji. Z duchovního hlediska jistě. Jak už jsem řekl, prožívali vlastní životy a nikoli storky virtuálních hrdinů.

Odkud získáváte informace, zprávy? Máte pocit, že přicházíte o něco důležitého, když nesledujete televizi?

V tomto případě musím říci, že k tomu, abych mohl učinit důležitá rozhodnutí ve svém životě, jsem televizi nikdy nepotřeboval. Jsem přesvědčen, že televize není důvěryhodný informační

zdroj. Dávám přednost internetu, knihám, důvěryhodným lidem a odborníkům. Problém televize spočívá v tom, že je to jednosměrný komunikační nástroj (na rozdíl od internetu) a proto je s oblibou využíván propagandou jako je tomu například v diktátorských režimech. **Máte doma počítač? Používáte internet? Jak byste ohodnotili své počítačové dovednosti a úroveň užívání internetu?**

Počítač je můj pracovní nástroj. Díkybohu i bohužel. Mým oborem jsou mediální služby a jsem tvůrce webových aplikací. To asi hovoří za vše.

Kolik času v průměru (denně) trávíte surfováním na internetu?

Pokud jde o čisté surfování tak cca 15 až 30 minut. Jinak jsem z profesionálních důvodů on – line 12 hodin denně. Když potřebuji, jdu přímo za informací, takže surfováním zpravidla neztrácím čas.

Kde jste získával informace dřív, než jste měl počítač a internet?

Zprávy důležité pro život? Třeba z výplatní pásky, ze stupnice teploměru, z jízdního řádu, který jsem si koupil, od známých v oblíbené hospůdce...

Změnil se Váš život, když jste si tuto technologii pořídil?

Samozřejmě. Je zbytečné se na toto ptát.

Díváte se na televizi, když jste na návštěvě známých či rodiny, kde ji mají?

S velkou chutí a rozkoší. Abych si připomenul a potvrdil, že jde o zbytečnou a postradatelnou věc. Tím, že jsem „vyčištěn“ a z oboru, mohu sledovat jak zdatné jsou dnes výkony psychologů a manipulátorů, kteří stojí v pozadí každého pořadu. Ať už jde o telenovelu nebo zpravodajství. Ale uznávám, že vzácnou výjimku potvrzující pravidlo tvoří kvalitní dokumentární pořady.

Co Vám konkrétně nejvíce vadí na televizi? Pokud je to možné, oddělte významy televize- přístroj, televize – obsah.

Na televizi přístroj mě fakticky vadí snad jen to, že její výroba a následně likvidace velmi zatěžuje životní prostředí.

Na obsahu televize mi vadí několik výše uvedených věcí, ale to není hlavní důvod, proč na ni nekoukám. Prostě ji nepotřebuji ke spokojenému životu a proto ji nepoužívám. To nesouvisí s tím, jestli mi na ní něco vadí. Když nemám doma mlýnek na maso, neznamená to přece hned, že mi vadí maso.

Účastníte se debat (v práci, s kamarády) o televizním obsahu? (seriály, filmy, tv pořady)

Televizi považuji za zbytečnou věc a tudíž za zbytečné považuji i rozhovory o jejím obsahu. Naštěstí většina lidí v mém okolí má podobný názor i když televizi sledují.

Proč si myslíte, že ji sledují, i když ji považují za zbytečnou?

Kulisa, zlovyk. Proč lidé kouří i když vědí, že kouření škodí zdraví? Proč se lidé přejídají i když vědí, že budou tlustí a unavení? Jednoho dne někteří z nich televizi vypnou nadobro. Mám řadu známých, kteří televizi zrušili až ve chvíli, kdy se jim rozbila, nebo když měli přejít z analogu na digitál. Pokud chcete přesnější odpověď, zeptejte se televizních marketingových specialistů, proč pořady komponují tak, aby byly pro určitou skupinu lidí „magnetické“.

Sledujete filmy, seriály, dokumenty? Odkud je máte? Kde berete inspiraci? Vybíráte si pečlivě, na co budete dívat?

Filmovou tvorbu považuji za nesmírně kultivující lidskou činnost a to v mnoha směrech. Proto mám velmi rád kvalitní filmy obsahující smysluplné poselství a dobré filmové řemeslo. Sledovat kvalitní filmy v televizi považuji trochu za „čučárnu“ a degradaci prožitku, proto dávám přednost kinu, ale protože nabídka v kinech je omezená, stávám se občas „čučákem“ a pustím si film na pc z dvd. (fuj a stydím se). Proto je mi líto, že kina nabízí tak málo hodnotných filmů a zejména dokumentů. Každoročně velkým zážitkem je pro mě například filmový festival Jeden svět a jemu podobné. Pokud jde o seriály typu Dallas, považuji to za zvrhlost.

Viděl jste někdy takový seriál?

Pochopitelně při různých návštěvách u televizně závislých příbuzných. Prostě to s nimi ze společenského bontonu zkouknete. Pokaždé jsem ale nevěřil vlastním očím, na co jsou lidé schopni se dívat místo toho, aby dělali něco užitečného nebo zajímavého.

Nebo podle čeho soudíte, že je to zvrhlost?

Doporučuji vám nějaký TV seriál shlédnout. Jakého nároru jste vy? Je však nutné vzít v potaz, že to, co připadá zvrhlé mě, nemusí být zvrhlé pro kohokoli dalšího. Ale konkrétněji. Zvrhlé je například zpravodajství postavené na principu „bad news are good news“. Celá společnost se tím negativně programuje a lidé pak nejsou schopni navzájem si pomáhat, protože za vším vidí nějakou lest a zradu. Nazval bych to pěstováním globální paranoii. Velmi zvrhlé jsou též sitkomy, kde vtíp situace je založen na tom, že se někomu stane něco nepříjemného. Na podobném principu jsou postaveny i některé kreslené pořady pro děti.

Jak trávíte svůj volný čas?

Co je to volný čas? **Volný čas je doba, kdy nepracujete...**

Zastávám názor, že člověk se narodil proto, aby kultivoval ducha i tělo. Takže volný a nevolný čas mi jaksi splývá. Nerozděluji to. Ale abych byl konkrétnější. Nejvíce času se snažím věnovat bojovému umění aikido, hře na kytaru, záležitostem kolem sdružení Beztelevize a pobytu v přírodě. Zvláštní místo ve svém životě mám pochopitelně vyhrazeno pro svou přítelkyni.

Popiště prosím zhruba svůj normální den (pracovní). Můžete jej porovnat i s víkendovými dny...

6:40 budíček, hygiena, 7 – 7:10 meditace, 7:10 – 7:30 rozcvička, 7:30 – 8:30 studium angličtiny... :) Snažím se aby každý můj den byl pokud možno nenormální. Proto mě okolí považuje za pošuka, ale užívám si to. Když mám chuť, drnkám na kytaru. Když má chuť, miluji přítelkyni. To je život. A jak říkají východní mystici, lidské zrození je nesmírně vzácné a je důležité ho nepromrhat. Je ale pravda, že většinu času nyní trávím z profesionálních důvodů u počítače a těším se, až mi ekonomická situace dovolí více svobody. Protože svoboda je v dnešním světě zejména o penězích, bohužel.

Slyšel/a jste někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení beztelevize?

Samozřejmě, www.turnoffyourtv.com, jsou pro mě velkou inspirací. Internet poskytuje velké množství zdrojů o podobných hnutích a aktivitách na celém světě. Jako předseda občanského sdružení Beztelevize bych příště prosil s velkým B., protože musím hájit jeho dobré jméno :)). Takže jsem o něm už něco slyšel.

Plánujete si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit?

Pokud by snad občanské sdružení Beztelevize nabylo někdy profesionální podoby, bylo by asi nutné její kancelář jedním exemplářem TV infikovat, abychom mohli studovat povahu a záměry nepřítele. To je důležité pro strategické rozhodování.

Do domácnosti si pořídit TV nemohu. Jako člen o. s. Beztelevize jsem podepsal čestné prohlášení, že nejsem majitelem zařízení pro příjem televizního signálu – to je potřeba kvůli české legislativě, protože s tím souvisí legální neplacení televizního poplatku. Z toho vyplývá, že neplánuji.

Jaké jsou vaše soukromé cíle ohledně sdružení? Chcete více členů? Šířit osvětu? Nebo něco zcela jiného?

Soukromé cíle? Ne opravdu se necítím vůdcem sekty a hromadnou sebevraždu jejích členů neplánuji :) Jsem rád, že sdružení Beztelevize existuje, což mne přináší určitý pocit seberealizace. Více nepotřebuji. Myslím, že takto to mají nastavené i ostatní členové našeho sdružení.

Více členů? Když někdo přijde s tím, že by se rád stal členem, prima, bude více členů. Když někdo nebude chtít v naší organizaci dále být, třeba protože zatouží po televizi, také prima.

Každý občan svobodné společnosti má právo jít svou cestou. To, kolik budeme mít členů, necháváme na přirozeném vývoji věci.

Šířit osvětu? Samozřejmě, to je dokonce kodifikováno v našich stanovách. A to je odpověď i na poslední část této otázky.

Jak vůbec nápad vznikl? Četla jsem samozřejmě vše na www stránkách, ale zajímalo by mě trochu více pozadí...

Jak psáno na webu, tak to bylo. Nic víc nevím ani já.

17. Jít'a

Bydlím s přítelem **Jak dlouho žiješ bez televize? 2 roky** **Kolik Ti je let? 21**

Studuješ nebo pracuješ? Jsem studentka

Jaký byl hlavní důvod, proč nemáte televizi? Jsou nějaké vnější faktory, které mají vliv na to, že nemáte televizi? (náboženství, politické vyznání, životní styl...) Když jsem začala bydlet s přítelem, který telku nemá, tak jsem si to ani v podstatě neuvědomila, že tam to „něco“ není a tak mi to i vyhovuje. Dneska si nedokážu představit, že bych si sedla k televizi, která toho v podstatě mnoho nenabízí.

Předtím jsi bydlela u rodičů nebo kde? A tam jsi se na televizi dívala pravidelně? Na co jsi se nejčastěji dívala?

Ano, předtím jsem bydlela u rodičů. Asi jsem neměla pravidelné pořady – alespoň si nepamatuji. Pokud mě něco v programu zaujalo, tak jsem se dívala. Pověštinou jsem však měla svůj program a tak jsem nechávala otcovu televizní kulisu běžet jak se jí chtělo bez povšimnutí.

Jak se tváří lidé ve vašem okolí na fakt, že televizi nemáte a nesledujete? Jak kdo. Ale třeba pro spolužačky to nejdříve bylo nepochopitelné, ale pak si z toho začaly dělat srandu a zvykly si.

Myslíte si, že je život bez televize jiný? To záleží na okolnostech. Zním lidi, kteří žijí aktivní životy i s tím, že televizi mají. Myslím, že hlavní „problém“ netkví v té bedně, ale v jejím používání. Obecně vzato mám však dojem, že život bez televize může být kvalitnější, člověk místo sezení na gauči a sledování toho, co se v televizi předkládá, dělá jiné – užitečnější aktivity. Osobně mi televize nic nepřináší, naopak by mi brala čas který bych mohla využít jinak.

Myslíš, že teď Ti čas nic nebere?

Ano, samozřejmě – to je logické – život bere čas:). Potřebuji být stále v pohybu – takže činností, které bych ráda je mnoho – naštěstí mi tedy dosti věcí čas bere – avšak mám pocit, že mnohem smysluplněji. Není to braní času ale obohacování a to je ten rozdíl.

Co pro Tebe znamená televize? Černá bedýnka, která stále vylepšuje svůj design, má různá ovládací tlačítka, technické vylepšení a mnoho dalších. Na druhou stranu jednoduchá zábava, která se spouští zapnutím tlačítka. Gaučová kratochvíle, která značně odnaučila lidi žít s přírodou, jít někam s přáteli a snad i posouvat se na své cestě. Něco, čím se necháváme „bavit“ aniž bychom příliš přemýšleli, co tam vlastně říkají.

Odkud získáváš informace, zprávy?

Ty informace, které potřebuji vědět, se ke mně vždy nějakým způsobem dostanou. Je to zvláštní, ale je to tak. Například se je dozvím z tisku nebo z internetu, či od přátel nebo z facebookové skupiny, kterou si přidám, protože mě daná problematika zajímá. Po dlouhé době jsem viděla televizní zpravodajství u rodičů a mohu s klidem říci, že tam nebylo nic, co bych nemohla postrádat.

Dřív jsi se zajímala o zpravodajství? O svět kolem Tebe?

Já tam ale přeci nepíši, že se nezajímám o svět kolem sebe...naopak – právě když neposlouchám televizní zpravodajství, tak mám větší přehled co se kolem mě děje. Avšak ne jen kolem mě, ale i například v rozvojových zemích, o jejichž problémech mě tv

neinformovala a pokud ano, jednalo se spíše o dezinformace. Díky tomu, že nemám tv se mi otevřely mnohem důležitější a důvěryhodnější informační kanály.

Máš počítač? Používáš internet? Ano, máme počítač a internet používám.

Jak bys ohodnotila své počítačové dovednosti a úroveň užívání internetu?

Zvládám základní počítačové dovednosti, které potřebuji. S užíváním internetu je to podobné. To co si na netu potřebuji zjistit, zjistím.

Kolik času v průměru (denně) trávíš surfováním na internetu?

Pokud potřebuji něco najít, vyhledat, tak sednu k internetu a vyhledávám. Nelze to tedy zprůměrovat na denní surfování.

Jde říct, že je počítač a internet Tvůj „denní chléb“? Dokážeš si představit, že bys žila bez připojení?

Jistě, také tomu tak donedávna bylo. Rozhodně to není můj denní chléb – zatím to nepotřebuji k práci a závislák rozhodně nejsem. Mít internet je v dnešní době dobré, ale člověk se bez toho obejde.

Jak jsi vyhledávala informace dřív, než jsi měla internet?

Noviny, přátelé, rodiče...

Díváš se na televizi, když jsi na návštěvě známých či rodiny, kde ji mají?

Když jsem na návštěvě a hraje tam televize, tak ji nechám samozřejmě běžet. Když je pěkný film, tak se podívám. Ale u reklam odcházím nebo si neodpustím nějakou poznámku...u toho vážně žasnu.

Je pro tebe rozdíl dívat na film v televizi nebo na DVD?

Pokud daný film, na který se chci dívat, není v televizi proložen stosem reklam, tak není.

Účastníš se debat (v práci, s kamarády) o televizním obsahu? (seriály, filmy, tv pořady)

Jelikož televizi nemám a seriály ani tv pořady nesleduji, tak neúčastním. A musím říct, že mě ani nemrzí, že se ztrácím v Ordinaci v Růžové zahradě apod. Hlavně se kolem mě tvoří i okruh známých, kteří tyto nesledují a tím pádem na to ani nepřijde řeč. Na pěkný film se ráda podívám z počítače a to se i ráda zúčastním debaty.

Když jsi zmínila Ordinaci...kde jsi se o ní dozvěděla, když se na ni nedíváš a nezajímá Tě to?

Už jen když se jdu přihlásit na e-mail na Seznamu, tak je toho plný počítač. A pak slyšíš se o tom bavit lidi. A navíc ... Ordinace je na akcích náš nepřemožitelný konkurent! - lidí prostě nepřijdou - „je přece Ordinace“ .

Sleduješ filmy, seriály, dokumenty? Kde berete inspiraci? Vybíráš si pečlivě, na co se budeš dívat?

Občas si koupíme film, který nám přijde sympatický a rádi bychom ho shlédli. A tak si uděláme pohodu a je to fajn. Vybereme si, to co vidět chceme (a ne to, co nám někdo naservíruje) a bez reklam.

Když třeba v rámci nějaké sociální sítě nebo od přátel slyšíš o nějakém dobrém filmu, je pro Tebe důležitého, abys ho také viděla?

Záleží hodně na tom jaký člověk mi daný film doporučí, co je to za síť, jestli mě rámeček toho filmu zaujme a tak dále. Pokud ano, ráda ho shlédnu (Proč nezkouknout film, který by tě mohl zaujmout?) aniž bych tomu kladla nějakou větší důležitost. Pokud je ovšem možné ten film shlédnout jinde než v televizi, kterou nemám.

Jak trávíš svůj volný čas?

Sportem – to mě baví. Lezu po umělé stěně, jedu na výlet na kole nebo na bruslích nebo si jen tak jdu jen tak zaběhat, zaplavat... To je vlastně jedno co, mám ráda pohyb celkově. Ráda si přečtu pěknou knížku a nebo posedím s milými přáteli v čajovně. Miluji hudbu, ale protože hrát na nic neumím, tak jsem jen posluchač. Občas uděláme nějakou pěknou akcičku pro lidi. Jo a ráda jdu na vandr – po Čechách nebo venku – to je fuk.

Jak jsi trávila volný čas předtím, než jsi se přestěhovala?

Stejně, pouze jsem preferovala jiné činnosti. Například jsem závodně hrála stolní tenis. Jinak zájmy jsou stále víceméně velmi podobné.

Jak trávíš svůj běžný den? Můžeš jej porovnat i s víkendovými dny...

Část dne trávím ve škole a školními povinnostmi. Potom si jdu zacvičit (do tělocvičny v zimě) nebo zaběhat (od jara). A pak už to záleží...každý den je přeci jiný. O víkendu, pokud nejsou důležité povinnosti, tak jdeme na výlet.

Slyšel/a jste někdy o antitelevizním hnutí? Nebo o občanském sdružení beztelevize?

Jelikož jsme občanské sdružení Beztelevize zakládali s přítelem, tak jsem o něm tak trochu už slyšela :). A jinak třeba o mezinárodním Týdnu bez televize.

Plánuješ si televizi někdy v budoucnosti do domácnosti pořídit?

Ne.

Plánuješ mít někdy rodinu? Pokud ano, budeš se snažit dětem vysvětlit, proč televizi nemáte?

Ano, chci mít rodinu. Budu se našim dětem dát vše dobré a pokud se budou ptát, proč nemají doma televizi, tak se jim to samozřejmě budeme snažit vysvětlit – to není přeci žádné tabu.